

GÜMÜŞHANE İLİ SWOT ANALİZİ

Editör

Prof. Dr. İhsan GÜNAYDIN

Rektör

Hazırlayanlar

Yrd. Doç. Dr. Sedat BOSTAN

Koordinatör

Yrd. Doç. Dr. Tarhan OKAN

SWOT Uzmanı

Arş. Gör. Gökhan AĞAÇ

SWOT Uzman Yardımcısı

Gümüşhane Üniversitesi Yayın No:

ISBN:

Yıl-Sayı-Ay

Kitabın Adı

Gümüşhane İli SWOT Analizi

Kapak Tasarım:

Yayınevi:

Baskı:

Birinci Baskı

İstanbul, Haziran 2013

Eserin hukuki ve Etik Sorumluluğu Yazarlara Aittir.

Tüm Hakları Saklıdır.

Bu Kitabın Yayın Hakları Gümüşhane Üniversitesine Aittir.

İzinsiz Kopyalanamaz, Aktarılamaz, Çoğaltılamaz.

SUNUŞ

Her ile bir üniversite projesi kapsamında 2008 yılında kurulan üniversitemiz, kurulduğu ilin eğitim, sosyal, kültürel ve ekonomik yapısına katkı yapmayı misyonlarından biri olarak kabul etmiştir. Üniversiteler sadece eğitim veya araştırma kurumları olmanın dışında yerel, bölgesel, ulusal ve insanlığın gelişimine katkı yapma görevini de üstlenmiş kurumlardır. Bu bağlamda üniversiteler pozitif katkı yapma amacıyla yol gösterici bir vizyona sahip olmalıdır.

Ne yazık ki ülkemizde üniversitelerin bu vizyon çerçevesinde attığı adımlar sınırlı olmakla birlikte, politika yapıcılarının ve uygulayıcıların bu yönde üniversitelerden yararlanma düzeyi de düşüktür. Daha çok üniversitelerin eğitim misyonu ön plana çıkmaktadır. Üniversitemiz yüklenmiş olduğu eğitim, araştırma ve politika yapıcılara ve uygulamacılara zemin hazırlama ve yol gösterme vizyonuna sadık kalarak, bölgesel sosyal ve ekonomik kalkınmaya katkı yapmayı amaçlamaktadır.

Bu kapsamda üniversitemiz bünyesindeki akademik ve idari birimler birçok çalışma üretmektedir. Üniversitemiz iki yılda bir şehir-üniversite etkileşim anketleriyle üniversitenin şehir üzerindeki etkisini ve şehrin beklentilerini ölçmeye çalışmakta, buradan elde ettiği sonuçları pozitif yönde geliştirmek için uygulamalarına ve gelecek planlarına yansıtmaktadır. Ayrıca üniversitenin şehre ekonomik katkısına yönelik akademisyenler tarafından araştırmalar yapılmaktadır. Yine bu kapsamda ilin gelişimine katkı yapacak sektörlerden biri olan turizm sektörüne yönelik üniversitemizin ilgili akademisyenleri tarafından yapılan Gümüşhane İli Turizm Potansiyeli araştırması kitap olarak yayınlanmış olup, bu yıl ikinci baskısı yapılmıştır.

Genelde ülkemizde özelde ilimizde birçok yatırım, gelişme ve büyüme potansiyeli bulunmasına rağmen bu potansiyellerin tespiti ve ilgili çevrelerin onayına sunulması noktasında eksiklikler ile ilgili tespitlerim nedeniyle bu çalışmaya ihtiyaç duydum. Bu bağlamda Gümüşhane Üniversitesi Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Kurulu bünyesinde oluşturduğum koordinatör bir ekip tarafından çalışma yürütüldü. Çalışma yaklaşık bir yıl sürdü ve bu süre içerisinde akademik uzmanlardan oluşan 24 alt çalışma grubu çalışmada görev aldı. Bu çalışmanın fikir sahibi olarak, çalışmanın her aşamasını destekleyerek çalışmaya editörlük yaptım. Burada çalışmaya destek veren bütün elemanlarıma teşekkür ederim.

İlimize ve ülkemize hayırlı olsun.....

Prof. Dr. İhsan GÜNAYDIN
Rektör

İÇİNDEKİLER

Konu	Yazar	Sayfa No
SUNUŞ	<i>Prof. Dr. İhsan GÜNAYDIN</i>	
İçindekiler		
Giriş	<i>Yrd.Doç. Dr. Sedat BOSTAN,</i> <i>Yrd.Doç. Dr. Tarhan OKAN,</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Hasan AYAYDIN</i>	
Coğrafi Konum ve Tabi Kaynaklar	<i>Yrd. Doç. Dr. Fatih DÖNER,</i> <i>Yrd. Doç. Dr. İbrahim ASRİ</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Alaaddin VURAL,</i>	
Madencilik ve Yer altı Kaynakları	<i>Arş.Gör. İbrahim ÇAVUŞOĞLU,</i> <i>Arş. Gör. Demet DEMİR ŞAHİN</i>	
Tarihi ve Tarihi Durumu	<i>Doç. Dr. Bayram NAZIR,</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Kemal SAYLAN</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Turgut SAHİNÖZ,</i>	
Nüfus Yapısı ve Sağlık	<i>Doç. Dr. Saime SAHİNÖZ</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Aydın KIVANÇ,</i> <i>Öğr. Gör. Taşkın KILIÇ</i>	
Eğitim ve Sosyal Olanaklar	<i>Yrd. Doç. Dr. Yakup TOPAL,</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir KIRBAŞ</i>	
Yetiştirdiği Şair ve Yazarları	<i>Yrd. Doç. Dr. Engin GÖKÇÜR,</i> <i>Araş Gör. Mehmed Ali YILDIZ</i>	
Milli Dinamikleri ve Yapısı	<i>Doç. Dr. Selami ŞİMŞEK,</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Adem ÇATAK</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman ALTUNTAŞ</i> <i>Yrd. Doç. Dr. Hasan YAŞAROĞLU</i>	
Ekonomi ve İş Çevresi	<i>Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÜNVER,</i> <i>Arş. Gör. Gizem AKBULUT</i>	

Konu	Yazar	Sayfa No
Vergi Yapısı ve Teşvikler	Yrd. Doç. Dr. Mehmet Haneî TOPAL,	
	Arş. Gör. Aytaç UĞURLU	
	Arş. Gör. Hümeýra UĞURLU	
Pazar Yapısı	Yrd. Doç. Dr. Tufan ÖZSOY,	
	Arş. Gör. Abdullah ORHAN	
	Arş. Gör. Muhammed Kemal BOSTAN	
Markalar ve Marka Değeri	Yrd. Doç. Dr. Salih YILDIZ,	
	Öğr. Gör. Büşra TOSUNOĞLU	
	Arş. Gör. Emel YILDIZ	
İşgücü Piyasası	Yrd. Doç. Dr. Nuri BALTACI,	
	Yrd. Doç. Dr. Pınar HAYALOĞLU	
	Arş. Gör. Mürşit RECEPOĞLU	
İşletme Yapısı ve İş Durumu	Yrd. Doç. Dr. Hasan AYAYDIN,	
	Öğr. Gör. Burcu YILMAZ	
Siyasi ve Demokratik Yapı	Yrd. Doç. Dr. Salih AKKANAT	
	Öğr. Gör. Hasan Mahmut KALKIŞIM,	
	Arş. Kadir Caner DOĞAN	
Demokratik Durumu ve Sivil Toplum Örgütleri	Yrd. Doç. Dr. Nihat YILMAZ,	
	Öğr. Gör. Kadir SANCAK	
	Arş. Gör. Fatma OKUR ÇAKICI	
Su ve Enerji Kaynakları	Yrd. Doç. Dr. Mustafa DURMAZ	
	Yrd. Doç. Dr. Mustafa DURMAZ,	
Ulaşım ve Şehirleşme Altyapısı	Yrd. Doç. Dr. Selahattin ALBAYRAK	
	Yrd. Doç. Dr. Orhan KARPUZ	
İnşaat ve Konut Sektörü	Yrd. Doç. Dr. Mustafa DURMAZ	

Konu	Yazar	Sayfa No
Tanıtım, Medya ve Yerel Basın	Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÖZARSLAN, Arş. Gör. Neva BOYNUKALIN Arş. Gör. Fuat USTAKARA, Arş. Gör. Ayşe SARITAŞ Arş. Gör. Esra DUDU, Arş. Gör. Sefa ERBAŞ	
Turizm ve Kültür Varlıkları	Yrd. Doç Dr. Sedat Bostan, Öğr. Gör. İsmail Çalık Öğr. Gör. Uğur Akdu, Öğr. Gör. Hakan Sezerel Araş. Gör. Fazıl Kaya, Öğr. Gör. Gözde Aras Araş Gör. Ali Köstepen	
Orman Varlıkları	Doç. Dr. Selim Şen	
Tarım ve Hayvancılık	Yrd. Doç. Dr. Bilge BAHAR, Yrd. Doç. Dr. Abdulveli SİRAT Yrd. Doç. Dr. Mustafa YILDIRIM	
Tıbbi ve Aromatik Bitkiler	Öğr. Gör. Mehmet ÖZ	
Spor	Yrd. Doç. Dr. Ahmet YILMAZ	
SONUÇ	Yrd.Doç. Dr. Sedat BOSTAN Yrd.Doç. Dr. Tarhan OKAN	

GİRİŞ

Üniversitemiz akademisyenleri tarafından bölgesel sorumluluk anlayışıyla yapılmış olan bu çalışmada Gümüşhane ilinin gizli veya gözden ırak kalmış olan potansiyellerinin, fırsatlarının, zayıflıklarının ve tehditlerinin sistematik bir şekilde gün yüzüne çıkarılması ve kamuoyuna sunulması, ilgili kesimlerin dikkatini çekmesi, bilinirliği artırması ve yol gösterici olması amaçlanmıştır. Bu çalışma geniş kapsamlı bir şekilde Gümüşhane ilinin ekonomik, doğal, sosyal, kültürel ve diğer birçok unsurunun SWOT analizi tekniği kullanılarak analiz edilmesi sonucu elde edilen bulguları, bilgileri, sonuç ve önerileri içermektedir.

Çalışma üç kısımdan meydana gelmektedir. Birinci kısımda genel bir girişten sonra SWOT analizi ve Gümüşhane ilinin genel özellikleri açıklanmaktadır. İkinci kısımda 24 başlık altında ilin potansiyellerinin ve dezavantajlarının önce açıklanması sonrada SWOT yöntemi ile analizi yapılmıştır. Üçüncü kısımda ise değişik alanlarda yapılan analizler Gümüşhane geneli için birleştirilmiş ve kuvvet alan analizi ile sonuç özetlenmiştir.

SWOT ANALİZİ¹

İngilizce kökenli olan Swot kelimesi, Strenghts, Weaknesses, Opportunities ve Threats kelimelerinin baş harflerinden meydana gelmiş bir kısaltma olup ilk olarak Stanford Araştırma Enstitüsü tarafından 1960-1970 yılları arasında yapılan bir araştırmada yöntem olarak kullanılmıştır. Türkçe karşılığı güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar ve tehditler olan Swot Analizinin ilk ortaya çıkışı 1960'larda yapılan şirket planlamalarının başarısızlık nedenlerini belirleme ve bu şirketler için stratejik bir planlama yapma çabası sonucu olmuştur (<http://www.businessballs.com/>, 10.10.2012). Bugün gelişmiş haliyle ise, Swot Analizi, sadece şirketlerin stratejik planlamaları bakımından değil, başka birçok alanda mevcut durumun belirlenmesini takiben fırsatlar ve tehditler ışığında stratejik bir planlama yapılması bakımından kullanılır olmuştur.

¹Bu bölüm, Yrd.Doç.Dr. Hasan AYAYDIN tarafından kaleme alınmıştır.

Her ne kadar Swot Analizi'nin farklı ifadeleri ve uygulamaları olsa da, hepsinin paylaştığı ortak bir özellik vardır. Bu özellik dahili ve harici bütün faktörlerin performans üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesidir. Geleneksel olarak kabul edilen Swot Analizi yönteminde dört husus üzerinde durulmaktadır (Capon, 2003)

- Güçlü yönler: Yeterliliği, kaynakları ve niteliği artırıcı etkisi olan dahili faktörler,
- Zayıf yönler: Başarı için engel oluşturan dahili faktörler; kaynak ve nitelik noksanlıkları,
- Fırsatlar: Takip edilip faydalanıldığı takdirde performansı arttırması muhtemel harici faktörler,
- Tehditler: Başarı için engel oluşturmaları muhtemel, performansı olumsuz etkileyebilecek harici engeller.

Swot Analizleri genellikle 2x2 bir tablo halinde gösterilir. Bu tabloda performansı arttırıcı dahili faktörler güçlü yönler olarak, başarı için engel olan dahili faktörler ise zayıf yönler olarak kategorize edilir. Aynı şekilde, başarıyı arttırması muhtemel harici faktörler fırsatlar olarak kategorize edilirken, başarı için engel oluşturmaları muhtemel harici engeller de tehditler kapsamında değerlendirilir. Swot faktörlerini bu şekilde bütüncül bir yaklaşımı amaçlasa da bazen pratik bir amaç doğrultusunda her bir kategori ayrı olarak da değerlendirilebilir (Dough, 2010: 116).

MODEL ÖNERİSİ

Bu çalışmada, SWOT analizi yöntemi kullanılarak bütünleşik bir model önerisi sunulmuştur. Çalışmada öncelikle problem tanımı yapılarak, ilin farklı yönleri ile bilgiler verilmiş, ardından iç değerlendirme (üstünlükler ve zayıflıklar) ve dış değerlendirme (fırsatlar ve tehditler) faktörleri belirlenmiştir.

PROBLEM DURUMU

Kalkınmada öncelikli iller arasında yer alan Gümüşhane İli'nin farklı bakış açıları ile değerlendirilecek güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerini ortaya koymak ve zayıf yönlerini güçlü hale getirecek, tehditleri fırsatlara dönüştürecek alternatif stratejiler geliştirmektir.

GÜMÜŞHANE'NİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Gümüşhane, Karadeniz Bölgesi'nin iç kısmında 39-41 derece doğu boylamları ile 40-41 derece kuzey enlemleri arasında yer almaktadır.

Trabzon- Erzurum arasını birbirine bağlayan yol üzerinde bulunan Gümüşhane'nin doğusunda Vaukdağları, kuzeyinde Doğu Karadeniz dağlarının ikinci sırasını teşkil eden Soğanlı (Zigana) dağları, batısında Gavur dağları, güneyinde ise Çimen dağlarıyla çevrilidir. İlin güney kesimi yüksek bir plato özelliği gösterirken, kuzey kesimi oldukça engebelerlidir. Dağlık ve engebeli bir arazi yapısına sahip olan Gümüşhane'nin Kuzeyi'ni Zigana Dağları ile Trabzon Dağlarının güney kısımları oluşturmaktadır. İlin kuzey yönünde Karadeniz dağları ve Soğanlı Dağları sıralar halindedir. Doğu-batı doğrultusunda peş peşe devam eden Zigana Dağları, Gümüşhane Dağları ve Çimen Dağları yörenin engebelerini arttırmaktadır.

İlin doğu ve güneydoğu kısmında Bayburt, batısında Giresun, kuzeyinde Trabzon ve Rize, güneyinde Erzincan illeri ile yer almaktadır.

İlin toplam yüzölçümü 6575 km² olup, Türkiye'nin yüzölçümü bakımından 56'ıncı büyük ilidir. İl merkezinin rakımı 115 metre, İlin ortalama rakımı ise 1400 metredir. Yeryüzü şekilleri bakımından Köse, Kelkit ve Şiran İlçelerinin yer aldığı güney kesimi yüksek bir plato özelliği gösterirken, Merkez, Torul ve Kürtün ilçelerini kapsayan kuzey kesimi oldukça engebelerlidir. Dar ve derin vadilerle birbirinden ayrılmış yüksek dağlar kuzeyin belirleyici özelliğidir.

Topografya

Gümüşhane ilinin yeryüzü çizelgelerindeki en belirgin özelliği, ilin %59,6'lık bölümünü dağlık alanların oluşturmasıdır. Bu dağlar sıradağların uzantıları şeklinde olup, iç kesimlerine doğru ise tek dağlar olarak yer alırlar. Oldukça engebeli bir arazi üzerinde yer alan Gümüşhane'nin kuzeyini Zigana Dağları ile Trabzon Dağları'nın güney kısımları oluşturmaktadır. Yine kuzey yönünde derin yarılmış Karadeniz Dağları ve Soğanlı Dağları, duvarı andıran sıralar halinde ili sınırlandırmaktadır. Genel hatları ile ele alındığında doğu – batı doğrultusunda silsileler halinde devam eden Zigana Dağları, Gümüşhane Dağları ve Çimen Dağları yukarıda ifade edilen şablona da uymaktadır.

Kuzeyden bu dağlar ile çevrili bulunan Gümüşhane güney ve güneydoğuya doğru ise Çimen Dağları ve kolları arasına sıkışmış durumdadır. Oldukça engebeli olan Gümüşhane arazisi içerisinde ovaların payı %11'dir. Bu alan içerisinde de iki önemli ova yer almaktadır. Bu önemli iki ova Kelkit ve Şiran Ovaları olup, her ikisinin toplam alanı, il genelindeki ova oranının %8'ini oluşturmaktadır. Geri kalan %3'lük alan ise parçalanmış olarak dağınık düzlük alanları ifade etmektedir.

Plato ve yaylalar, il genelinde oldukça önemli ölçüde (%33) yer tutarlar. Genel arazi yapısı içerisinde plato ve yaylaların daha düzlük bir yapıda olmaları, yaz sıcaklarında serin olması ve otlakların mevcudiyeti gibi nedenlerden dolayı yaylalar mayıs ayının ortasından ekim ayının ortalarına kadar yoğun olarak kullanılan mekanlardır. Gümüşhane'de yayla sayısı oldukça fazladır. Merkez ilçede 99, Torul'da 54, Kürtün'de 127, Köse'de 4, Kelkit'te 36, Şiran'da 31 olmak üzere İlde toplam 351 adet yayla bulunmaktadır.

Göller ve akarsular

Gümüşhane ili tabii göl varlığı bakımından Gümüşhane zengin değildir. Bununla beraber turizm yönünden büyük önem taşıyan Karagöl, Çakırgöl, Dipsizgöl, Aygır Gölü ve Deringöl gibi küçük göller bulunmaktadır.

İlin en önemli akarsuları Harşit Çayı ve Kelkit Çayı'dır. Kaynağını Gümüşhane dağlarından alan Harşit Çayı Merkez ilçe, Torul ve Kürtün İlçelerini geçtikten sonra Giresun'un Tirebolu ilçesinden Karadeniz'e dökülmektedir. Harşit Çayı derin vadilerden geçtiğinden elektrik enerjisi üretimi açısından son derece elverişlidir. Harşit Çayı üzerinde ilimiz sınırlarında iki adet baraj bulunmaktadır. Bunlardan Kürtün Barajı tamamlanmış olup, Torul Barajı ise inşaat aşamasındadır.

Tablo 1. Gümüşhane İli Gölleri

GÖL ADI	İLÇESİ	ÖZELLİK
Artabel Gölleri	Torul	Tabiat Parkı
Çakırgöl	Torul	Doğal Göl
Çakırgöl	Merkez	Doğal Göl
Dipsiz Göl	Merkez Edire Köyü	Doğal Göl
Aygır Gölü	Merkez Edire Köyü	Doğal Göl
Limni Gölü	Merkez	Doğal Göl
Limni Gölü	Torul	Doğal Göl

Gümüşhane ilinde yer altı ve yer üstü su potansiyelleri bulunmakta olup, toplam su potansiyeli 1.404,3 hm³/yıl'tır. Bunun Gümüşhane ili sınırları içerisinde yıllık ekonomik kullanılabilecek yer altı suyu miktarı 15 hm³/yıl, yer üstü suyu miktarı 1.389,3 hm³/yıl'dır. İlde bunu göl, baraj ve akarsu yüzeylerinin toplam alanı 772,3 ha'dır.

İklim

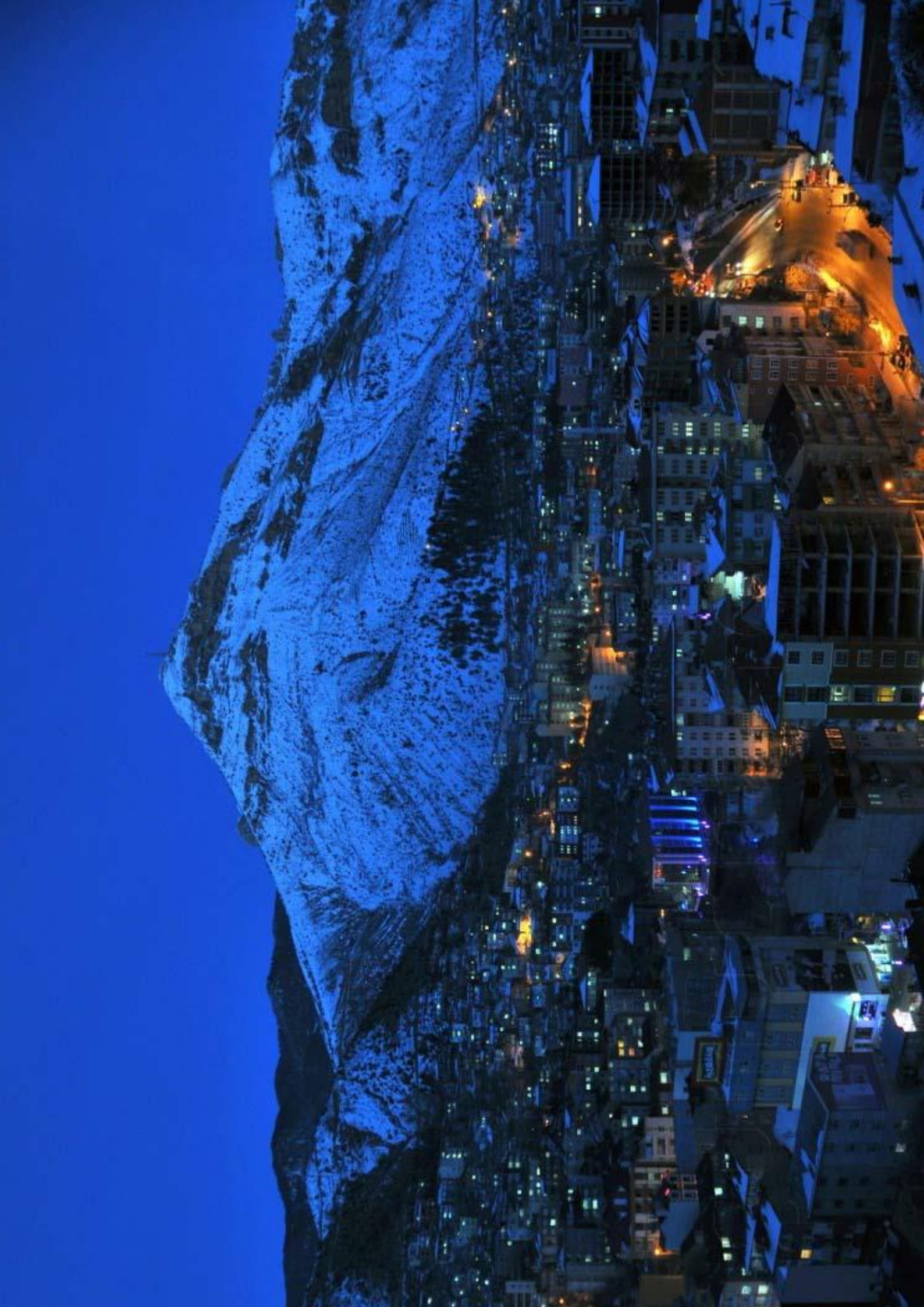
İl iklim özellikleri bakımından Doğu Anadolu ile Karadeniz iklimi arasında bir geçiş iklimi etkisi altındadır. İl genelinde hem Karasal iklimin hem de Karadeniz ikliminin genel özellikleri görülmesine rağmen birbirine yakın kesimlerde bile iklimde büyük farklılaşmalara rastlanır. Yazları sıcak ve kurak, bahar ayları ise yağışlı geçmektedir.

İlde yıllık ortalama yağış 460 mm'dir. İl sınırları içinde Kuzey'e gidildikçe yağış miktarı artarken Güney'e doğru yağış miktarı düşmektedir. Gümüşhane'de mikro ölçekte ölçüm yapan tek istasyon; Merkez İlçe Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü rasat istasyonu olup, buradan alınan son on beş yıllık rasat değerleri incelendiğinde Gümüşhane'nin yıllık ortalama sıcaklığı 9,4 °C, en sıcak ay olan Temmuz ayının 20,2 °C, en soğuk ay olan Ocak ayının ise -2,0 °C olduğu görülmektedir. Doğu Karadeniz Bölgesi illeri içinde ortalama kar yağışlı günler sayısı 11 iken iç kesimde bulunan Gümüşhane'de 47,6 gündür.

Kelkit, Köse ve Şiran yöresi karasal iklimin etkisindedir. Merkez, Torul ve Kürtün ilçeleri geçiş iklimi etkisi altındadır. Yağışların en çok görüldüğü aylar Nisan ve Mayıs ayları, en az yağış alan aylar ise Temmuz ve Ağustos aylarıdır.

Bitki örtüsü

Gümüşhane'nin geçiş özelliği bitki örtüsüne de yansımıştır. Akarsu kenarlarında söğüt ve çeşitli kavak toplulukları yer almaktadır. Vadi tabanlarından ve düzlük alanlarından dağlık kesimlere doğru, kültür arazisi dışında kalan yamaçlarda genel olarak step formasyonu hakimdir. Yöredeki step yaşama devresi çok kısa olan genelde parlak renkli çiçekli otsu formasyonlardan oluşur. Bu formasyon içerisinde geven ve sığır kuyruğu öbeklerine rastlanır. Çimen Dağlarında yükseltinin 1.500 m'yi aştığı kesimlerde kızıl çam, ardıç ve meşe türlerinin hakim olduğu orman kümeleri bulunur.

GÜMÜŞHANE İLİ COĞRAFI KONUMU VE YER ŞEKİLLERİ ²

Gümüşhane Üniversitesi Mühendislik Fakültesi

Harita Mühendisliği Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Fatih DÖNER

Yrd. Doç. Dr. İbrahim ASRİ

1. COĞRAFI KONUM

Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan Gümüşhane doğusunda Bayburt, batısında Giresun, kuzeyinde Trabzon ve güneyinde Erzincan ile komşudur. Gümüşhane **38° 45' - 40° 12' doğu boylamları ile 39° 45' - 40° 50' kuzey enlemleri** arasında olup, yüzölçümü 6.575 kilometrekare, deniz seviyesinden yüksekliği ortalama 1210 metredir. Yeryüzü şekilleri bakımından Köse, Kelkit ve Şiran ilçelerinin yer aldığı güney kesimi yüksek bir plato özelliği gösterirken, Merkez, Torul ve Kürtün ilçelerini kapsayan kuzey kesimi oldukça engebelidir. Dar ve derin vadilerle birbirinden ayrılmış yüksek dağlar kuzeyin belirleyici özelliğidir. Gümüşhane'nin yaylaları da bu kesimde yer alır. İlin en yüksek noktası 3.331 metre ile Abdal Musa Tepesidir.

Gümüşhane'nin içinden geçen Harşit ile Kelkit vadisini boydan boya kat eden Kelkit Çayı ilin başlıca akarsularıdır. Arazinin % 60'ını dağlar,% 29'unu platolar, % 11'ini ovalar teşkil etmektedir. Gümüşhane ili arazi kullanım durumu ve temel coğrafi bilgiler Tablo-1'de verilmektedir. Şekil-1'de verilen haritada Gümüşhane ili ilçeleriyle birlikte gösterilmektedir.

² Kaynak: Gümüşhane Valiliği, www.gumushane.gov.tr

Tablo-1. Gümüşhane ili arazi kullanım durumu (Kaynak: Gümüşhane Valiliği)

RAKIM	EN DÜŞÜK (M.)	EN YÜKSEK (M.)	
	602	3331	
YÜZÖLÇÜMÜ	Ha.	Km ²	TÜRKİYE SIRALAMASI
	657.500	6.575	56
ALAN DAĞILIMI	Ha.	% OLARAK	
ORMAN ALANI	182.306	28	
TARIMA ELVERİŞLİ AL.	113.685	17	
ÇAYIR VE MERALAR	216.915	33	
KULLANILMAYAN ALAN	144.594	22	
HAVZALAR	Ha.	TARIMA ELVERİŞLİ KISMI Ha.	% OLARAK
Kelkit Havzası	291.700	89.299	78,5
Harşit Havzası	365.800	24.386	21,5

2. YER ŞEKİLLERİ

Gümüşhane ili yeryüzü şekilleri bakımından ele alındığında; ilin tamamen dağlarla kuşatılmış olduğu görülmektedir. Gümüşhane fiziki coğrafya özellikleri bakımından sınıflandırılacak olursa Kuzeyden Zigana – Trabzon Dağları (Çakır Göl Tepesi 3063 m.),Güneyden Çimen Dağları(Akdağ 2710 m.),Batıdan Giresun Dağları (Sarıyer Tepeleri 2919 m.) ile Kelkit ve Harşit Çayı vadilerinin daralma bölgeleri, doğudan ise Pulur Dağları ve Soğanlı Dağları ile bu iki değişik kitlenin birbirine yaklaştığı kesimdeki eşiklerle çevrili olduğu gözlenir.

Gümüşhane ve çevresinin yeryüzü şekilleri üç ana bölüm halinde incelenebilir. Bunlar; ovalar, vadiler ve dağlık (Yaylalar) alanlardır. Ancak Gümüşhane ve çevresinin Jeomorfoloji haritası incelendiğinde dengenin dağlardan yana fazlaca bozulmuş olduğu dikkati çeker.

2.1. Dağlar

İlin %59,6'lık bölümünü oluşturan dağlık alanlar genellikle il sınırları ile Kuzey kesimlerini kaplarlar. Bu dağlar sıradağların uzantıları şeklinde olup, iç kesimlere doğrudan tek dağlar olarak bulunurlar. Oldukça engebeli bir arazi üzerinde yer alan Gümüşhane'nin Kuzeyi'ni Zigana Dağları ile Trabzon Dağlarının Güney kısımları oluşturmaktadır. Yine Kuzey yönünde derin yarılmış Karadeniz dağları ve Soğanlı Dağları Duvarı andıran sıralar halinde ili çevrelemektedir. Genel hatlarıyla ele alındığında Doğ-Batı doğrultusunda silsileler halinde devam eden Zigana Dağları ,Gümüşhane Dağları ve Çimen Dağları yukarıda ifade edilen şablona uymaktadır. Bunlardan başka yükseltileri 1800 m. ile 2700 m. arasında değişen ;Kostan Dağı,Teslim Dağı,Vauk Dağı ,Tersun Dağı ,Pöske Dağı, Soğanlı Dağları ile Gavur Dağları önemli yükseltiler arasında bulunmaktadır. Ayrıca merkez ilçede bulunan ve şehre ayrı bir görüntü veren yükseltileri 2000 m. civarında olan Kuşakkaya ve Alemdar Tepeleri de tek dağlar olarak alınabilir. Tüm bu dağlık kütleler içerisinde Gavur Dağı'nın ayrı bir yeri vardır. Çünkü bu saha buzullaşmaya yarayan ve buzullaşmanın izlerini günümüze kadar taşıyan ülkemizin de ender rastlanan alanlarından biridir. Gavur Dağları; Doğu Karadeniz Dağları dahilinde olup, Pleistosen Buzullaşmasına uğramıştır.

En yüksek zirvesi olan Abdal Musa Zirvesi (3331m.) Doğu Karadeniz Bölümünde yer alan Kaçkar Doruğundan (3932 m.)den sonra ikinci sırada gelmektedir. Gavur Dağları'nın diğer ilginç bir yönü ise dağın üzerinde taban yüksekliği 2720-2970m.arasında değişen 12 büyük sirk gurubunun tespit edilmiş olmasıdır Ayrıca bu sirk göllerinin yanı sıra buzul aşındırmasının delili olan sürgüler, hörgüç kayalar, tekne, vadiler ve modern depoları da bulunmaktadır.

2.2. Ovalar

Oldukça engebeli olan Gümüşhane arazisi içerisinde ovaların payı %11'dir. Bu alan içerisinde ise iki önemli ova yer almaktadır. Bunlar Kelkit ve Şiran ovalarıdır. Her iki ovanın toplam alanı il genelindeki ova oranının %8'ini oluşturmaktadır. Geri kalan %3'lük alan ise parçalanmış olarak, dağınık düzlük alanları ifade etmektedir. Kelkit Çayı vadi tabanını oluşturan ve Kelkit-Şiran ovaları olarak tanınan ovalardan Kelkit Ovası, yaklaşık 1450-1750 metreler arasında yer almaktadır. Doğuda Mormuş Düzlüğü üzerinde bir eşik ile Bayburt Ovasından ayrılan Kelkit Ovası, Doğu-Batı yönünde eğimli olup, toplam yüzölçümü 280 km² kadardır. Pleistosen'e ait eski alüvyonların hakim olduğu Kelkit Ovası, batıda engebeli bir saha ile Şiran Ovası'ndan ayrılmıştır. Şiran

Çayının drenaj alanının oluşturan Şiran Ovası yaklaşık 1250-1500 metreler arasında yer alır. Eosen yaşlı flişlerin yaygın olduğu ovanın yüzölçümü 256 km²'yi bulur. Söz konusu her iki ovanın toplam yüzölçümleri 536 km² olup, 6575 km²'lik il yüzölçümü içerisinde kayda değer bir yer tutmaktadır.

2.3. Yaylalar-Platolar

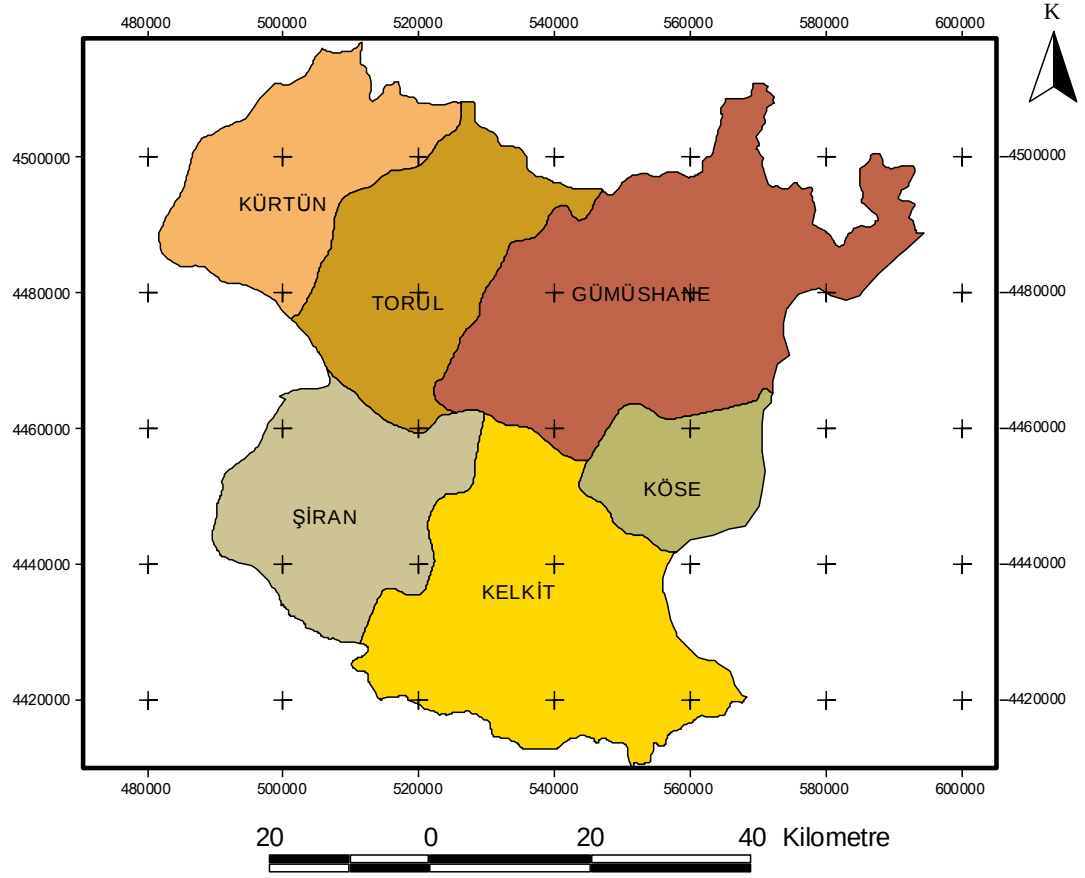
Kabaca akarsular tarafından derince yarılmış, yüksek düzlükler olarak adlandırabilecek Platolar-Yaylalar il genelinde oldukça önemli yer tutarlar. (%29.4) Genel arazi yapısı içerisinde Plato-Yaylaların daha düzlük bir yapı içerisinde olmaları, yaz sıcaklarında serin havası ve otlaklarının mevcudiyeti gibi nedenlerden dolayı ilde yaylalar Mayıs ayının ortasından Ekim ayının ortalarına kadar yoğun olarak kullanılan mekânlardır.

2.4. Akarsular-Göller

Gümüşhane ilinin akarsu Şebekesini; Harşit Çayı ve Kelkit Çayı ile bu çayların yan kolları oluşturmaktadır. İl topraklarının güney kesimindeki akarsular Orta Karadeniz bölümünde, Karadeniz'e dökülmektedir. Tüm akarsular kaynaklarını il sınırları içerisinde alırlar. Çimen, Zigana ve Gümüşhane dağlarının zirveleri aynı zaman da su bölümü çizgilerine tekabül etmektedir.

Harşit Çayı Vauk Dağı'nın Kuzey eteklerinden ve Sifon Deresi ismiyle kaynağını almaktadır. Harşit Çayı Karadeniz'e dökülünceye kadar il sınırları içerisinde 142 km mesafe kat eder. Samsun'un Çarşamba ilçesinde Yeşil ırmak olarak Karadeniz'le buluşan Kelkit Çayı'nın bir kolu Teslim Dağından, diğer kolları da Spikor ve Çimen Dağlarında doğarak Kelkit'te birleşmektedir. İlde bu iki önemli akarsu dışında yazları yer yer kuruyan bir çok küçük derelerde mevcuttur.

GÜMÜŞHANE İLİ İLÇE SINIRLARI

Şekil-1. Gümüşhane ili ilçe sınırları haritası

3. GÜMÜŞHANE İLİNİN COĞRAFİ KONUM VE YER ŞEKİLLERİNE DAİR SWOT ANALİZİ

3.1. AVANTAJLAR

- Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerini Karadeniz Bölgesine bağlayan yol güzergahı üzerinde konumlanmış olması.
- Etrafındaki büyük şehirlere yakınlığından dolayı hava limanı, liman ve demiryolu gibi ulaşım alternatiflerine erişilebilir olması.
- Tarihi, doğal ve kültürel zenginlikleriyle turizm potansiyeline sahip olması.
- Tarıma elverişli alanların organik tarım için uygun olması.

3.2. DEZAVANTAJLAR

- Coğrafi yapısı nedeniyle yerleşime uygun alanların sınırlı oluşu.
- İklim şartlarından dolayı kara ulaşımında güçlüklerin bulunması.
- Isınma maliyetinin sert iklimden dolayı yüksek olması.
- Tarım faaliyetlerinde iklim özelliklerinden ötürü ürün alınan dönemin kısa oluşu.
- Büyük şehirlere olan yakınlığın ilin kendi gelişimine olumsuz etkilerinin olması.

3.3. FIRSATLAR

- Turizm açısından tarihi, doğal ve kültürel zenginlikleri ve büyük şehirlere ve farklı ulaşım ağlarına olan yakınlığı sayesinde büyük bir potansiyele sahip olması.
- Turizm potansiyelinin yöresel istihdama katkı sağlaması.

3.4. TEHDİTLER

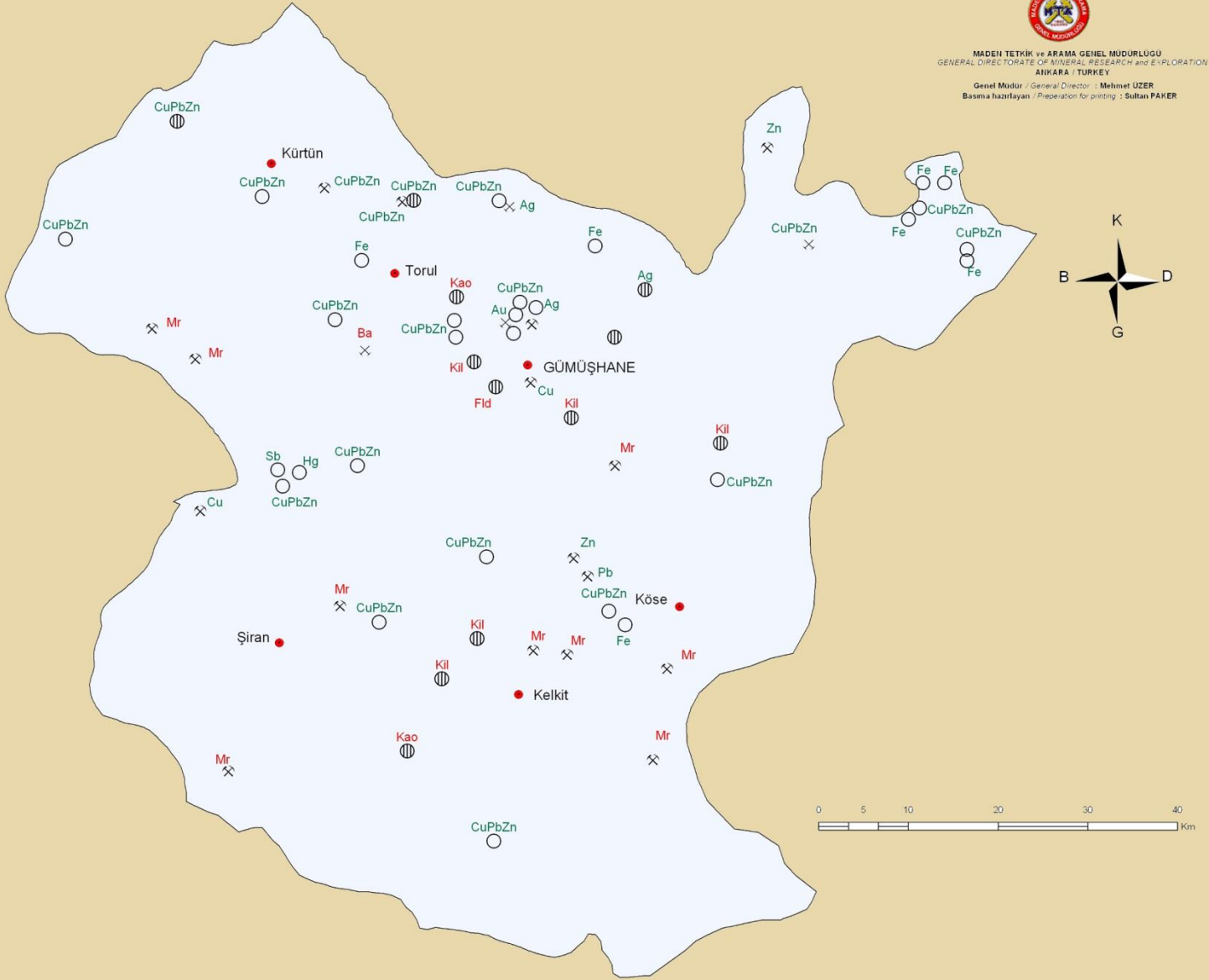
- Yapılaşmaya elverişli arazilerin kıt oluşunun yeni yapılar için yer açılırken tarım alanlarını ve yeşil alanları tehdit etmesi.
- Harşit Çayı ve diğer akarsular boyunca olan yapılaşmanın ve tarımsal faaliyetlerin taşkınlara maruz kalma olasılığının yüksek oluşu.
- Çarpık yapılaşmanın mevcut su kaynaklarını kirletmede bir tehdit oluşturması.
- Doğal yapıdan ve doğaya yapılan müdahalelerden dolayı heyelan riskinin yüksek olması.

GÜMÜŞHANE İLİ MADEN HARİTASI / MINERAL MAP OF GÜMÜŞHANE

MADEN TETKİK VE ARAMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
GENERAL DIRECTORATE OF MINERAL RESEARCH AND EXPLORATION
ANKARA / TURKEY

Genel Müdür / General Director : Mehmet UZER
Basma hazırlayan / Preparation for printing : Sultan PAKER

AÇIKLAMALAR / EXPLANATIONS

○ ZUHUR / EXPOSURE

⦶ YATAK / ORE DEPOSIT

× İŞLETME / MINE

× ESKİ İŞLETME / OLD MINE

● Yerleşim merkezi
Urban center

METALİK MADENLER

MTALLIC MINERALS

ENDÜSTRİYEL HAMMADDELER

INDUSTRIAL RAW MATERIALS

Ag Gümüş
Silver

Au Altın
Gold

Ba Barit
Barite

Cmh Çimento Hammaddeleri
Cement Raw Materials

Cu Bakır
Copper

CuPbZn Bakır-Kurşun-Çinko
Copper-Lead-Zinc

Fe Demir
Iron

Hg Cıva
Mercury

Kao Kaolin
Kaolinite

Kıl Kil
Clay

Mr Mermer
Marble

Pb Kurşun
Lead

Sb Antimuan
Antimony

Zn Çinko
Zinc

GÜMÜŞHANE İLİ MADENCİLİK VE YERALTI KAYNAKLARI

Gümüşhane Üniversitesi Mühendislik Fakültesi

Maden Mühendisliği Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Alaaddin VURAL,

Arş. Gör. İbrahim ÇAVUŞOĞLU,

Arş. Gör. Demet DEMİR ŞAHİN

Gümüşhane’de madencilik faaliyetleri üç bin sene öncesine kadar uzanmaktadır. Coğrafyacı Strabon, zamanımızdan iki bin yıl önce Doğu Anadolu’da var olduğu bilinen zengin altın madenlerinden bahseder. Bazı kaynaklar da ise Trabzon çevresindeki dağlarda zengin altın kaynakları bulunduğu, özellikle Çoruh ve Harşit ırmakları çevresinde altın madenlerinden başka gümüş, çinko, demir ve kurşun madenlerinin eski tarihlerde muhtelif zamanlarda işlendiği belirtilmektedir. M.S. VII. Yüzyılda Gümüşhane, Romalılar (Bizans) döneminde altın ve gümüş madeni ile dikkat çekmiştir. Sonraki dönemde, Malazgirt savaşından (1071) sonra Selçuklular bölgeyi ele geçirerek Gümüşhane’de çıkarılan kurşun, bakır, demir ve gümüş gibi madenlerden Selçuklu sanayisinin gelişmesinde yararlanmışlardır.

Fatih Sultan Mehmet ile 1472 Otlukbeli zaferi ve 1461 Trabzon’un fethinden sonra kesin olarak bölgeye yerleşince, Gümüşhane eski öneminden bir şey kaybetmemiş; bilakis ekonomik ve askerî açıdan merkezi idarenin önem verdiği yerler arasında olma özelliğini sürdürmüştür. Şehir ilk zamanlar, bol miktarda çıkan gümüşten dolayı Gümüşhane olarak adlandırıldıysa da, Osmanlılar uzun yıllar Canca adını kullanmıştır. Kanuni Sultan Süleyman döneminde ise gümüş yatakları çevresinde bir cami ile kırk kadar ev yaptırılarak şehrin ağırlığı yavaş yavaş Canca denilen yerden yeni yerleşim birimine, yani daha sonra Gümüşhane olarak adlandırılan bölgeye (bugünkü Süleymaniye mahallesi veya Eski Gümüşhane) kaymıştır.

Gümüşhane maden ocakları Sultan IV. Murat zamanında 1623-1640 yılları arası en parlak dönemini yaşamıştır. IV. Murat’tan sonra madenlerde çalışmalar bir süre durdurulmuş ve ocaklar suyla dolmuştur. III Mustafa zamanında ocaklardaki su boşaltılarak tekrar işletmeye açılmak istenmiş ancak başarılı olunamamıştır. 1647’de Gümüşhane’yi ziyaret eden Evliya Çelebi burada çalışır ve atıl durumda 70 kadar ocak bulunduğunu ve buralardan kurşunsuz gümüş elde edildiğini yazmıştır.

XVIII. asırda Anadolu'da faaliyet halinde olan maden ocakları sıralamasında Gümüşhane en başta olmak üzere Espiye, Keban ve Ergani madenleri gelmekteydi. Madenlerin gümüş kısmı darphaneye, bakır kısmı tophaneye ve geriye kalan fazla bakır da memleket dışına gitmemesi için içeride tüketilmekteydi. Gümüşhane maden ocaklarından 1768-1774 Osmanlı-Rus savaşında topların ihtiyaçları için büyük miktarda maden, Trabzon, Polathane, Görele, Tirebolu ve Espiye limanlarından İstanbul'a yollanmıştır.

Tanzimat'ın ilanı ile beraber her alanda olduğu gibi madencilik alanında da önemli gelişmeler olmaya başlamıştır. Madenlerin en iyi şekilde işletilmesini sağlamak ve bu alandaki faaliyetleri idare etmek için 1842 yılında Maadin-i Hümâyün Meclisi kurulmuştur.

Gümüşhane maden ocaklarında örneği görüldüğü gibi, Osmanlı maden ocaklarının verimi de Avrupa'dakilere kıyasla ilkel şartlarda işletilme, ocaklara yeterli bakımın yapılmaması gibi nedenlerle günden güne düşmüştür. Bu yüzden Gümüşhane maden ocaklarının önemini zamanla yitirmiş ve terk edilmiştir. Madenlerin gittikçe önemini kaybetmesi ve terk edilmesi, o dönemde Osmanlı devletinin siyasi ve ekonomik açıdan genel gidişiyle doğru orantılıydı. Devletin gerileme ve çökmeye başlamasıyla diğer kurumlarda görüldüğü gibi maden ocakları da önemini kaybetmiştir. Önemini kaybeden ve çöken sadece Gümüşhane'dekiler değildir. Bu dönemde ülkenin diğer kesimlerindeki maden ocakları da aynı kaderi paylaşmıştır. Dünyadaki gelişmelere bakıldığında ise Osmanlı Devleti'ndeki gidişatın tersi bir durum ile karşılaşılmaktadır. XVIII. yüzyılda sanayi devrimi sonrasında başta İngiltere olmak üzere sömürge ve köle ticareti ile güçlenen Avrupa ülkeleri hammadde ihtiyacına gereksinim duymuşlardır. Son derece zengin maden kaynaklarına sahip bir ülke olarak bilinmesi sebebiyle Osmanlı Devleti de Avrupa devletlerinin sömürü hedefi haline gelmiştir. XIX. yüzyılda imzalanan ticaret antlaşmalarıyla Osmanlı Devleti, Avrupa ülkelerinin açık pazarı haline gelmiştir. Avrupa'daki hammadde ihtiyacını karşılamak için, Kırım savaşından sonra yabancı spekülâtörler, madenler de dâhil olmak üzere çeşitli alanlarda fermanlar almaya çalışmışlardır. Bu spekülâtörlerin asıl amaçları ise imtiyaz konusu olan alanları işletmek değil, imtiyazları başkalarına devrederek yüksek kârlar elde etmektir.

Osmanlı Devleti bu gibi oyunları sınırlamak için 1861 yılında Maadin Nizamnamesi'ni çıkarmıştır. 1867 yılında da yabancılara, Osmanlı Devleti'nde taşınmaz mal edinimi ile ilgili nizamname çıkarılmıştır. Maadin Nizamnamesi de 1870 yılında değiştirilerek, 1867 protokolüne katılan devletlere maden işletebilecekleri esası getirilmiştir. 1870 yılındaki bu düzenlemelerden sonra Osmanlı Devleti yabancı girişimcilerin akınına uğramıştır. II. Abdülhamid döneminde madenlerin araştırılması, mülkiyet ve tasarruf şekilleri ile yabancılara verilecek imtiyazların şartlarını belirleyen 1878, 1885 ve sonuncusu da 1906'da olmak üzere üç nizamname yayınlanmıştır. Artık yabancılara da maden arama ve işletme izni verilmeye başlanmıştır. Avrupa sanayisinin hammadde ihtiyacını karşılamak üzere yabancı müteşebbisler yeraltı kaynakları zengin olan bölgelere akın ediyorlardı. Bu sıralarda Trabzon eyaletine bağlı bir sancak olan Gümüşhane ve kazalarındaki madenler yabancı işletmecilerin hedefi haline gelmiştir. Bu sahaların en önemlileri, Gümüşhane'de Hazine Mağara ve Kırkpavli kurşun madenleri, Kürtün'e bağlı Şıhlar-Dere ve Kızılot bakır madeni, Emrik isimli kurşun madeni ve Folköy isimli kurşun ve bakır madenleridir.

I. Dünya savaşı yıllarında bölgeyi istila eden Ruslar Torul ve Kürtün bölgesindeki madenleri işletmişlerdir. Birinci Dünya Savaşının sonrasında, 1919 yılında Fuat Bey ve ortakları isimli şirket Gümüşhane'deki maden ocaklarını kısa süreli olarak tekrar işletmeye açılmıştır. 1921-1935 yılları arası aktif hiçbir madencilik faaliyetinin yapılmadığı Gümüşhane madenlerine olan ilgi Atatürk'ün MTA'yı 1935 yılında kurdurmasıyla yeniden başlamıştır. Bu incelemelerde Hazine Mağara Madeninde saptanan 200.000 ton rezerve sahip cevherleşmenin ortalama 2.55 gr/t altın, 89 gr/t gümüş, % 0.8 bakır, % 3.04 kurşun ve % 2.8 çinko tenörlü olduğu belirlenmiştir. Bu madende bir başka cevherleşme ise 75 m uzunluk, 15 m derinlik ve 1.5 metre kalınlığa sahip bir damarda tespit edilmiştir. Bu damarın rezervi 6570 ton ve tenörü % 5.03 kurşun olarak rapor edilmiştir (Dandria, 1940). İkinci dünya savaşı başlamasıyla birlikte buradaki madencilik faaliyetleri de durmuştur. Gümüşhane madenlerinden Eski Gümüşhane mevkiindeki Hazine Mağara isimli kurşun madeni ve buradaki manganez ocakları ile Torul'daki İmera manganez ocağı Gümüşhaneli girişimci Raşit Yenidoğan tarafından 1955-1960 yılları arası işletilmiştir. Girişimci bu yıllar arasında Hazine Mağara'dan 30 ton % 28.30 tenörlü kurşun (galenit olarak) çıkartılarak Almanya'ya ihraç edilmiştir. Aynı dönemde Hazine Mağara yakınlarındaki manganez sahalarında % 31.68 mangan, % 27.90 demir (Fe) ve % 39.92 Fe₂O₃ tenörlü 70.000 ton görünür ve 150.000 ton muhtemel cevher rezervi saptanmıştır.

1960-2000 Yılları arasında Gümüşhane maden sahaları 1969 yılında MTA adına Pejatoviç ve ekibi tarafından Ünye-Trabzon arası baz metal zuhurlarını değerlendirme projesi kapsamında yeniden incelenmiştir. Bunu takiben 1970-1973 yılları arasında Birleşmiş Milletler Merzifon-İspir Projesi kapsamında yapılan çalışmalarda Gümüşhane Bölgesinde birinci derecede önemli baz ve kıymetli metal içerebilecek potansiyel alanlar belirlenmiştir. 1977’de Kamitani ve ekibi, 1979’da Erbayar ve Ödevci MTA adına Gümüşhane yakınındaki Hazine Mağara ve Kırkpavli madenlerinde incelemeler yapmışlardır. 1983 yılında MTA (Çınar ve diğerleri), 1985’te yine MTA (Güner ve diğerleri) ve 1985’ te Türk-Japon ekibi MTA adına bölgede baz ve kıymetli metal aramalarına yönelik çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Torul, Zigana yöresindeki Köstere, Istala ve Eskiköy madenleri özel sektör tarafından aralıklı olarak 1972-1983 yılları arasında işletilmiştir. 1990’lı yıllarda bölgede altın ve gümüş aramaları hızlanmış ve bunun sonucunda MTA Mastra, Canca, Olucak ve Kaletaş’ta önemli miktarlarda altın ve gümüş potansiyeli belirlemiştir. Yine MTA (Er ve diğerleri, 1994) Hazine Mağara, Karadağ, Kırkpavli, Eğrikar ve Istala madenlerinde önemli miktarlarda muhtemel altın rezervi olabileceğini rapor etmiştir. 1990’lı yıllardaki aramalar olumlu sonuç vermiş, çok sayıda yurt içi ve yurtdışı kökenli maden şirketleri Gümüşhane bölgesinde maden arama ve yatırım yapmaya yönelmişlerdir. Bunların en önemlilerinden Cominco Madencilik A.Ş. isimli yabancı şirket 1996-1998 yılları arasında Hazine Mağara Au-Ag-Pb-Zn-Cu Madenini yeniden değerlendirmeye alıp galerileri temizleyerek yüzeyde ve yeraltında maden arama (jeolojik haritalama, jeokimya, jeofizik ve sondajlı arama) çalışmaları ile rezerv ve tenör tespiti yapmıştır (Güner ve diğ., 1998). Ancak ülkenin o zaman içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik istikrarsızlık yüzünden ve şirket tarafından arama ve analiz sonuçlarının ekonomik açıdan uygun olmadığı kanaatiyle madende çalışmalar işletmeye geçilmeden terkedilmiştir.

Gümüşhane İli’nde 2012 yılı itibariyle aktif olarak çalışan 3 büyük firma ve bunların yanında küçük ölçekli madenciliğin diğer kollarında faaliyet gösteren kuruluşlar bulunmaktadır. Bu firmalar Koza Altın A.Ş., Gümüştaş Madencilik A.Ş.,Yıldız Bakır Madencilik A.Ş. ’den oluşmaktadır.

Gümüşhane ilinde Koza Altın A.Ş. firması 2005 yılı Mart ayında Mastra altın sahasında ruhsatlı sahaya ait % 50 payı Normandy'den (Eurogold) diğer % 50 payı da Dedeman şirketinden aldıktan sonra Gümüşhane'de madencilğe bir ivme kazandırmıştır. Mastra Altın Madeni ortalama 14,43 g/t Au ve 9 g/t Ag tenöründe 1 milyon 350 bin ton cevhere sahiptir. Yıllık cevher üretimi 350.000 ton olup, yılda 3,5 ton metal altın ve 1 ton metal gümüş üretilmesi planlanmıştır. Gümüşhane'de altın ve gümüş üretimi yaklaşık 300 yıl sonra Mastra madeninde ilk defa Koza Altın işletmeleri A.Ş. tarafından 2009 yılı Mart ayında dore külçeler halinde yapılmıştır. Halen altın ve gümüş üretiminin devam ettiği madende % 85'i (313'ü) bu yöreden olmak üzere toplam 486 kişi istihdam edilmektedir.

Gümüşhane ilinde maden işletmeciliği yapan ikinci önemli şirket Gümüştaş Madencilik A.Ş.'dir. 2005 yılında Gümüştaş Madencilik A.Ş. Hazine Mağara madenini Cominco Madencilik'ten satın alarak burada yaptığı detay aramalar sonunda ülke ve bölgeye ekonomik anlamda yararlı olabilecek önemli bir cevher yatağı kazandırmıştır. Hazine Mağara madeninde ortalama 1.81 gr/t Au tenörlü 3 ton metal altın, 77,11 gr/t Ag tenörlü 14 ton metal gümüşün yanı sıra % 4.95 Zn, % 2.83 Pb ve % 0,56 Cu tenörlü 1.8150.563 ton cevher rezervi tespit edilmiştir. Kapalı veya yeraltı işletme yöntemiyle yılda 100 bin ton cevherin üretilmesi planlanmıştır. Şirket Gümüşhane organize sanayii bölgesinde inşa edilmiş olup, flotasyon tesislerinde yılda 15 bin ton konsantre cevher üretimi gerçekleştirmeyi planlamıştır. Şirket bünyesinde çoğunluğu bu yöreden olmak üzere yaklaşık 100 kişi istihdam etmektedir.

Gümüşhane ve yöresine katkısı olduğu kadar bölge ve ülke ekonomisine de güç katacağı düşünülen bir başka maden işletmesi Gümüşhane Merkeze bağlı Karamustafa köyü Midi mahallesindedir. İşletme 1984 yılında % 26 tenörlü 400 ton çinko madeni satmıştır. 1986 yılında Barit Maden Türk A.Ş. isimli şirket tarafından arama ve daha sonra işletme ruhsatı alınan bu sahada ortalama % 8 tenörlü 595.800 ton çinko rezervi tespit edilmiş ve şirket burada yıllık 50 bin ton kapasiteli bir flotasyon tesisi kurarak 2000 yılına kadar konsantre çinko üretimi yapmıştır. Midi Madeni o yıllarda Balıkesir Balya madeninden sonra Türkiye'de en fazla çinko üreten işletmesi olmuştur. O dönemde Midi maden işletmesinde yarısı bu yöreden olmak üzere yaklaşık 200 kadar kişi istihdam edilmiştir. Bu süre içinde bölge ekonomisine önemli katkıda bulunan işletme 1999-2001 yılları arası dünyayı etkileyen ekonomik kriz nedeniyle uluslararası piyasada maden fiyatlarının düşmesi sonucu zarar etmeye başlamış ve 2000 yılı sonlarına doğru kapatılmıştır.

Daha sonra 2007 yılı yaz döneminde faaliyete başlayan Yıldız Bakır Madencilik A.Ş. sondaj çalışmalarına başlamıştır. Bu maden 2008-2009 yıllarında çalışmalarına maden sahasında arama sondajları ve eski galerilerin temizlenmesi işlemiyle başlayan şirket bu dönemde ocaklardan bir miktar cevher çıkararak stok yapmıştır. % 2.8 Zn tenörlü 18 milyon ton cevher rezervi olduğu belirlenen madenin aktif ömrünün 21 yıl olacağı öngörülmektedir. 2010 yaz sezonunda bir taraftan maden çevresindeki ruhsatlı sahalarda arama ve geliştirme sondajlarına devam edilmesi, bir taraftan da işletme tesisi kapsamında, yeni fabrika binaları yapılmıştır. 2012 yılına gelindiğinde çinko rezervi yaklaşık 313 milyon ton ve altın rezervi yaklaşık 50 bin ton olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan altın % 80 verimle çalışan filatasyon tesisinde pirit madeni zenginleştirilerek liç metodu ile altın üretimi yapılmaktadır. Yapılan üretimde tonda rezerv başına ortalama % 1,5 oranında altın bulunmaktadır. Aylık ortalama 50-100 kg arasında altın üretimi yapılmaktadır. Bunun yanında gümüş üretimi de yapılmaktadır. Şirket genelinde toplam 400 kişi istihdam edilmektedir.

Gümüşhane il genelinde madencilğin çeşitli dallarında faaliyet gösteren çok sayıda özel işletme, kuruluş ve kişiler de mevcuttur. Bu kuruluşların sayısı il genelinde toplamda 40 tane olup ilin merkezinde ve ilçelerinde işletim yapmaktadırlar. Küçük ölçekli bu işletmelerin faaliyet gösterdiği alanlar ve sigortalı çalışan sayısı aşağıda Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Gümüşhane’de küçük ölçekli kuruluşlar ve madencilik faaliyetleri

Sıra No	Ruhsat Sahibi	İl-İlçesi-Köyü	Faaliyet Konusu	Sigortalı Çalışan Sayısı
1	Nurullohoğlu San. Tic. Ltd.Şti.	Kelkit Yenice Köyü	II. Grup Doğaltaş Ocağı (Kalker Mıdır Üretimi)	-
2	Şirantaş Mad.San.Tic.A.Ş.	Şiran Telme Köyü	Doğaltaş Mermer Ocağı	4
3	Cemal Güven	Gümüşhane Kırıklı Köyü	Doğaltaş Mermer Ocağı	-
4	Cemal Güven	Torul Kalecik Köyü	Doğaltaş Mermer Ocağı	-
5	Aşkale Çimento	Merkez İkisü Köyü	Doğaltaş Kalker Ocağı	-
6	En-Ez İnşaat Taah .Sn.Tic.Ltd.Şti	Kelkit Karşıyaka	Mermer Ocağı İşİ Konkasör	-
7	Mehmet Altınparmak	Şiran Arıtaş Köyü	Doğaltaş Mermer Ocağı	-
8	Alpar Madencilik	Şiran Selimiye	Mermer Ocağı	-
9	Cemal Güven	Merkez Bahçeçik Köyü	Doğaltaş Mermer Ocağı	1
10	Cemal Güven	Kelkit Gödül Köyü	Doğaltaş Mermer Ocağı	15
11	Günay Grup	Köse Yuvacık Köyü	Doğaltaş (Kalker) Ocağı	-
12	Benlitaş İnş.Nak.Konk. İş.Tic.Ltd.Şti.	Merkez Akgedik Köyü	Doğaltaş (Kalker) Ocağı	2
13	Arazlar İnşaat San. Ltd.Şti.	Torul Harmancık	Doğaltaş (Kalker) Ocağı	1
14	Ramazan Balta	Şiran Ara Köyü	Doğaltaş (Kalker) Ocağı	1
15	D.S.İ.22 Bölge Müdürlüğü	Merkez Mescitli Köyü	Taşocağı	-
16	Erdal Dabağ	Merkez Demirkaynak	Taşocağı	3
17	Alfi Yapı	Merkez Çamlıköy	Feldispat ve Konkasör	-
18	Abdullah Alemdar	Merkez Mescitli Köyü	Taşocağı	5
19	Aydiner İnşaat	Torul Demirkapı Köyü	Taşocağı	-
20	Aşkale Çimento Sanayi	Merkez Yitirmez Köyü	Taşocağı	-
21	Aşkale İnşaat	Merkez Aşkale	Taşocağı	1
22	Zeki Araz Arazlar San. Tic. Ltd.Şti.	Torul Harmancık Köyü	Taşocağı Konkasör	1

Sıra No	Ruhsat Sahibi	İl-İlçesi-Köyü	Faaliyet Konusu	Sigortalı Çalışan Sayısı
23	Karatay Tic.	Kelkit Özen	Taşocağı	-
24	Aşkale Çimento Sanayi Tic. Ltd.Aşt.	Merkez Düğün yazı	Doğaltaş Kalker Ocağı	-
25	Aydiner İnşaat	Kürtün Demirciler	Taşocağı	12
26	Abdullah Alemdar	Şiran Gökçeler	Taşocağı	6
27	Alpar Mad.	Şiran Bahçeli	Mermer Ocağı	10
28	Muzaffer Kaygın	Kelkit Aştut	Taşocağı	13
29	Bileki Mad.	Merkez Sarginkaya	Mermer Ocağı	4
30	Özcansızoğulları İnş.	Şiran Çal	Taşocağı	12
31	D.S.İ.22 Bölge Müdürlüğü	Şiran Erenkaya Köyü	Taşocağı	-
32	Baydarlar Karisör İnş.İm.Ltd.Şti.	Merkez Mescitli Köyü	Doğaltaş (Kalker) Ocağı	2
33	Özkandazoğlu	Kürtün Günyüzü	Kalker Ocağı ve Konkasör	13
34	Murathanoğulları	Kelkit Özen	II. Grup Doğaltaş Ocağı	1
35	Nurullahoğlu San. Tic. Ltd.Şti.	Kelkit Yenice Köyü	Kalker Ocağı ve Konkasör	-
36	D.S.İ.22 Bölge Müdürlüğü	Kelkit Çakırlar Köyü	Kalker Ocağı	-
37	İl Özel İdaresi	Gümüşhane Kale Köyü	Taş Ocağı ve Konkasör	2
38	Gümüşkale Kireç	Gümüşhane Kale Köyü	Kalker Ocağı	13
39	Gümüşhane Orman Ür.	Torul Gülaçar Köyü	Doğaltaş Kalker Ocağı	3
40	Akçakale İnş.Tic.Ltd.	Gümüşhane Tekke Beldesi	Kalker Ocağı	4

Madenlerin Gümüşhane ili ekonomisine katkısına bakıldığında, Gümüşhane’de geçmişte ve 1950’li yıllardan beri zaman zaman günümüze kadar işletilip, kapanmış olan altın, gümüş, barit, kurşun-çinko-bakır madenlerinin bugünkü mevcut teknoloji ile yeniden geliştirilip işletilmesi bölgede işsizliğin giderilmesine ve iç göçün azaltılması sağlanır. Bu madenlerden özellikle Mastra Altın Madeni’nin işletmeye açılması ilin ekonomik gelişmesinde katkı vermiştir. Yatağın işletmeye alınması ile Koza Altın işletmeleri A.Ş. sermayesinin bir kısmını rezerv geliştirme ve yeni altın rezervleri bulma amaçlı arama faaliyetleri için yine bu bölgede harcamaktadır. Mastra Altın Madeni işletme bünyesinde Gümüşhane yöresinden 313 kişiyi istihdam etmesinin yanısıra malzeme ve hizmet alımlarının bu yöreden yapılması ile ilin ekonomisine yılda yaklaşık 20 milyon TL’lik katkı sağlamaktadır. 2004 yılından bugüne kadar 100 milyon TL üzerinde bir harcama ile ilin ekonomisini canlı tutmuştur. Madenin ülke ekonomisine katkısı 1100 milyon TL ve kazandıracağı katma değer ise 4625 milyon TL’dir.

Yıldız Bakır Madencilik A.Ş.’nin halen Gümüşhane ili ekonomisine olan katkısı yaklaşık yıllık 2 milyon TL civarındadır. Midi–Karamustafa yöresinde cevher üretim ve flotasyon tesisinin faaliyete başlamasıyla yaklaşık şirketin yöre ekonomisine yapacağı katkı yıllık 15 milyon TL olarak beklenmektedir. Gümüşhane genelinde yaklaşık 700’den fazla kişiye iş istihdamı sağlayan küçük ölçekteki endüstriyel hammadde ve enerji hammaddesi ocakları da Gümüşhane ili ekonomisine küçümsenmeyecek ölçüde katkı sağlamaktadırlar.

Gümüşhane’de madenciliğin geleceğine bakıldığında, maden kanununda yapılan değişikliklerin getireceği kolaylıklar ve maden arama işletme teşvik yasası ile ulusal, yerli şirketlerin ve halkın madenciliğe yönelmesinin sağlanmasıyla birlikte yakın gelecekte madencilik faaliyet alanlarının Türkiye genelinde beklendiği gibi Gümüşhane ilinde de genişleyeceği beklenmektedir. Dünyada ve Türkiye’de gelişen teknoloji, çevre duyarlılığı, maden işletmeleri için hazırlanan ÇED raporlarında verilen taahhütnameler ve sıkı olarak uygulanan yaptırımlar sayesinde artık bir bölgede madencilik faaliyetleri tamamlandıktan sonra eskiden olduğu gibi şirketler kendilerine ait araç ve ekipmanları toplayıp çıkardıkları maden atıklarını geride bırakıp gidemeyeceklerdir.

Gümüşhane ilinde madenciliğin gelecekte başarılı şekilde gelişebilmesi için yapılması gerekenler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Maden arama risk sermayesinin artırılması ve teşvik kapsamının özellikle madencilik sektörü için yeniden düzenlenmesi (Bu, büyük yatırımcıların dikkatinin çekilmesine sebep olacaktır).
- Gümüşhane'deki maden potansiyelinin daha olarak ortaya konması ve iç-dış basın kuruluşlarıyla paylaşılması.
- Madencilik ile ilgili önemli kongre, sempozyum ve fuarların Gümüşhane'de yapılmasının sağlanması.
- Gümüşhanede altın ve gümüş işleme atölyelerinin oluşturularak eskiden olduğu gibi geleneksel el sanatlarının yörede yaygınlaştırılması.
- Maden işleme projeleri oluşturularak Avrupa fonundan yararlanılması.
- Maden müzesi açılarak Türkiye çapında tanıtımının yapılması.
- Eski gümüş madenlerinin rehabilitasyonu yapılarak turizme açılması.

Genelde madencilik sorunları ve bu sorunların Gümüşhane'deki madenlere olan etkisini ele alınacak olursa; günümüzde madencilik sektörünün ana problemi sektöre yeni sermaye girişinin, dolayısı ile yeni yatırımların olmayışıdır. Bunun nedeni madencilikte yatırım güvencesinin ortadan kalkmış olmasında yatmaktadır. Bu sektörün diğer sektörlere göre, devlet hakkı, belediye hissesi vb. isimler altında yüzde 15 daha fazla vergi ödemeye mahkum bırakılmış olması, maden kanunu ile verilen izinlerin diğer bakanlıklar tarafından çıkarılmış kanun ve yönetmeliklerle engellenmesi, yatırımlara uygulanan aşırı bürokrasi, madencinin ruhsat güvencesinin olmayışı, toplam maden alanlarının yaklaşık % 85'inin kamunun elinde bulunması, sermayenin bu alana girmesini engellemektedir.

Özetle madenciliğimizdeki sorunlar ve bu sorunlara getirilebilecek çözüm önerileri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Etkin bir madencilik kanunu ile arama faaliyetlerinin önünün açılması gereklidir. Aramalarla ilgili etkin yasal ve yönetsel yapıların hızla tesisi ve çağdaş teknolojilerin kullanıldığı arama faaliyetlerinin, kamu denetiminde ve mutlaka rasyonel bir stratejik plan çerçevesinde yürütülmesi gerekmektedir.
- Madencilik sektörünün alt sektörlerinde üretim arttırılmalıdır. Ancak, söz konusu üretimin hedefi dış satım değil, ülke sanayi sektörleri olmalıdır.

- Madencilik sektörünün kalkınmadaki kritik önemi, fazla miktarlarda üretilip yurt dışına satılarak döviz elde edilmesinde değil, ancak, yerli sanayiye düşük maliyette ve kaliteli girdi sağlamasındadır. Bu çerçevede, madencilik sektörünün planlanmasında ülke sanayi sektörleri ile entegrasyon ön planda tutulmalıdır.
- Türkiye’de maden aramacılığına harcanan risk sermayenin artırılması.
- Büyük sermayeyi madencilığe çekecek yatırım ortamının yaratılması.
- Madencilğin geçici bir faaliyet olmasına rağmen kalıcı faaliyetler ile aynı sınıfta değerlendirilmesi.
- Madencilik bulunduğu yerde yapılmalıdır. Ancak tarım alanlarında, mera alanlarında vb alanlarda diğer bakanlıkların düzenleyici olmaktan daha çok yasaklayıcı nitelikte olması maden kanunu işlemez hale getirmiştir.
- Yatırım süresince yatırımcının değişik bakanlıklardan ve kuruluşlardan alması gereken izinlerin bir elden alınması sağlanmalı ve izin sürecinin kısaltılması gerekmektedir.
- Yatırım öncesi alınan izinlerin üretime geçildikten sonra dava konusu yapılabilmesi yatırım ortamını bozmakta ve yatırımların ara vermesine sebep olabilmektedir. Bu maksatla ihtisas mahkemelerinin kurulması madencilik ile ilgili davalara bu mahkemelerin bakması.
- Alt yapı hizmetlerini (yol, su, elektrik vs) maden şirketleri kendileri yapmak zorundadır. Bu yatırımcıya çok büyük bir külfet getirmektedir. Diğer sanayi dallarına yatırım yapan şirketler organize sanayi bölgelerinde kolayca alt yapı hizmetleri yatırımlarını yapabilmektedirler. Bu konuda gerekli destekleme imkanlarının geliştirilmesi
- Maden işletmeleri için işyeri açma ve çalışma belgesi yetkisini enerji ve tabii kaynaklar bakanlığı tarafından verilmesi çok daha uygun olacaktır.
- Sanayinin ihtiyacı olan ucuz enerji üretiminin sağlanması ve bu enerjinin sürekli ve güvenilir olması bakımından, yerli maden kaynaklarımızın kullanılması kaçınılmaz bir gerekliliktir.
- Elektrik enerjisi arz-talep dengesinin sorunsuz sürdürülebilmesi için, ulusal maden kaynaklarımıza öncelik veren, akılcı bir enerji politikası zaman kaybedilmeden oluşturulmalıdır.
- Madencilik sektöründe aramadan uç ürüne kadar her aşamada ileri teknoloji kullanımı amaçlanmalıdır.

- Üretim ve kaynak performansının ve yeni ürünlerin elde edilmesine yönelik olarak yeni gelişen teknolojilerin kullanımı, bu sektörün ülke kalkınmasına katkısı bakımından kritik önemdedir. Bu nedenle sektörde yüksek teknoloji kullanımı ve üretilmesine yönelik araştırma-geliştirme çalışmalarına öncelik verilmelidir. İleri üretim teknolojilerinin geliştirilmesi ve kullanımı, daha temiz ve daha etkin madencilik süreç ve ürünlerinin temini bakımından önkoşuldur.
- Gelişmiş teknoloji kullanımı ve yeni madencilik teknolojilerinin geliştirilmesi, sektöre önemli katkılar yapacak yeni fırsatlar yaratacaktır. Bu çerçevede söz konusu teknolojilere uyum sağlayacak ve bunları kullanabilecek iyi eğitilmiş işgücünün varlığı önemlidir.
- Ülke madencilik sektörünün en önemli bir diğer problemi de gerek kamu gerekse özel kuruluşlardaki yönetsel yapıların verimsizliğidir. Bu yapıların verimliliğine yönelik çalışmalar, madencilik sektörünün gelişimi bakımından son derece önemlidir. Söz konusu yapılarda hesap verilebilirlik ve şeffaflık mutlaka sağlanmalıdır.
- Sektörde pazar araştırması kavramı gelişmemiştir. Bu konunun kapsamlı bir çerçevede yeniden ele alınması, gerek mevcut gerekse gelişen pazarların yakından takip edilerek değişikliklere uygun stratejilerin belirlenmesi gerekmektedir.
- Çevre faktörü göz ardı edilerek madencilik faaliyetlerinin yürütülmesi, içinde bulunduğumuz yüzyılda mümkün değildir. Sürdürülebilir kalkınma kavramı içerisinde ya madencilik ya çevre dayatması bulunmamaktadır. Madenciliğin çevreye etkilerini yadsımak mümkün değildir. Ancak, madencilik sektöründe, çevre dostu teknoloji ve yöntemlerin kullanılması, madencilik süreçlerinde ve sonrasında çevrenin korunmasına veya yenilenmesine yönelik önlemlerin alınması, sektörün gelişimini engellemeyecek, aksine genel anlamda sektörün gelişimine yönelik katkıyı yapacaktır.
- Madencilik sektöründe, toplumu eğitme ve bilgilendirme gereksinimi hızla artmıştır. Madencilik sektörünün ülke kalkınması ve toplumların gelişmesindeki önemi konusunda kamuoyu bilgilendirilmelidir. Toplumun, bir istihdam alanı ve gelir kaynağı olarak madenciliğin önemi hakkında eğitilmesi, sektörün gelişmesi bakımından son derece önemlidir.
- Madencilik sektörünün her alanında, şeffaflık sağlanmalıdır. Sektörde bilgi akışı sağlanmalı, alınan kararlardan toplumun her kesimi bilgilendirilmelidir.
- Yerel halkın onayını almamış hiçbir ekonomik girişimin ülkeye yarar getirmesi beklenemez. Madencilik sektörüne ilişkin alınacak kararlarda ilgili yöre halkının da katılımı sağlanmalıdır.

- Toplumsal, ekonomik ve çevresel açıdan sürdürülebilir bir madencilik sektörünün gelişimi; devlet, sektörde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar ile demokratik kitle örgütleri ve sivil toplum örgütlerinin yapıcı işbirliği ile mümkündür. Sonuç olarak madencilikle ilgili temel yaklaşım, ülkemiz maden kaynaklarını üretmek, üretilen bu kaynaklarımızı ülkemiz sanayisine rekabet edebilir koşullarda hammadde olarak sunmak ve üretilen hammadde olarak ihraç ettiğimiz maden kaynaklarımızın kullanıldığı kendi sanayimizi kurmak; böylece ülkemizi hammadde üreten bir kaynak ülke olmaktan çıkartıp, sanayi ile entegre olmuş, dünya pazarlarında katma değeri yüksek, uç ürünlerde söz sahibi bir ülke konumuna getirmek ana hedef olmalıdır.

Çok eski tarihlerden beri bilinen ve işletilen Gümüşhane maden ocakları, Osmanlı Devleti'nin klâsik döneminde, o zamanki devlet bütçesine önemli katkılar sağlamaktaydı. Modern teknoloji ile buradaki kaynakların ortaya çıkartılması ve işletilmesi ülke ekonomisine büyük katkı sağlayabileceği gibi, bölgenin sosyal ve ekonomik yapısını da değiştireceği muhakkaktır.

GÜMÜŞHANE İLİNİN MADENCİLİK POTANSİYELİ BAKIMINDAN SWOT ANALİZİ

1-Güçlü Yönleri

- Geçmişteki madenlerin bugünkü mevcut teknoloji ile İl genelinde yeniden geliştirilip işletilmesi bölgedeki işsizliğin giderilmesine ve iç göçün azaltılması sağlar.
- Gümüşhane’de madencilik faaliyetlerinin artırılmasıyla gelecekte İl’e katkısına bakıldığında; maden arama işletme teşvik yasası ile ulusal, yerli şirketler ve halkın madenciliğe yönelmesine teşvik edilecektir.
- Çeşitli madenler bakımından zengin olan Gümüşhane İli bu avantajından dolayı ileride madencilikle ilgili yapılacak olan kongre, sempozyum ve fuarlara ev sahipliği yapabilecek konuma sahip olabilecek.
- Gümüşhane ilindebulunan sanayi işletmelerinin 2012 yılı Sanayi Bakanlığının verilerine göre sektörel dağılımına bakıldığında, ilk sırada% 40’lık dilimle gıda ürünleri imalatı, ikinci sırada % 21’lik dilimle madencilik ve taş ocakçılığı, üçüncü kısmı ise % 16’lık dilimle diğer metalik olmayan mineral ürünlerinin imalatı ve son kısım % 4 Mobilya imalatı, % 4 fabrikasyon metal ürünleri imalatı (Makine teçhizatı hariç), % 4 kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı, % 4 metal cevherleri madenciliği, % 3 elektrik, gaz, buhar ve havalandırma sistemi üretim ve dağıtımı, % 3 ağaç ve mantar ürünleri imalatı (Mobilya hariç), %1 kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı, % 1 başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı gelmektedir. Bu verilere göre il genelinde madencilik faaliyetleri % 42’lik kısmı (% 21’lik dilimle madencilik ve taş ocakçılığı, % 16’lık dilimle diğer metalik olmayan mineral ürünlerinin imalatı, % 4 metal cevherleri madenciliği, %1 kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı) oluşturmaktadır.
- İl sanayisinin geleceği için en önde gelen sektör arasında madencilik, mermer ve taş ocakları gibi işletmeler gelmektedir.
- Şehir değerli ve çeşitli madenler bakımından Karadeniz Bölgesinde önemli bir potansiyele sahiptir.
- Etrafındaki büyük şehirlere yakınlığından dolayı hava limanı, liman ve demir yolu gibi ulaşım alternatifleri kolay olduğundan madencilik ürünlerinin dünya pazarlarına ucuz şekilde ve kolaylıkla ulaştırılması açısından önemliavantajlar sağlamaktadır.

2- Zayıf Yönleri

- Madencilik faaliyetleri bakımından gelişmiş teknoloji kullanımı ve yeni madencilik teknolojisinin geliştirilmesi için İl genelinde bu anlamda iyi eğitilmiş iş gücünün yetersiz olması.
- Dünya genelindeki madencilik çalışmalarında olduğu gibi Gümüşhane'deki madencilik çalışmaları sırasında ve sonrasında da çevreye verdiği olumsuz etkiler göz ardı edilemez. Bu olumsuzlukları ortadan kaldırmak için çevre dostu teknoloji ve yöntemler kullanmak, madencilik sürecinde ve sonrasında çevresin korunması yenilenmesine yönelik önlemler alınmasını salınlmalıdır.
- İl genelinde faaliyet halinde olan maden işletmelerinin faaliyetlerini yürütmek için yol, su ve elektrik ihtiyaçlarını karşılamaları gerek. Şehrin dağlık ve engebelik olmasından dolayı bu üç ana ihtiyacı karşılamasında maliyetin artmasına neden olmaktadır. Maliyetteki bu artış yeni yatırımcıların bölge için yatırım yapmaktan kaçınmalarına neden olmaktadır.
- Nüfusun az ve madencilik faaliyetlerinin yürütülmesi için kalifiye eleman ihtiyacının il sınırları içinden karşılanamamaktadır. Bunu için il dışından işçi istihdam edilmektedir. İstihdam edilen bu işçilerin elde ettikleri kazançları il sınırlarında yaşamlarını devam ettire bilmesi için yeterli gelmemektedir.
- Kira vb temel gider maliyetlerinin yüksek olması dışardan şehre çalışma amaçlı gelinmesindeki önemli bir negatif özelliktir.

3- Fırsatlar

- Madencilik ürünlerinin fiyatlarındaki artış eğilimi hızlanarak devam ettiğinden, bu durum sektörde sermaye birikiminin artmasına ve daha güçlü firmaların ortaya çıkarak il genelinde yatırımların artmasına neden olacaktır.
- Ülkelerin kalkınma ve ekonomisinin gelişmesinde önemli yer alan madencilik faaliyetlerinin il sınırları içinde aktif olarak faaliyet göstermektedirler.
- İlde maden işletme alanlarının artmasıyla başta ülke ve il genelinde işsizlik sayısında azalma olacaktır.
- Madenciliğin kalkınmanın önemli bir lokomotifi olduğu anlayışıyla devlet tarafından teşvik edilmesi ve karşılaştığı güçlüklerin giderilmesi idaresi Gümüşhane Madenciliği için de önemli bir fırsattır.

4- Tehditler

- Madencilik alanında çalışmak için dışardan gelecek işçiler şehrin nüfusundaki artışına neden olacaktır. Nüfustaki bu artış barınma ihtiyacı doğuracaktır. Şehir coğrafi özellikleri dikkate alındığında, barınma ihtiyacını gidermeye yönelik çalışmalar çarpık kentleşmenin oluşmasına sebep olabilir.
- Sektöre giriş için ilk yatırım maliyetlerinin yüksek olmasından kaynaklı olarak il genelinde madencilik yatırımlarından kaçınılmaktadır.
- İl genelinde madencilik çalışmalarına son 10 yıldır daha fazla ağırlık ve önem verilmiştir. Bundan dolayı madencilik faaliyetleri bölgede henüz son teknolojiyle üretime geçmemiştir. Teknolojiyi geriden takip etmesi sonucunda il genelinde insan, hayvan, tarım ve hava kirliliğine yol açma riskini taşımaktadır.
- Bölgede madencilik bakımından yetişmemiş kalifiye eleman eksikliği nedeniyle çevre dostu, teknoloji ve yöntemlerin bilinçsiz kullanımı riski bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

Akpınar, İ., (2010), ‘Gümüşhane İlinde Madencilik Faaliyetleri’, *İl Oluşumunda 85. Yılında Gümüşhane Tarihi Ve Ekonomisi Sempozyumu*, GÜ, Mühendislik Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü, Gümüşhane.

Barit Maden Türk A.Ş., (1996), *Midi (Gümüşhane-Karamustafa) Madeni'nin jeolojisi Raporu*, Gümüşhane.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (2012), *81 İlde Durum Raporu*, Sanayi Genel Müdürlüğü.

Dandria, I., (1940), Gümüşhane Kurşun Yatağı Hakkında Muhtıra: MTA Rap., 999 (yayımlanmamış), Ankara.

MTA, 2009., Türkiye Yeraltı Kaynakları (İllere Göre), *Yer Bilimleri ve Kültür Serisi 5*, Ankara.

www. Tük.gov.tr. TÜĞK raporları, 2003-2009

www.TMMOB, *Maden Müh.Odası Yayınları*

GÜMÜŞHANE TARİHİ VE TARİHİ DURUMUNUN ANALİZİ

Gümüşhane Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Tarih Bölümü

Doç. Dr. Bayram NAZIR

Yrd. Doç. Dr. Kemal SAYLAN

Gümüşhane tarihinin durum analizini yaparken öncelikle bu yörenin tarihini ortaya koymak ve tarihi hakkında bilgi vermek daha doğru olacaktır. Çalışmamızın ilk bölümünde Gümüşhane yöresinin tarih öncesi çağlardan itibaren Cumhuriyet tarihine kadar geçen zaman dilimindeki tarihi süreçlerini ele alacağız. İkinci bölümde yöredeki tarihi geçmişin günümüz Gümüşhane şehrine ne gibi avantajlar ve fırsatlar sunduğunu ya da ne gibi dezavantajlar ve tehditler oluşturduğunu ifade etmeye çalışacağız.

1. Tarih Öncesi Çağlarda Gümüşhane Yöresi

Gümüşhane ve çevresinde, bölgenin Tarih öncesi Çağları ile ilgili bilgiler oldukça sınırlıdır. Yörenin tarih öncesi çağları Geç Kalkolitik Çağ ile başlar. Köse-Kelkit ve Şiran'da yapılan arkeolojik araştırmalarda, bölgede Geç Kalkolitik Çağ'ın yaşandığına dair kanıtlar bulunmuştur. Bölgede yapılan çalışmalarda Kelkit'teki Han Deresi Mevkiinde, Köse'nin Altıntaş köyü Kilise Tepe ve İvcikler Tepesi yerleşmelerinde Geç Kalkolitik Çağ keramiklerini tanımlamıştır. Gümüşhane'nin güneyindeki Han Deresi Örenşar3-4/Köse, Hamza Tepe Höyük/Köse, Çengiler Tepe/Kelkit, Taşlık 1-2/Şiran, Karahöyük/Şiran yerleşmelerinde yapılan arkeolojik yüzey araştırmaları ise yoğun bir Erken Tunç Çağı kültürünün yaşandığını ortaya koymaktadır. Könger Höyük/Şiran, Telme/Şiran, Kaletpe Höyük/Şiran'da yapılan arkeolojik yüzey araştırmaları da buraların Eski Tunç Çağına ait diğer yerleşmeler olduğunu göstermektedir. Gümüşhane yöresinin Erken Demir Çağ'a geçişi Doğu ve Kuzeydoğu Anadolu'da olduğu gibi tartışmalıdır. Bölgede yapılan arkeolojik yüzey çalışmalarında tanımlanan 27 höyüğün 21'inde Demir Çağ'ın yaşandığı görülmektedir.

2. Eski Çağ'da Gümüşhane Yöresi

Anadolu'ya Fırat-Erzincan ya da Kelkit üzerinden giren Pers orduları M.Ö.550 yıllarına doğru Med hâkimiyetine son verip İran yaylasından Anadolu'da Kızılırmak'a kadar uzanan coğrafyada Pers Krallığı'nı kurduktan sonra Anadolu'yu satraplıklara bölerek yönettiler. Pers hakimiyeti döneminde Gümüşhane ve çevresi Doğu Karadeniz Satraplığı içinde yer aldı. Bu satraplık sınırlarında Moskhiler, Tibarenler, Makronlar, Mossyoiklar ve Marsalar gibi halklar yaşamaktaydı. Bu halklardan Makronlar'ın Gümüşhane yöresinde yaşadıkları kabul edilmektedir.

Perslerin tarih sahnesinden çekilmeleriyle birlikte Pers İmparatorluğu'nun satraplarından Mithridates Karadeniz Kapadokyasında M.Ö. 302/301 tarihlerinde bağımsızlığını ilan ederek Pontos Krallığı'nı kurdu. Gümüşhane yöresinin Pontos Krallığı sınırları içerisine katılması ise M.Ö. 185 yılında oldu.

Romalıların M.Ö. 129 yıllarında hemen hemen bütün Anadolu'ya hakim olmalarıyla birlikte Pontos krallığıyla uzun yıllar sürecek Pontos-Roma mücadelesi başlamıştır. Bu dönemde iki taraf arasındaki mücadelede geçiş noktası üzerinde bulunan Satalaönemli bağlantı noktalarından birini oluşturdu. Uzun süren mücadeleler sonucu Roma orduları Pontos ordusunu Kelkit Irmağı kenarında yenmeyi başardı. Roma ordularının bu zaferinden sonra Roma imparatoru savaşlarda gösterdiği başarılarından dolayı Pontos, Kolhis, Armenia Minor ve Trapezos'u Galatyalı Deiotaros'a verdi. Böylece Gümüşhane ve çevresi de Deiotaros'un idaresinde Roma imparatorluğuna bağlandı.

Roma imparatorluğu Anadolu'yu tamamen ele geçirdikten sonra Anadolu'da birçok eyalet kurdu. M.Ö. 64 yılında kurulan Bithinya-Pontos Eyaleti de Anadolu'da kurulan eyaletlerden biriydi. Gümüşhane yöresi bu eyalet sınırları içinde yer aldı. Bu dönemde Trabzon'a ulaşan karayolunun önemli bir güzergâhını oluşturması nedeniyle Kelkit Vadisi üzerinden gelebilecek Parth saldırılarına karşı tampon bölgeler oluşturuldu. Gümüşhane yöresi de muhtemelen Parth saldırılarına karşı bir tampon bölge olarak kullanıldı. Ayrıca Romalılar, Parthlara karşı yapacağı mücadele için büyük miktarda askeri güce gereksinim duyduğu için yerlilerden oluşturulan legionlar kurmaya başladı. Büyük bir varlığa ulaşan 52 legion askerini yerleştirmek için yeni kentler inşa edildi. Büyük olasılıkla da Satala askeri garnizonunun temelleri bu dönemlerde atıldı. Böylece Gümüşhane ve çevresi Anadolu'nun kuzeydoğusunda çok önemli bir askeri garnizon olma görevini üstlendi.

M.S. 69–79 tarihlerinde gerçekleştirilen imar faaliyetleri içerisinde Roma'nın deniz üssü olan Trabzon ile Satala arasında son derece önemli bir yol yapıldı. Böylece Kelkit ve Çoruh vadisi ile Trabzon arasında bağlantı sağlanmış oldu. Bundan sonra Doğu Karadeniz'de ve Kafkaslar'da gerçekleştirilecek bütün operasyonlar için Satala önemli bir koordinasyon merkezi haline geldi. Roma İmparatorluğu'nun Parthlarla olan mücadelesi Parthlar'ın ortadan kaldırılıp yerlerine Sasani Devleti'nin kurulmasına kadar devam etti. M.S. 252 yılındaki sefer sonucunda Sasaniler Anadolu'daki birçok kale ve kentlerle birlikte Satala'yı da ele geçirdi.

M.S. 395'de Roma İmparatorluğu ikiye ayrılınca Gümüşhane ve çevresi Doğu Roma (Bizans) sınırları içerisinde kaldı. Sasaniler de Bizans'ın doğudaki en önemli rakibi olmaya devam ettiler. Nihayet Anadolu'nun doğusu ve kuzeydoğusu üzerine devam eden Bizans-Sasani mücadeleleri iki devleti Satala önlerinde kıyasıya bir savaşa sürüklemiştir. Satala önlerinde göğüs göğüse devam eden mücadelelerden sonra Sasaniler geri çekilmek zorunda kalmışlardır.

Gümüşhane yöresi Bizans-Sasani ilişkilerinde uzun süre tıpkı Roma-Parth ilişkilerinde olduğu gibi önemli bir askeri karargâh olma özelliğini devam ettirmiştir. Bölge, bu mücadeleler sırasında İran saldırılarından oldukça etkilenmiştir. İmparator Herakleios döneminde, İran saldırılarına karşı önlemler almak amacıyla Anadolu topraklarında dört thema kurulmuştur. Bu dönemde Gümüşhane yöresi ilk kurulduğunda Armeniakon, daha sonra da merkezi Trabzon olan Khaldia Thema'sı içerisinde yer almıştır.

3. Gümüşhane Yöresinin Türkler Tarafından Fethi

VII. yüzyıl sonları ile VIII. yüzyıl başlarında Müslüman Araplar yöreye akınlar yapmaya başlayınca yöre Müslümanlarla Bizanslılar arasında birkaç kez el değiştirdi. Tuğrul Bey döneminde Selçuklularla Bizanslılar arasında 18 Eylül 1048 tarihinde yapılan Pasinler Savaşı'ndan sonra Gümüşhane çevresi geçici de olsa Selçukluların eline geçti. Malazgirt Savaşı'nın ardından Erzincan yöresine hâkim olan Emir Mengüçik Gazi, Gümüşhane dolaylarını zapt ederek Erzincan imaretine bağladı.

1120 tarihinde Mengüçik Emiri İshak Trabzon Rumları ile ittifak ederek kayınpederi Danişmendli Melik Gazi ve Artuklu ittifakına karşı Gümüşhane'ye bağlı Şiran bölgesinde yaptığı savaşı kaybetti. Bu savaşta Mengüçikler ile birlikte Gabras'ın ordusu tamamıyla imha edildi.

1228 tarihinde Gümüşhane yöresi Trabzon'un kuşatılması sırasında Harşit vadisinden geçerek Maçka'ya kadar ilerleyen Anadolu Selçuklu hükümdarı II. Gıyaseddin Keyhusrev ve Atabegi Mubarizeddin Er-Tokuş kumandasındaki kuvvetler tarafından ele geçirildi.

Moğol istilasından sonra Anadolu'nun birçok yeri gibi Gümüşhane yöresi de İlhanlıların hakimiyeti altına girdi. İlhanlıların saltanat kavgasına düşerek kuvvetlerini kaybettikleri sırada ise Gümüşhane Celayirlilerin idaresine geçti. Yöre, daha sonra XIV. yüzyılın ilk yarısında merkezi önceleri Sivas daha sonra kayseri olan Eretnaoğullarının hâkimiyetini tanıdı. Ardından Kadı Burhaneddin, Akkoyunlular, Karakoyunlular arasında el değiştirdi. Zaman zaman da Trabzon Rum Devleti'nin idaresine girdi. Fatih Sultan Mehmed'in Trabzon'u fethederek Trabzon Rum İmparatorluğu'na son vermesi üzerine de yöre Osmanlı topraklarına katıldı.

Osmanlılar, Trabzon'u fethetmiş olmalarına rağmen, Torul ve Gümüşhane'nin aşağı kısmına dokunmamışlardı. Burası, Komnenler'in akrabası olan Gürcü Kabazitenler'in elinde kaldı. Vaktiyle Bizans'ın muhafız askerleri Abhazlı savaşçı ailelerin torunları olan Kabazitenler daha XV. yüzyılın başlarında Torul deresinde yaşıyor ve soygunculukla geçinen bir aile hükümranlılığı sürdürüyorlardı. Torul yöresinde hüküm süren Kabazitenler'in yöreden geçen tüccar ve yolculara saldırarak onları soyması ve mallarını yağlamayası üzerine şehzade Bayezid'in Sivas'ta av sırasında kendisine iletilen bu tür bir şikayeti babası Fatih'e bildirmesiyle, Torul'un alınmasına izin verildi. İbni Kemal'in kaydına göre, Fatih'in "*Torul hisarının üzerine doğrul var*" emri üzerine bölgedeki Cenehah, Torul ve Cezre kaleleri Rakkas Sinan Bey tarafından alınarak Osmanlı sınırları Trabzon'dan Gümüşhane merkezine kadar genişletilmiş oldu.

1467’de Gümüşhane yöresi Akkoyunlular tarafından ele geçirildiyse de 1473 yılında Fatih Sultan Mehmed’in Otlukbeli Savaşı’nda Uzun Hasan’ı yenilgiye uğratmasıyla Akkoyunlu hâkimiyeti son buldu. Bu tarihten sonra 1514 senesinde Gümüşhane yöresi kesin olarak Osmanlı hâkimiyetine girdi ve yıkılıncaya kadar Osmanlı idari ve mülki yapısındaki yerini aldı.

4. Osmanlı Devleti Döneminde Gümüşhane

Yöre Osmanlı yönetimine geçtikten sonra 1485-1486 ve 1516-1518 tarihlerinde bölgenin tahrirleri çıkarıldı. Yavuz Sultan Selim’in valiliği döneminde Safevilerin katliamlarından kurtulmak için Doğu Anadolu’dan kaçan Akkoyunlular ve Akkoyunlu ittifakına dâhil boylara mensup Türkmen boylarından Akkoyunlu Padişahı Murathan’ın soyundan gelen Murathanoğulları Gümüşhane yöresine yerleştirilerek buralar kendilerine tımar olarak verildi. Kanuni Sultan Süleyman’ın gümüş madenlerinin bulunduğu Gümüşhane yöresinin imarını emretmesi üzerine burada birçok ev ve Süleymaniye Camii yapıldı. Daha sonraki dönemlerde yöredeki gümüş ocakları açılarak tekrar gümüş madeni işlenmeye başlandı.

Osmanlı Devleti’nin klasik döneminde yapılan idari ve mülki düzenlemelerden Gümüşhane ve yöresi de etkilendi. 1520 tarihinde Gümüşhane, Torul ve Kürtün Trabzon’a bağlanırken Şiran, Şebinkarahisar’a, Kovans ve Yağmurdere Bayburt’a bağlandı. Kelkit de “*Kelkit-Sadak Nahiyesi*” adıyla Bayburt’un kazası oldu. Ancak Kelkit daha sonra 1535 tarihinde Erzurum Beylerbeyliği’nin kurulmasının ardından Erzurum “*Paşa Sancağı*”na bağlanmıştır.

XVI. yüzyılın ilk yarısı boyunca Şebinkarahisar’a bağlı olan Şiran ise XVII. yüzyıldan sonra değişik zamanlarda zaman zaman Erzurum Vilayeti’nin Erzincan Sancağı’na zaman zaman da Trabzon Vilayeti’nin Gümüşhane Sancağı’na bağlanmıştır. Şiran’ın bazen de Kelkit Nahiyesi ile birlikte kaza yapıldığı görülmektedir.

XVI. yüzyılın ortalarında doğuda yeni bir yapılanma içerisinde harap yerlerin imarına özen gösterilmesiyle birlikte Gümüşhane’de de madenlerin daha iyi işletilmesi için maden yataklarına yakın mevkilerde yeni yerleşim birimleri tesis edildi. Böylelikle zaman içerisinde farklı bir çehre kazanan Gümüşhane, muhtemelen XVII. yüzyılda Torul ile birleştirilerek kaza haline getirildi.

XIX. yüzyılda ülkenin ulaşım şebekesi ve dış ticaret yollarının değişmesi idari bölünmeyi ister istemez etkiledi. Tirebolu ve çevresinde eşkıyalık faaliyetlerinin artması üzerine buradaki eşkıyalık hareketlerinin Gümüşhane madenlerindeki üretimini ve güvenliğini yakından ilgilendirdiği için Tirebolu ve çevresi 1804 yılında idari yönden Gümüşhane'ye bağlandı.

Gümüşhane Emni, buranın idaresini yürütmek üzere buraya bir voyvoda atadı. Tirebolu çevresindeki maden ocakları Gümüşhane için önemliydi. Fakat burasının “nizali” bir kaza durumunda olması, derebeyler arasındaki kavgaların eksik olmaması yönetimde zorluklar doğuruyordu. Bunun üzerine Tirebolu kazası, kömür ve kömürcü ihtiyacını eskisi gibi karşılamak kaydıyla bir aylık idari bağımlılıktan sonra Gümüşhane Sancağı'ndan alınarak Trabzon Sancağı'na bağlandı.

Gümüşhane XIX. yüzyılın ilk yarısında yani 1840 yılında Trabzon'a bağlıdır ve Trabzon'un kudretli valilerinden Osman Paşa'nın divanında Gümüşhane'nin adı “*Emanet-i Gümüşhane*” şeklinde zikredilmektedir. Bu dönemde Gümüşhane Sancağı, Gümüşhane, Kovans, Kelkit, Aşağı Kürtün, Yukarı Kürtün, Milas ve Maçka kazalarından oluşmaktadır. 1849 tarihli nüfus ve yoklama defterinde ise Gümüşhane Sancağı'nın, Kelkit, Koğans, Maçka ve Milas olmak üzere toplam 5 kazası vardır. Santa, Alansa, Niv, Gezge, Harşit, Aşağı Kürtün, Yukarı Kürtün, Özmesahor ve Yağmurdere de Gümüşhane Sancağı'na bağlı olan nahiyelerdir. Bu defterde Gümüşhane Sancağı “*kaza-i nefis-i Gümüşhane nam-ı diğer Torul*” adıyla ifade edilmektedir.

Tanzimat'tan sonra 1867'de Vilayet Nizamnamesi'yle birlikte taşra idaresinde birçok yenilik yapılmıştır. Bu nizamnamenin yayınlanmasından sonra 1869 tarihinde Şiran, Kelkit Kazası'na bağlı bir nahiye haline getirilmiştir. Bu değişiklikte birlikte Gümüşhane 4 nahiyesi (Kovans, Yağmurdere, Kürtün ve Şiran), 2 kazası (Torul ve Kelkit) bulunan bir sancak olmuştur. Ancak 1 yıl sonra Şiran tekrar kaza haline getirilince sancağın kaza sayısı 3'e çıkmıştır.

1871 tarihinde İrade-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi'nin yayınlanmasıyla birlikte Gümüşhane Sancağı'nın mülki yapısında da değişikliğe gidilmiştir. 1878 tarihinde savaştan sonra Kelkit ve Şiran kazaları yeni oluşturulan Bayburt Sancağı'na ilhak ettirilerek oradan idareleri sağlanmıştır. Ancak 1880 tarihli Trabzon Vilayet Salnamesi'ne bakıldığında bu durumun uzun sürmediği ve Kelkit ve Şiran kazalarının yeniden Gümüşhane Sancağı'na bağlandığı görülmektedir. 1881 tarihinde Gümüşhane'den ayrılan Kelkit ve Şiran kazaları kısa bir süre sonra yine Gümüşhane'ye bağlanmıştır. Bu tarihten Cumhuriyetin ilanına kadar da idari ve mülki yapısında herhangi bir değişiklik yaşanmamıştır.

5. Cumhuriyet Döneminde Gümüşhane

Cumhuriyetin ilanından sonra Gümüşhane 20 Nisan 1924 günü toplanan TBMM'nin 2. celsesindeki görüşmelerin 6. faslında bulan *"Mevaddı Müteferrika-i Vilayat"* başlıklı görüşmelerde kabul edilen 491 Sayılı Kanunun *"Türkiye, coğrafi vaziyet ve iktisadi münasebet noktai nazarından vilâyetlere, vilâyetler kazalara, kazalar nahiyelere münkasemdir ve nahiyelerde kasaba ve köylerden tereküp eder"* içerikli 89. maddesinin kabul edilmesiyle kazalarıyla birlikte il yapılmıştır. İl olduktan sonra ise Gümüşhane'nin ilk valiliğini Ahmet Dursun Evrendilek yapmıştır.

6. Gümüşhane Tarihi Ve Tarihi Durumuna Dair Swot Analizi

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız tarihi geçmişin günümüz Gümüşhanesinde ortaya çıkardığı olumlu ve olumsuz birçok durum söz konusudur. Çalışmamızın bu bölümünde tarihi altyapının meydana getirdiği güçlü yönleri, zayıf yönleri, fırsatları ve tehditleri ifade etmeye çalışacağız. Bunları şöyle sıralamak mümkündür.

6.1. Güçlü Yönler

- İlin birçok medeniyeti barındıran tarihi ve kültürel bir yapıya sahip bulunması
- Tarihin ilk dönemlerinde önemli bir kavşak noktası durumunda bulunan Kelkit Vadisi kıyısındaki Satala antik kentinin il sınırları içinde bulunması
- Farklı dinlerden insanların uzun süre birlikte yaşadığı Krom Vadisi köylerinin il sınırları içinde bulunması
- Osmanlı Devleti döneminde ilin sancak merkezi olması
- Osmanlı Devleti döneminde bir süre Gümüş Sikkelerinin buradaki darphanelerde basılması
- İlin adını gümüş madenlerinden alması
- Osmanlı Devleti döneminde uzun süre bölgede maden işletmeciliği yapılmış olması
- Tarihi ipek yolunun bir kolunun il sınırları içinden geçmesi
- Tarihte yörede meyveciliğin gelişmiş olması ve meyve bahçeleriyle ünlü olması
- Erzurum ile Trabzon vilayetleri arasında geçiş noktasında bulunması

6.2. Zayıf Yönler

- Bölgedeki madenlerin kapanmasından dolayı bölgeden çok sayıda göç yaşanması
- Madenlerin kapanmasının yöre ekonomisini olumsuz etkilemesi
- Rus işgalinin yöreye etkisi
- Tarih boyunca yörenin seller ve kuraklıkla mücadele etmek zorunda kalması
- Uzun bir süre halk arasında bahçeli-şehirli mücadelesinin yaşanması
- Trabzon Sancağı'na çok yakın olması ve bu sancağa büyük oranda bağımlı olması nedeniyle Trabzon Sancağı'nın gölgesinde kalması
- Trabzon Vilayeti'ne bağlı sancaklar arasında denize kıyısı olmayan tek sancak olması
- İpek yolunun önemini kaybetmesinin yöreye yansımaları

Fırsatlar

- Gümüşhane İlinin tarihi ipek yolu üzerinde olmasının şehrin tarihi yapısına ilgi çekme potansiyeli
- Santa, Satala ve Krom gibi tarihi öneme sahip köylerinin bulunmasının şehrin tarihi yapısına ilgi çekme potansiyeli
- Eski Gümüşhane şehrindeki birçok yapının tüm ilgisizliğe rağmen hala bir bölümünün ayakta kalmış olmasının şehrin tarihi yapısına ilgi çekme potansiyeli
- Gümüşhane elmalarının hala tarihi bir değerinin bulunmasının şehrin tarihi yapısına ilgi çekme potansiyeli
- Gümüşhane madenlerinin yeniden işletilmeye başlanmış olmasının şehrin tarihi yapısına ilgi çekme potansiyeli
- Gümüşhane’de yöreye özgü ev ve konakların bir bölümünün restorasyonunun tamamlanmış olması. Ayrıca böyle ev ve konak sayısının çokça mevcut olmasının (Safranbolu örneğinde olduğu gibi) şehrin tarihi yapısına ilgi çekme potansiyeli

6.3. Tehditler

- Tarihten gelen göç olgusunun günümüzde de hala devam etmesi
- Tarihi eserlerin giderek yok olması
- 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gerçekleştirilmeye çalışılan tren yolu projesinin hala hayata geçirilememiş olması
- Gümüşhane tarihiyle ilgili akademisyenlerin bir araya gelerek kapsamlı bir Gümüşhane tarihi yazamamış olmaları

KAYNAKÇA

- Turan, Osman (1998), *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul.
- Turan, Osman (1993), *Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi*, İstanbul 1993.
- Tuğlacı, Pars (1985), *Osmanlı Şehirleri*, İstanbul.
- Bilgin, Mehmet (2007), *Doğu Karadeniz*, İstanbul.
- Cumhuriyetin 50. Yılında Gümüşhane, 1973 İl Yıllığı.
- Gül, Abdülkadir (2009), “Kelkit Kazasında İskan ve Demografik Yapı (1516-1642)”, *Uluslararası Karadeniz İncelemeleri*, Sayı 6, Trabzon.
- Erdem Erdem (2005), XIX. Asrın sonunda Şer’i Sicillerde Şiran Kazası: İctimai ve İktisadi Hayat, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Pamuk, Bilgehan “XVII. Yüzyılın Ortalarında Gümüşhane (Torul) Kazası”, http://www.ttk.org.tr/templates/resimler/File/Makaleler/266_5/266_5.html, (20.08.2011).
- Ortaylı, İlber (1999), “Tanzimat Devri ve Sonrası İdari Teşkilat”, *Osmanlı Tarihi*, C. 1, İstanbul.
- Köse, Osman (1999), “XIX. Yüzyılda Gümüşhane Madenleri”, *Trabzon ve Çevresi Uluslararası Tarih-Dil-Edebiyat Sempozyumu* (3-5 Mayıs 2001), Cilt 1, Trabzon 2001, s. 296 Charles Texier, Küçük Asya, Çev. Ali Suat, C. 3, Ankara.
- Kırmızı, Abdülhamit (2007), *Abdülhamid’in Valileri Osmanlı Vilayet İdaresi* 1895-1908, İstanbul.
- Bayrak, M. Orhan (1982), *Türkiye Tarihi Yerler Kılavuzu*, İstanbul.

GÜMÜŞHANE İLİNİN NÜFUS YAPISI VE GÜMÜŞHANE SAĞLIK RAPORU

Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu

Yrd. Doç. Dr. Turgut SAHİNÖZ

Doç. Dr. Saime SAHİNÖZ

Yrd. Doç. Dr. Aydın KIVANÇ

Öğr. Gör. Taşkın KILIÇ

Bu çalışma, İlimizin sağlık durumunu değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Çalışma; ilimizin sağlık düzeyinin ve sunulan sağlık hizmetlerinin mevcut durumu ile birlikte; sağlık sektöründeki insan kaynaklarının ve son zamanlarda sağlıktaki sistem değişikliklerinin değerlendirilmesini de içermektedir.

Dünya Sağlık Örgütü, herkese gerekli olan sağlık hizmetinin yüksek kalitede verilmesi gerekliliğini bildirmektedir. Sağlık hizmetlerinin kalitesinin artırılmasında; sunulan hizmetlere ilişkin verilerin toplanması, analiz edilmesi ve rapor haline getirilerek yayınlanması hem değerlendirme, hem de planlama ve önceliklerin belirlemesi açısından oldukça önemlidir. Böylece sağlık hizmetleri etkili şekilde yerine getirilebilecektir. Bu nedenle, politikaların yeniden yapılandırılmasında ve sunulan hizmetlerin etkinliğinin değerlendirilmesinde verilerin toplanması ve analizi en önemli koşuldur.

1. TÜRKİYE SAĞLIK SİSTEMİ

Resmi gazetede 02.11.2011 tarihinde yayınlanan 663 sayılı “Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile Türkiye Sağlık Sisteminde köklü değişiklikler yapılmıştır. Türkiye’deki sağlık sisteminde; hizmet sunucusu olarak, Sağlık Bakanlığı, üniversiteler ve özel sektör bulunmaktadır. Finansman kurumu bazında en önemli kurum Sosyal Güvenlik Kurumu’dur.

1.1. Sağlık Bakanlığı

Sağlık Bakanlığı, sağlık sektöründe politika belirlenmesinden, programlar aracılığıyla ulusal sağlık stratejilerinin uygulanmasından ve sağlık hizmetlerinin doğrudan sunumundan sorumlu birimdir. Sağlık Bakanlığı birinci ve ikinci basamak sağlık hizmeti ile ana-çocuk sağlığı hizmetlerinin ana tedarikçisidir.

1.2. İl Sağlık Müdürlüğü

Sağlık Bakanlığı'nın ildeki temsilcisi İl Sağlık Müdürlükleridir. İl Sağlık Müdürlüğü, ildeki sağlık hizmetlerinin planlanması ve uygulanmasından sorumludur ve bu hizmetlerle ilgili olarak ildeki validen olduğu gibi Sağlık Bakanlığı merkez teşkilatından da onay almak zorundadır.

İldeki koruyucu ve 1. basamak sağlık hizmetlerinden Halk Sağlığı Müdürlüğü, 2. ve 3. basamak sağlık hizmetlerinden ise Kamu Hastaneleri Birliği sorumludur.

1.3. İl Halk Sağlığı Müdürlüğü

Halk Sağlığı Müdürlüğü, halk sağlığının korunması ve geliştirilmesi, hastalık risklerinin azaltılması, önlenmesi ve rehabilite edici sağlık hizmetlerinin daha verimli sunulabilmesi için uyarıcı, bilgilendirici ve eğitici mahiyette programların hazırlanması ve yürütülmesi ile görevlidir.

İldeki koruyucu ve 1. basamak sağlık hizmetleri aile hekimleri eliyle yürütülmektedir. Aile hekimi anne karnındaki fetüsten, ailenin en yaşlısına kadar bütün aile fertlerinin sağlığı, sağlık sorunları ve hastalıklarından sorumludur. Birinci basamak sağlık hizmetini aşan sorunlar için hastayı ikinci basamak sağlık kurumlarına yönlendirerek, koordinatör görevini üstlenir. Dolayısıyla kendisine kayıtlı kişilerin aynı zamanda sağlık danışmanı ve onların haklarını savunan kişi konumundadır.

Aile hekimi, aile bireylerinin ikametlerine genellikle yakındır ve kolay ulaşılabilir konumdadır. Hizmet verdiği toplumu her yönüyle tanır. Ailenin bütün bireylerinin sağlık durumlarını, yaşama koşullarını, dolayısıyla koruyucu sağlık uygulamalarının ve sağlık eğitiminin bu bireylere nasıl uygulanabileceğini en iyi bilen kişidir. Bu doktorlar, kendi sorumluluğu altındaki bireyleri bir hastalık çerçevesinde değil, bütüncül bir yaklaşımla inceler, sağlık koşulları, psikososyal çevre ve mevcut diğer akut veya kronik sağlık sorunları ile birlikte bir bütün olarak değerlendirir.

Hastanelerin ayakta tedavi bölümlerine başvuran vakaların büyük kısmı detaylı inceleme ve tedavi gerektirmediği için aslında birinci basamak sağlık kurumlarında tedavi edilebilir hastalıklardır. Birinci basamak sağlık kurumlarındaki tedavi normalde ayakta tedaviden daha ucuzdur. Ayakta tedavi kurumlarına aşırı yüklenilmesi tedavi masraflarının gereksiz şekilde artmasına ve kaynak israfına yol açmaktadır.

Bununla birlikte; birinci basamakta çalışan pratisyen hekime toplumun güvensizliği, tahlil ve tetkik yetersizliği, uzman hekime başvurma imkânının kolaylığı nedeniyle hastanelere gereksiz başvurular yapılmaktadır. Hastanelerin ayakta tedavi bölümlerinin giderek aşırı kalabalık bir hale gelmesi sağlık personeli açısından oldukça ağır bir iş yükü oluşturmaktadır ve sunulan hizmet kalitesini düşürmektedir.

1.4. Kamu Hastaneleri Birliği

Sağlık Bakanlığına bağlı ikinci ve üçüncü basamak sağlık kurumları, il düzeyinde Kamu Hastaneleri Birlikleri tarafından işletilmektedir. Hizmetin büyüklüğü göz önünde bulundurulmak suretiyle aynı ilde birden fazla Birlik kurulabilir ve bir ilde Birlik kapsamı dışında sağlık kurumu bırakılamaz. Birlik teşkilatı, genel sekreterlik ve hastane yneticiliklerinden oluşur. Genel sekreterlik birliğin en üst karar ve yürütme organıdır. Genel sekreterlik bünyesinde tıbbi hizmetler, idari hizmetler ve malî hizmetler başkanlıkları kurulur.

Hastaneler hastane yöneticisi tarafından yönetilir. Hastane yöneticisine bağlı olarak başhekimlik, idari ve malî işler ile sağlık bakım hizmetleri müdürlükleri kurulur. Sağlık Bakanlığı hastanelerindeki tüm personel Sağlık Bakanlığı tarafından atanır. Üniversite hastanelerindeki yönetici atamaları Yüksek ğretim Kurumu tarafından yapılır.

Özel hastanelerin organizasyonu ve yönetiminde belirli bir format yoktur. Sağlık sisteminde özel hizmetlerin nnn açılmasıyla atıl kapasite değerlendirilerek halkın sağlık hizmetlerine açılmıştır. Önceleri sadece Bağ-Kur ve SSK'lı hastaların kullanımına açılan bu kurumlar, daha sonra Emekli Sandığı ve aktif çalışan devlet memurlarına da açılmıştır. Sağlık hizmetlerinde; hizmet sunanların verimli ve kaliteli hizmet sunmalarını özendirecek bir ödeme ve cretlendirme sistemi mevcuttur. Performansa dayalı ödeme sistemi adı verilen bu sistem 2003 yılında 10 hastanede pilot olarak uygulanmış, 2004 yılından itibaren de birinci basamak sağlık kuruşlarını da kapsayacak şekilde bütün yurtda yaygınlaştırılmıştır

2. DEMOGRAFİK YAPI

2.1. Nüfus

Ülkemizde ilk nüfus sayımı 1831 yılında yapılmıştır. Bu sayıma göre Anadolu'da 2,5 milyon, Rumeli'de 1,5 milyon olmak üzere toplam 4 milyon erkek nüfus saptanmıştır. Bu sayımda kadın nüfusu sayılmamıştır (1, 2). Cumhuriyetin ilanından sonraki ilk nüfus sayımı 1927 yılında, ikincisi ise 1935 yılında yapılmıştır. Bu yıldan sonra 1990 yılına kadar her beş yılda bir düzenli olarak uygulanan nüfus sayımının 1990 yılından itibaren on yılda bir uygulanması kararı alınmıştır. 22 Ekim 2000 tarihinde 14. Genel Nüfus sayımı uygulanmıştır. 1927 yılında Türkiye'nin nüfusu 13 648 270 olarak tespit edilmiştir. Türkiye'de km²'ye düşen kişi sayısı 1927 de 18 kişi iken, 2000 yılında 88 kişiye yükselmiştir (1).

Tablo 1. Ülkemizin ve İlimizin Nüfusu, Nüfus Artış Hızı (NAH) ve Nüfus Yoğunluğunun Yıllara Göre Değişimi

Yıllar	Türkiye			Gümüşhane		
	Nüfus	NAH (Binde)	Yoğunluk*	Nüfus	NAH (Binde)	Yoğunluk*
2007	70 586 256	5,8	92	130 825	-	20
2008	71 517 100	13,1	93	131 367	4,1	20
2009	72 561 312	14,8	94	130 976	-3,0	20
2010	73 722 988	16,0	96	129 618	-10,4	20
2011	74 724 269	13,5	97	132 374	21,3	21
2012	75 627 384	12,0	98	135 216	21,5	21

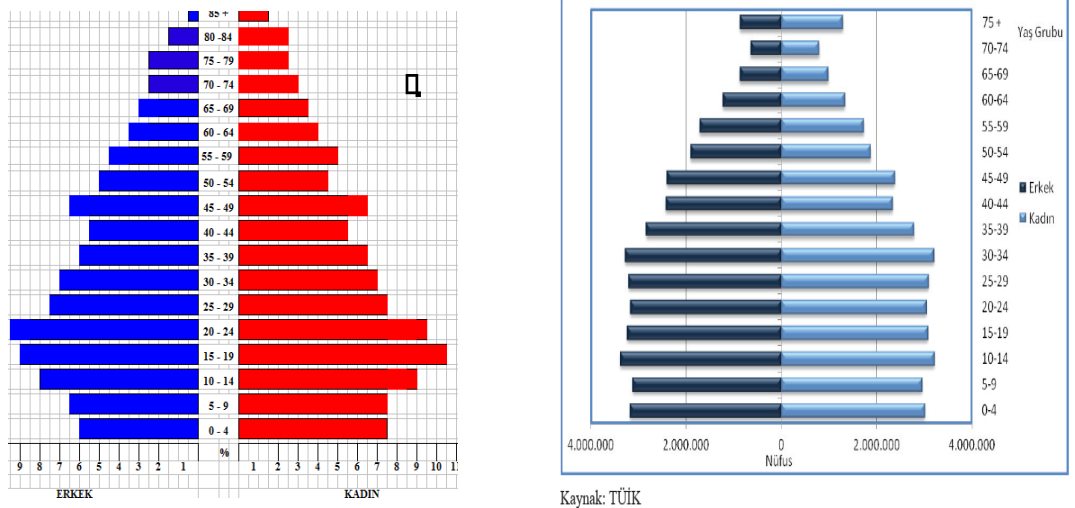
* Kilometre kare başına düşen kişi sayısı

Tablo 1'de belirtildiği gibi 2012 yılında ülkemizin nüfusu 75 627 384 kişi, ilimizin nüfusu ise 135 216 kişidir. Nüfus yoğunluğu açısından ilimiz ülke geneli ile kıyaslandığında oldukça düşük bir nüfus yoğunluğuna sahiptir.

Son 80 yılda Türkiye'nin nüfusu yaklaşık beş kat artış göstermiştir. En düşük yıllık nüfus artış hızı %10,6 ile 1940-1945 döneminde, en yüksek yıllık nüfus artış hızı %28,5 ile 1955-1960 döneminde gerçekleşmiştir. Türkiye'nin nüfus artış hızı yıllara göre incelendiğinde, 1980 yılından sonra önemli bir azalma gösterdiği görülmektedir. Yıllık nüfus artış hızı; 1980-1985 döneminde binde 24,9 iken, 2000 yılında binde 13,8'e 2011 yılında da binde 12'ye düşmüş ve son yirmi yılda nüfus artış hızı yaklaşık % 25 azalış göstermiştir. TÜİK'in yaptığı projeksiyona göre; nüfus artış hızının 2050 yılında binde 0,3'e düşeceği tahmin edilmektedir. (1).

Nüfus artış hızı (binde 21,5) ülkemiz geneline (binde 12,0) göre oldukça yüksektir. Daha önce sürekli nüfusu azalan iller arasında yer alan İlimizin 2012 yılındaki nüfus artışı Üniversitemizin büyümesiyle birlikte il dışından aldığı personel ve öğrenci sayısı ve son yıllarda gelişen madencilik sektörüyle açıklanabilir. İlimizdeki km²'ye düşen nüfus yoğunluğu (21), Türkiye geneline (98) göre oldukça düşüktür. Türkiye genelindeki nüfus yoğunluğu esas alınırsa İlimiz nüfus yoğunluğunun 98 olması demek, il nüfusunun 631 bin kişi olması anlamına gelmektedir.

İlimizin nüfus piramidi Şekil 1'de, Nüfusun yaş gruplarına ve cinsiyete göre dağılımı da Tablo 2'de verilmiştir.

Şekil 1. Gümüşhane İlının ve Türkiye'nin nüfus piramidi (2012)

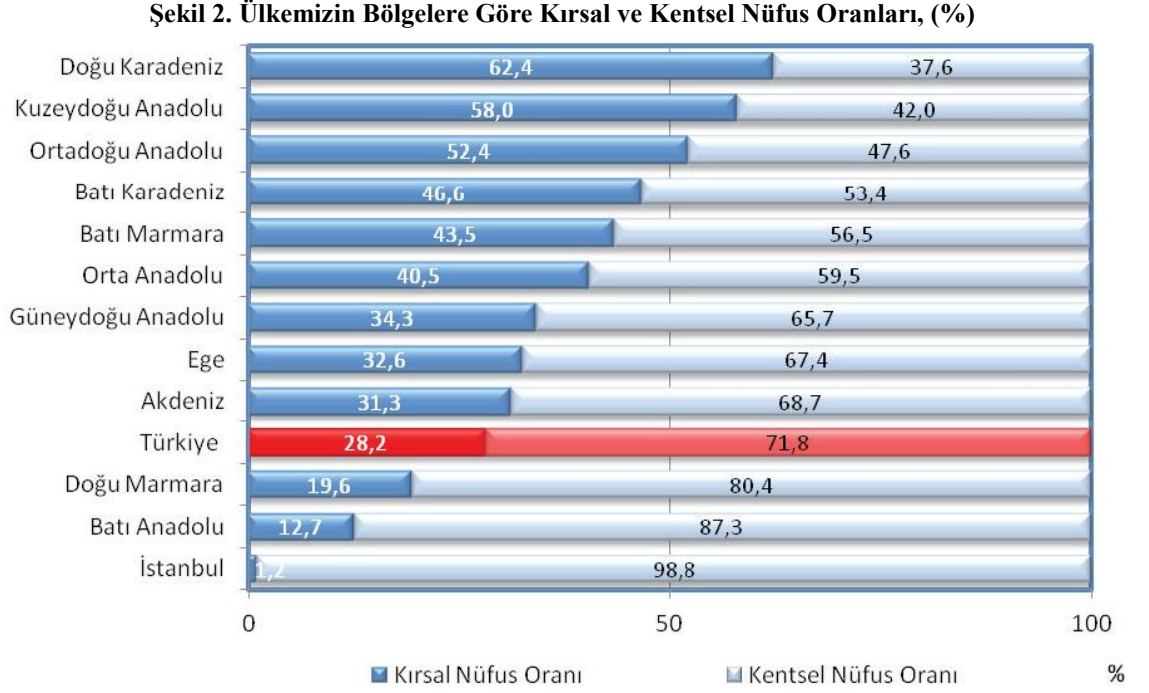
Şekil 1'de görüldüğü üzere ilimizin nüfus piramidi ülkemizin nüfus piramidi ile karşılaştırıldığında taban kısmı daha dar olup, üst kısmı daha sivridir. Bu durum genç nüfusun az, yaşlı nüfusun fazla olduğunun göstergesidir.

Tablo 2.İlimizin Nüfusunun Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Dağılımı (2012)

YAŞ GRUBU	KADIN %	ERKEK %
90 ±	0,3	0
85 -89	1,1	0,4
80 - 84	2,4	1,4
75 - 79	2,6	2,5
70 - 74	3,2	2,5
65 - 69	3,7	2,9
60 --64	4,1	3,5
55 - 59	5,1	4,5
50 - 54	4,5	4,9
45 - 49	6,3	6,6
40 - 44	5,3	5,8
35 - 39	6,5	6,6
30 - 34	6,8	7,6
25 - 29	7,1	8
20 - 24	9	10,1
15 - 19	9,8	9,7
10 - 14	8,5	8,6
5 - 9	6,9	7,3
0 - 4	6,8	6,9
Toplam	100	100

Nüfus yapısına bakıldığında nüfusun yarısı 25 yaşından daha gençtir (Tablo 2). İllere göre yaş yapısı incelendiğinde ülkemizin batı bölgesinden doğu bölgesine doğru yaşın gençleştiği görülmektedir (1).

Ülkemizin bölgelere göre kırsal ve kentsel nüfus oranları Şekil 2’de gösterilmiştir.

Ülkemizdeki kentsel nüfus oranının artışı incelendiğinde tarihsel gelişim şu şekilde olmuştur. 1927 yılında yaklaşık % 25 olan kentsel nüfus oranı 1950 yılına kadar önemli bir değişim göstermemiştir. 1950 yılından sonra bu oran sürekli bir artış göstererek 2012 yılında % 72’ye yükselmiştir (1).

İlimizin 2012 yılı nüfusu 135 216 kişidir. Bu nüfusun % 48’i il ve ilçe merkezlerinde (kentsel), % 52’si de kırsal alanda yaşamaktadır (1). Kentsel nüfus oranı ilimizde son 5 yıllık dönemde % 2 oranında artmıştır. Bu oran, ülke verileriyle kıyaslandığında Karadeniz bölgesine göre yüksek olmasına rağmen ülke geneline göre düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Ülkemizin ve İlimizin Genel Demografik Göstergeleri, (2012) (TÜİK)

	Türkiye	Gümüşhane
Toplam Nüfus	75 627 384	135 216
Kırsal Nüfus Oranı (%)	22,8	52,0
Kentsel Nüfus Oranı (%)	77,2	48,0
0-14 Yaş Nüfus Oranı (%)	24,9	21,6
65 Yaş ve Üzeri Nüfus Oranı (%)	7,5	11,5
Genç Bağımlılık Oranı (0-14 Yaş)	36,9	32,2
Yaşlı Bağımlılık Oranı (65 + Yaş)	11,1	17,1
Toplam Yaş Bağımlılık Oranı	48,0	49,3
Yıllık Nüfus Artış Hızı (Binde)	12,0	21,5
Kaba Doğum Hızı (Binde)	17,3	10,9
Kaba Ölüm Hızı (Binde)	6,3	13,6
Toplam Doğurganlık Hızı (Kadın Başına)	2,1	-

Tablo 3’te görüldüğü üzere ilimizin 2012 yılı nüfusu 135 216 kişidir. Bu nüfusun % 48’i il ve ilçe merkezlerinde (kentsel), % 52’si de kırsal alanda yaşamaktadır. Kentsel nüfus oranı 2012 yılında yaklaşık % 5 oranında artmıştır. Kentsel nüfus oranının, Karadeniz bölgesine (% 37,6) göre yüksek olmasına rağmen ülke geneline (% 71,8) göre oldukça düşük olduğu görülmektedir. İlimizde kentsel nüfus oranının düşük olması; köyden kente göç eden insanların nüfus kaydını kente aldirmamasıyla açıklanabilir. Ayrıca yurt dışında çalışan insanların nüfus kayıtları da kentsel bölgelerde görünmektedir.

İlimizin yaşlı nüfus (65 yaş üzeri) oranı (% 11,5) ülke ortalamasının yaklaşık 2 katı kadardır. Yaşlı nüfus oranı Türkiye genelinde yüzde 7,5’dir ve bu oranın en yüksek olduğu bölge Doğu Karadeniz Bölgesidir (%11,5). İlimizdeki yaşlı nüfus oranının yüksek olması; doğurganlığın hızla azalması, genç nüfusun göçü ve ortalama yaşam süresinin artması ile açıklanabilir.

0-14 yaş çocuk oranı (% 21,6) Ülkemiz ortalamasına (% 24,9) göre düşüktür. Bu oran Doğu Karadeniz Bölgesi'nde de % 21,6’dır. Bu oran ülkemizde batıdan doğuya doğru gittikçe yükselmektedir. İlimizdeki çocuk nüfusu oranının ülke ortalamasının altında olması; doğurganlığın hızla azalması ve genç nüfusun göçü ile açıklanabilir.

İlimizde genç bağımlılık oranı (32,2) Ülkemiz geneline (36,9) göre düşüktür. 15-64 yaş grubundaki her 100 kişi için 0-14 yaş grubundaki kişi sayısı olarak tanımlanan bu oranın ülkemiz geneline göre düşük olması ekonomik yük açısından iyi gibi görünmekle birlikte ilin geleceği açısından olumsuz bir durum oluşturmaktadır. Bu oran ülkemizde batıdan doğuya doğru gittikçe yükselmektedir.

İlimizde yaşlı bağımlılık oranı (17,1) Ülkemiz geneline (11,1) göre yüksektir. 15-64 yaş grubundaki her 100 kişi için 65 ve daha yukarı yaştaki kişi sayısı olarak tanımlanan bu oranın Türkiye geneline göre yüksek olması ekonomik yük açısından oldukça olumsuz bir durum oluşturmakta beraber, yaşlılara sağlanan sosyal ve ekonomik imkanları ilimize aktarılması açısından ve yaşlı bakım elemanı olarak gençlere iş imkanı oluşturması açısından olumlu yönde değerlendirilebilir. Bu oranın % 15 den fazla olduğu iller, çoğunlukla Karadeniz ve Marmara bölgesinde yer almaktadır. Bu oranın % 6 ile en düşük düzeyde olduğu bölge doğu ve güneydoğu Anadolu bölgeleridir (1). Bu oranın ilimizde yüksek olmasının nedeni göçler nedeniyle azalan genç nüfusa bağlı olarak, yaşlı nüfusun nispi olarak yüksek olmasıdır. Bu oranın yüksek olması üretken nüfus üzerinde yaşlı nüfustan kaynaklanan ekonomik yükün önemli oranda artması anlamına gelmektedir.

Ülkemizde kaba doğum hızı (KDH) son yıllarda düşüş trendindedir. 2012 yılında binde 17,3'e düşen kaba doğum hızının 2030 yılında binde 13,8'e düşeceği tahmin edilmektedir (1). İlimizde KDH binde 10,9'dur (17). İlimizdeki KDH ülke rakamı olan binde 17,3 değerinden oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Toplam doğurganlık hızı da ülkemizde düşüş trendindedir. 2003 yılında kadın başına 2,23 iken 2012 yılında 2,1'e düşmüştür. Toplam doğurganlık hızının 2,1 değerinin altına düşmesi nüfusun azalmaya başlaması anlamına gelmektedir. Türkiye toplam doğurganlık hızının 2020 yılında 2.0 ve 2030 yılında 1.9 olacağı tahmin edilmektedir (1). İlimize ait TDH verisi bulunmamaktadır. Bu rakamın ülke rakamı olan 2,1 değerinden daha düşük olduğu tahmin edilmektedir.

2.2. Eğitim Durumu

Tablo 4.Nüfusun Eğitim Seviyesi ve Cinsiyete Göre Dağılımı, Gümüşhane (2011) (TÜİK)

Eğitim Seviyesi	ERKEK		KADIN		TOPLAM	
	SAYI	%	SAYI	%	SAYI	%
Okuma Yazma Bilmeyen	1 081	1,8	5 638	9,4	6719	5,6
Okuma Yazma Bilen	11 481	18,8	13 370	22,4	24851	20,6
İlkokul Mezunu	11 677	19,1	15 404	25,8	27081	22,4
İlköğretim Mezunu	10 975	18,0	10 705	17,9	21680	17,9
Ortaokul Mezunu	3 288	5,4	1 558	2,6	4846	4,0
Lise Mezunu	14 713	24,1	8 153	13,7	22866	18,9
Yüksekokul veya Fakülte	5 308	8,7	2 509	4,2	7817	6,5
Yüksek lisans	267	0,4	90	0,2	357	0,3
Doktora	118	0,2	36	0,1	154	0,1
Bilinmeyen	2174	3,6	2 257	3,8	4431	3,7
TOPLAM NÜFUS	61 082	100,0	59 720	100,0	120 802	100,0

Okuma yazma bilmeyenlerin oranı ülkemizde %4,7 iken, ilimizde bu oran %5,6'dır. Bu oran erkeklerde %1,8 iken kadınlarda % 9,4'e çıkmaktadır (Tablo 4). İlimizde okuma yazma bilmeyenlerin oranı Türkiye ortalamasına göre yüksektir. Bu oranın yüksek olması yaşlı nüfusun oranının yüksek olması ile açıklanabilir. Yüksekokul ve üzeri okul mezunu olan kişilerin oranı Ülke genelinde % 8,9 iken İlimizde ise % 6,9'dur. Bu oran erkeklerde % 9,3 iken kadınlarda % 4,5'e düşmektedir. Bu oranlar Türkiye ortalamasına göre oldukça düşüktür ve bu düşüklükte yine yaşlı nüfusun çokluğuyla ve eğitilmiş kesimin il dışına göçüyle açıklanabilir.

2.3. Göç

Ulusal sınırlar içerisinde gerçekleşen göçlere iç göçler, ulusal sınırların dışına taşan göçlere ise dış göçler denilmektedir. Türkiye, az gelişmiş bölgelerden iş olanaklarının daha geniş olduğu sanayi ve ticaret merkezleriyle, iklim koşullarının daha elverişli olduğu turizm merkezlerine doğru yoğun iç göçün yaşandığı bir ülkedir. Yaşanılan bölgenin doğal koşulları, sel baskını, deprem, yerleşim yerinin baraj altında kalması ve terör zorunlu göçe yol açabilmektedir (3).

Türkiye’de 1950’li yıllardan itibaren sürekli, bazı dönemlerde artış gösteren, iç göç olgusu yaşanmaktadır. Genellikle kırsal alanlardan kentsel alanlara ve özellikle de ülkemizin az gelişmiş yörelerinden gelişmiş bölgelerine doğru nüfus hareketliliği söz konusudur. Bu göçlerin önemli bir bölümü sosyal ve ekonomik nedenler sonucu gerçekleşmektedir. Yaşam boyu göç yaklaşımı ile bakıldığında hane halkı nüfusunun yaklaşık yarısının (% 48,9) doğduğu yerleşim yeri dışındaki başka bir yerleşim yerinde yaşadığı görülmektedir. Türkiye Nüfusu’nun yaklaşık yarısı yaşamı boyunca en az bir kez göç etmektedir (4).

Sürekli göç veren bölgeler Doğu, Güneydoğu ve Karadeniz Bölgeleri, sürekli göç alan bölgeler ise İstanbul ve Kocaeli gibi sanayi merkezlerini, Muğla ve Antalya gibi yumuşak iklimli kentleri içine alan Akdeniz, Marmara ve Batı Anadolu bölgeleridir (3).

Göç dönemlerine göre bakıldığında ise, 1980 öncesindeki dönemlerde özellikle erkek nüfus için temel göç nedeni olan ekonomik nedenlerle yapılan göçlerin payının zaman içinde azaldığı, bunun yerini büyük ölçüde ailevi ve bireysel nedenlerle yapılan göçlerin aldığı gözlenmektedir (4).

İlimizde iç göç konusunda yeterli veri olmamakla birlikte 2011 yılı hariç tutulduğunda ilimizin nüfusu genelde ya azalmakta ya da yerinde saymaktaydı. Ancak 2012 yılında il genelinde % 2, kentsel nüfusta ise % 5 oranında nüfus artış olmuştur (1).

Tablo 5.Dış Göçün ve Gümüşhane Nüfusuna Kayıtlı Kişi Sayısının ve İllere Göre Dağılımı, 2012, TÜİK

İl	Dış Göç		Gümüşhane Nüfusuna Kayıtlı Kişi	
	Sayı	%	Sayı	%
İstanbul	3108	34,6	137 474	45,4
Trabzon	829	9,2	13 471	4,4
Ankara	551	6,1	31 829	10,5
Kocaeli	546	6,1	34 755	11,5
Erzincan	331	3,7	8 454	2,8
Bursa	304	3,4	13 763	4,5
Giresun	264	2,9	2 267	0,7
Erzurum	259	2,9	1 155	0,4
İzmir	253	2,8	11 212	3,7
Antalya	181	2,0	7 134	2,4
Samsun	173	1,9	5 004	1,7
Bayburt	121	1,3	599	0,2
Ordu	92	1,0	806	0,3
Konya	87	1,0	1 864	0,6
Diğer	5880	65,4	33 151	10,9
Toplam	8988	100,0	302 938	100,0

İlimiz son iki yıla kadar yoğun göç veren iller arasında yer alıp nüfusu sürekli azalmaktaydı. Ancak 2011 yılından itibaren başlayan nüfus artışı ilimiz açısından bir umut vaat etmekte ve tersine bir göçün başladığı konusunda bir sinyal vermektedir. 2012 yılı TÜİK verilerine göre ilimiz en çok İstanbul, Trabzon ve Ankara illerine göç vermiştir (Tablo 5). Gümüşhane nüfusuna kayıtlı kişi sayısı 418 220 olup, bunların yaklaşık 303 bini Gümüşhane dışında yaşamaktadır. Gümüşhane dışında yaşayan Gümüşhane nüfusuna kayıtlı kişiler sırasıyla en çok İstanbul, Kocaeli ve Ankara illerinde yaşamaktadırlar.

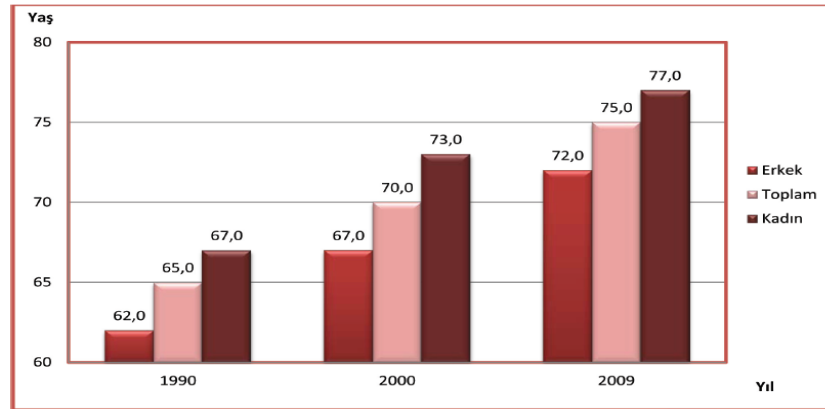
3. SAĞLIK DURUMU

3.1. Ortalama Yaşam Süresi

Türkiye’de ortalama yaşam süresi giderek artmaktadır. Türkiye nüfusunun yüzde 7,3’ü 65 ve üzeri yaşlardadır (1). Kentsel alanlarda yüzde 6 olan yaşlı nüfus oranı, kırsal alanlarda yüzde 9’dur. Yaşlı nüfusa ilişkin bu oranlar Türkiye’nin demografik tarihindeki en yüksek yaşlı nüfus oranlarıdır. Yaşlı nüfustaki artışın iki sebebi olabilir: Doğurganlığın hızla azalması ve tüm yaş gruplarındaki yaşam beklentisinin artması (5).

Şekil 3’te belirtildiği gibi 2009 yılı için doğuşta beklenen yaşam süresi erkeklerde 72,0, kadınlarda 77,0 yıl, toplamda ise 75,0 yıldır. Bu süre gelişmiş ülkelerde 80 yılın üzerindedir (6). Doğuşta beklenen yaşam süreleri açısından Avrupa Birliği ülkeleri ile karşılaştırıldığında Türkiye AB ülkelerinin gerisindedir.

Şekil 3. Ülkemizin doğuşta beklenen yaşam sürelerinin cinsiyete ve yıllara göre dağılımı

Kaynak: DSÖ World Health Statistics 2011

Türkiye’de Doğuşta Beklenen Yaşam Süresinin 2050 yılı için 77,3 yıl olacağı tahmin edilmektedir (1).

İlimizde 2000-2009 yılları arasında gerçekleşen 18 066 ölüm vakasının tümü incelendiğinde; erkek nüfusundaki ölümlerin kadın nüfusundaki ölümlere göre yaklaşık % 10 daha fazla olduğu ve ortalama yaşam süresinin her iki cinsten de 10 yıl içerisinde giderek arttığı; erkeklerde 57’den 63’e, kadınlarda 63’den 69’a toplamda ise 60’dan 66’ya çıktığı tespit edilmiştir (7).

3.2. Ana - Çocuk Sağlığı Hizmetleri

Tablo 6’da görüldüğü gibi Türkiye’de kadınların ilk doğum yaptığı yaşın ortanca değeri yaklaşık 22’dir (5). İlimizde doğum yapan kadınların özelliklerine ait veri bulunmamaktadır. Ülke genelinde herhangi bir yöntem kullanan kadınların oranı %73’e yükselmiştir. Bu oran ile birlikte herhangi bir modern yöntem kullananların yüzdesi yıllar içinde artarken herhangi bir geleneksel yöntem kullananların oranında azalma olmuştur. İlimize ait aile planlaması verilerine ulaşılamamıştır.

Tablo 6. Yıllara Göre Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Göstergeleri, Türkiye, Gümüşhane, 2011 (1, 17)

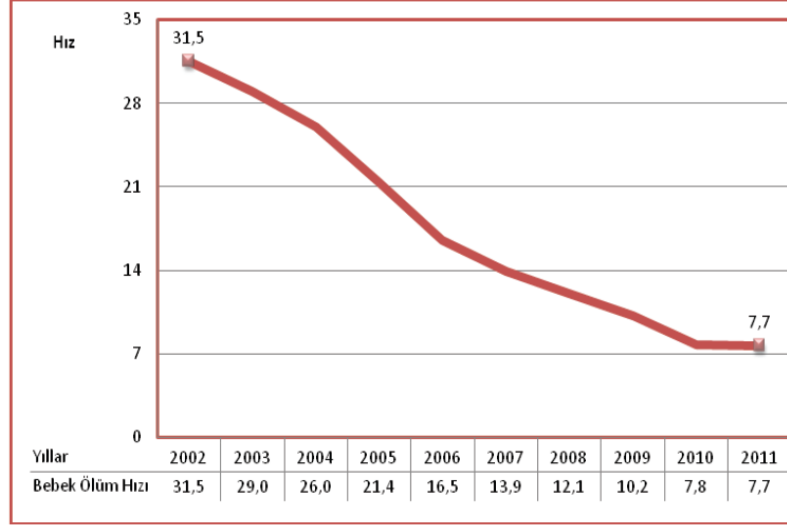
Göstergeler	Türkiye	Gümüşhane
Sağlık Kuruluşlarında Gerçekleşen Doğum Oranı (%)	94	-
Doğum Öncesi Bakım Oranı (%)	95	-
Sezaryenle Doğum Oranı (%)	47	-
Aile Planlaması Yöntemi Kullanma Oranı (%)	73	-
İlk Doğum Yaşı Ortancası	22	-
Toplam Doğurganlık Hızı (Kadın başına)	2,1	-
Canlı Doğum Sayısı	1 237 172	1 444
Bebek Ölüm Hızı (Binde)	7,7	11,1
Beş Yaş Altı Bebek Ölüm Hızı (Binde)	11,3	13,9
Anne Ölüm Oranı (Yüz binde)	15,5	0,0

Yıllara göre ana çocuk sağlığı ve aile planlaması göstergeleri Tablo 6’da verilmiştir. Türkiye son yıllarda bebek ölüm hızını (BÖH) azaltma konusunda önemli başarılarla ulaşmış olup, BÖH 1970’li yıllarda binde 150 iken, bu oran 1998 yılında binde 40’a ve 2003 yılında binde 29’a ve 2011 yılında binde 7,7’ye düşmüştür (8). Buna rağmen Türkiye’deki bebek ölüm hızı; Avrupa Birliği ülkelerine göre biraz yüksektir. BÖH İsveç’de binde 3, İspanya, Almanya, Fransa, Çek Cumhuriyeti ve Yunanistan’da binde 4 ve İngiltere’de binde 5 olarak verilmektedir (6).

İlimizde BÖH binde 11,1 olup, Doğu Karadeniz Bölgesi’ne (binde 3,7) ve ülke geneline göre oldukça yüksektir (8).

Ülkemizde bebek ölüm hızının yıllara göre değişimi Şekil 4’te gösterilmiştir.

Şekil 4. Ülkemizde Bebek Ölüm Hızının (BÖH) Yıllara Göre Değişimi, (Binde)

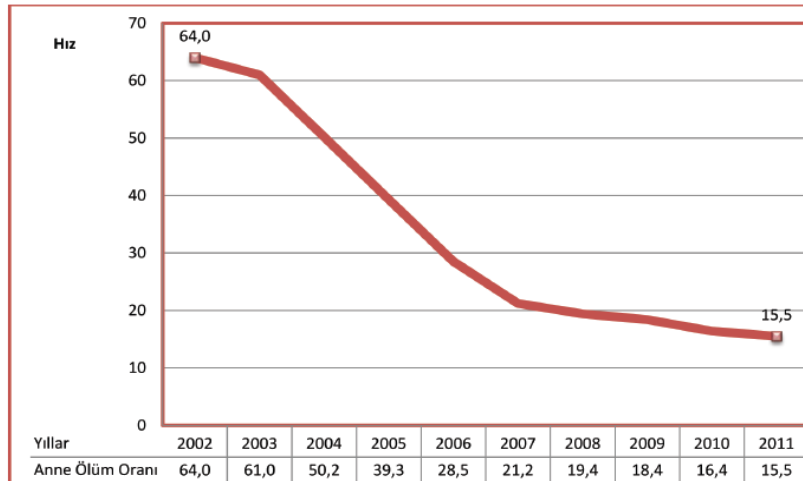

Kaynak: 2011 İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi “Bebek ve Beş Yaş Altı Ölüm Araştırması 2012”, Diğer Yıllar Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

Günümüzde çocuk sağlığı ve hizmetlerine ilişkin önemli göstergelerin başında yer alan beş yaş altı ölüm hızı 1988 yılında binde 97,4 iken 2011 yılında binde 11,3 olarak bulunmuştur (8). Türkiye’deki beş yaş altı ölüm hızı; Avrupa Birliği ülkelerine göre biraz yüksektir. Bu oran İsveç, Fransa, Yunanistan, Almanya ve Çek Cumhuriyeti’nde binde 5’tir.

İlimizde BYAÖH binde 13,9 olup, Doğu Karadeniz Bölgesi’ne (binde 12) ve Ülke geneline göre yüksektir (8).

Şekil 5. Ülkemizdeki Anne Ölüm Oranının (AÖÖ) Yıllara Göre Değişimi, (Yüz binde)

Kaynak: Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

Şekil 5'te görüldüğü üzere Türkiye son yıllarda anne ölüm oranını (AÖÖ) azaltma konusunda da önemli başarılarla ulaşmış olup, oran 2000'li yıllarda yüzbinde 64 iken, 2011 yılında yüzbinde 15,5'e düşmüştür. Buna rağmen Türkiye'deki anne ölüm oranı; Ülkemizin doğusuna doğru gidildikçe artmaktadır (8).

İlimizde anne ölümü bulunmamaktadır. Doğu Karadeniz Bölgesinde AÖÖ yüzbinde 15'dir (8).

3.3. Bağışıklama Hizmetleri

Ülkemizde bebeklik ve çocukluk döneminde uygulanan aşılarla ait aşılama oranları ülke genelinde % 95'in üzerindedir (Tablo 7). Bu oranlar yüksek olması bağışıklama hizmetlerinin iyi sunulduğunun bir göstergesidir. Aşı ile önlenebilen hastalıklar arasında boğmaca, poliomyelit, difteri, kızamık ve tetanoz yer almaktadır.

Tablo 7. Yıllara Göre Aşılama Oranları, (%), Türkiye

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
DaBT 1	82	76	86	87	92	98	97	97	98	98
DaBT 2	80	71	85	84	89	96	96	96	98	98
DaBT 3	78	68	85	84	90	96	96	96	97	97
BCG	77	76	79	88	88	94	96	96	97	95
HBV- 3	72	68	77	80	82	96	92	94	96	96
KKK	82	75	81	84	98	96	97	97	97	98
KPA 3	-	-	-	-	-	-	-	97	95	96

Kaynak: Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

İlimize ait bağışıklama verilerine ulaşamamıştır. İlimizdeki bağışıklama oranlarının da Ülke verileri düzeyinde olduğu tahmin edilmektedir.

4. HASTALIK İSTATİSTİKLERİ

İlimizde hastalık insidansları ve prevalansları konusunda yapılmış araştırmalar ve istatistikler bulunmamaktadır. Bildirimi zorunlu hastalıklar konusunda işleyen bir surveyans sistemi mevcuttur, ancak bu verilere de ulaşamamaktadır.

İlimiz açısından hastalık insidanslarının ve prevalanslarının ülke geneline yakın olduğu tahmin edilmektedir. Ancak Kırım Kongo Kanamalı Ateşi (KKKA) hastalığı yönünden ilimiz endemik bir bölgedir. Bu hastalığa bağlı olarak son yıllarda vaka ve ölüm sayılarında önemli artışlar olduğu bilinmektedir.

Ülkemizdeki bazı bulaşıcı hastalıkların insidansının yıllara göre dağılımı Tablo 8’de gösterilmiştir. Kızamık, Tüberküloz ve Sıtma insidanslarında yıllar içinde azalma olurken AIDS’de ise hafif bir artış olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Ülkemizdeki bazı bulaşıcı hastalıkların insidansının yıllara göre dağılımı (yüzbinde).

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
AIDS	0,07	0,07	0,07	0,05	0,05	0,03	0,07	0,10	0,09	0,11
Kızamık	11,1	7,8	12,3	1,6	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Tüberküloz	40	37	35	33	32	31	30	29	28	-
Sıtma	14,7	13,1	7,5	2,8	1,2	0,5	0,3	0,1	0,1	0,2

Kaynak: Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

4.1. Tüberküloz

Her saniye dünyada bir kişi tüberküloz basili ile yeni enfekte olmaktadır. Sonuçta dünya nüfusunun üçte biri hali hazırda tüberküloz basili ile enfektedir. Tüberküloz basili ile enfekte olan insanların % 5-10’u hasta olmakta veya bazen de hayatları boyunca taşıyıcı olmaktadır (6).

Dünya Sağlık Örgütü tarafından verem kontrolü için önerilen yöntem “Doğrudan Gözetimli Tedavi (DGT)”dir.

Tablo 8’de belirtildiği üzere 2002 yılında yüzbinde 40 olan tüberküloz insidansı, 2011 yılında yüzbinde 28’e düşmüştür. İlimize ait verilere ulaşamamıştır.

HIV/AIDS

Dünya genelinde AIDS'den ölüm sayısı ve HIV virusu ile enfekte olma oranı her geçen yıl büyümeye devam etmektedir. Tablo 8'da belirtildiği üzere 2002 yılında yüzbinde 0,07 olan AIDS insidansı, 2011 yılında yüzbinde 0,11'e yükselmiştir.

4.2. Kızamık

Kızamık hastalığı 2006 yılı itibarıyla ülkemizde eradike edilmiş bir hastalıktır. Artık yerli vaka görülmemektedir. İlimizde de yerli vaka bulunmamaktadır.

4.3. Sıtma

Sıtma hastalığı insidansı ülkemizde giderek azalmaktadır. Coğrafi özellikleri nedeniyle İlimizde sıtma hastalığı önemli bir sağlık sorunu oluşturmamaktadır. İlimizde sıtma vakası görülmemektedir.

4.4. Kazalar, Yaralanmalar ve Zehirlenmeler

Dünya Sağlık Örgütü yaralanmaları, istemli ve istemsiz yaralanmalar olarak iki grupta değerlendirmektedir. Yaralanma, tüm yaş grupları için temel sakatlık ve ölüm nedenidir. Trafik kazası yaralanmaları, kendi kendine yaralama, kişiler arası şiddet, savaş yaralanmaları, boğulmalar, zehirlenmeler ve yangına maruz kalma sonucu yaralanmalar 15-29 yaş grubunda 10 temel ölüm nedeni içindedir (9).

Tüm dünyada her gün ortalama 3242 kişi trafik kazaları nedeniyle ölmektedir. Bu ölümlere ilave global olarak her yıl 20 milyon ila 50 milyon insanın yaralandığı veya sakat kaldığı tahmin edilmektedir (10).

Tablo 9. Ülkemizdeki trafik kazaları ve sonuçlarının yerleşim yerine göre dağılımı 2011 (18) (TÜİK)

	Gümüşhane	Türkiye
Toplam Kaza Sayısı	932	1.195.172
Ölümlü Kaza Sayısı	6	2.032
Yaralanmalı Kaza Sayısı	224	108.771
Maddi Hasarlı Kaza Sayısı	702	1.084.369
Ölü Sayısı	18	3.835
Yaralı Sayısı	780	238.074
Maddi Hasar Miktarı (YTL)	-	1.041.780.270

2011 yılında ülkemizde meydana gelen trafik kazası sayısı 1.195.172'dir. Bu kazalarda 3.835 ölüm ve 238.074 yaralanma gerçekleşmiştir (Tablo 9). Aynı yıl ilimizde meydana gelen trafik kazası sayısı 932'dir. Bu kazalarda 18 ölüm ve 780 yaralanma gerçekleşmiştir (18).

Ülkemizdeki tüm zehirlenme vakaları nedenlerinde birinci sırayı tedavi amacıyla kullanılan ilaçlar, ikinci sırayı evde kullanılan kimyasal maddeler ve üçüncü sırayı ise pestisidler almaktadır (8). İlimize ait verilere ulaşamamıştır.

4.5. Ruh Sağlığı

Türkiye ulusal düzey ölüm nedenlerinde nöropsikiyatrik bozukluklar tüm ölüm sayıları içerisinde %1.41'lik payı ile on birinci sırada yer almaktadır. (Kadınlarda %1.53 ve erkeklerde %1.32) (8). İlimize ait verilere ulaşamamıştır.

4.6. Obezite

Dünya üzerinde en az 300 milyonu şişman olmak üzere 1 milyardan fazla aşırı kilolu yetişkin bulunmaktadır. Obezite global kronik hastalık yükü ve sakatlık için en büyük etken olup, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde yetişkinler kadar çocukları da etkileyen kronik bir hastalıktır. Obezite; şeker hastalığı, kalp hastalıkları, yüksek tansiyon, inme ve bazı kanser türlerinin oluşumunda en önemli risk faktörüdür (12).

Tablo 10. Ondokuz Yaş ve Üzeri Bireylerde Vücut Kitle İndeksinin Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, (%), 2010

Yaş Grubu	Erkek				Kadın				Toplam			
	Zayıf	Normal	Kilolu	Obez	Zayıf	Normal	Kilolu	Obez	Zayıf	Normal	Kilolu	Obez
19-30	2,8	59,0	30,5	7,7	8,1	56,0	22,2	13,8	5,1	57,7	26,9	10,2
31-50	1,1	31,7	42,9	24,4	1,3	22,2	34,5	42,1	1,2	27,1	38,9	32,8
51-64	1,7	26,1	41,4	30,7	0,2	7,0	28,3	64,4	0,9	16,4	34,8	47,8
65+	1,8	27,5	45,9	24,8	1,1	15,0	30,4	53,5	1,4	20,7	37,4	40,4
Türkiye	1,8	38,7	39,1	20,5	2,7	26,6	29,7	41,0	2,2	32,9	34,6	30,3

Kaynak: Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması 2010

Ülkemizde bildirim sisteminden obezite ile ilgili veri elde edilememektedir. Konuyla ilgili veriler yapılan çalışmalardan alınabilmektedir. Buna göre; 2010 yılı “Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması” araştırma raporunda obezite oranı yaklaşık olarak toplamda %35, erkeklerde %21 iken kadınlarda % 41 olarak rapor edilmiştir (Tablo 10) (8). İlimize ait veri bulunmamaktadır.

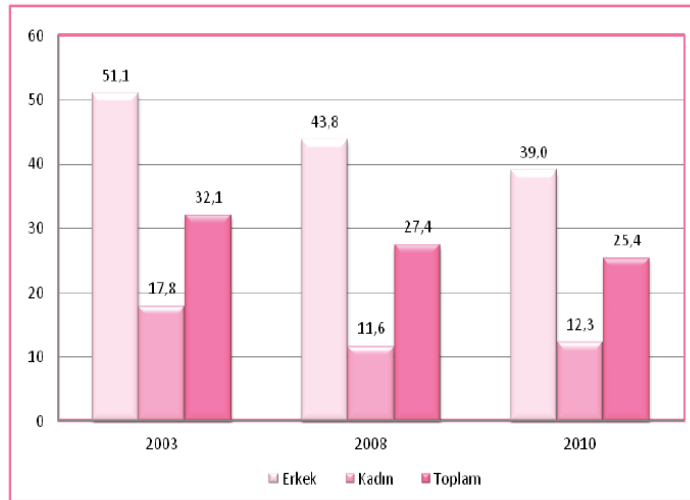
5. SAĞLIĞA ZARARLI ALIŞKANLIKLAR

5.1. Tütün Kullanımı

DSÖ'ne göre sigara dünyada ikinci büyük ölüm sebebidir. Her 10 yetişkinden birinin direk ölümünden sorumludur, bu da yaklaşık her yıl 5 milyon ölüme eşdeğerdir (6). Erken ölümlere yol açan en az 2 sebep (dolaşım sistemi hastalıkları ve bazı kanserler) için en büyük risk faktörüdür. Ek olarak solunum sistemi hastalıklarının oluşmasına, hamilelik döneminde sigara içilmesi düşük doğum ağırlıklı bebek doğumlarına ve bebeklerin daha sık hastalanmasına yardım etmektedir.

Ülkemizde tütün mamulü kullanan kişilerin cinsiyete göre dağılımı Şekil 6'da gösterilmiştir. Genel olarak yıllar içinde tütün mamulü kullanan kişi sayısında azalma olduğu görülmektedir.

Şekil 6. Ülkemizde Tütün Mamulü Kullanan Kişilerin Cinsiyete Göre Dağılımı, (%),

Ülkemizde son yıllarda yapılan çalışmalara göre 15-18 yaş grubunda sigara içme sıklığı % 25 olarak hesaplanmıştır (8).

OECD ülkeleri arasında büyük farklılıklar görülmektedir. 15 yaş üzeri nüfusun hergün sigara içme yüzdeleri karşılaştırıldığında Kanada (%17), ABD (%18), İsveç(%18) ve Avustralya (%20) en düşük yüzdeye sahip ülkeler iken Yunanistan (%35), Macaristan (%34), Lüksemburg (%33), Türkiye (%32) en yüksek yüzdeye sahip olan ülkelerdir (6). İlimize ait verilere ulaşılamamıştır.

5.2. Alkol Kullanımı

Alkol kullanımı, karaciğer sirozu ve bazı kanserlerin yanı sıra kalp, inme ve vasküler hastalıklar için risk faktörlerini artırmaktadır.

Her yıl bütün olarak düşünüldüğünde alkol tüketimi ile ilişkili 1,8 milyon ölüm ve 58,3 milyon yaşam yılı kaybı (YLL) olmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde alkol kullanımının yol açtığı risk faktörleri total hastalık yükünün %6,2'sini oluşturmaktadır (14).

Ülkemizde 2010 TÜİK'in yaptığı sağlık araştırmasına göre; hayatları boyunca hiç alkol içmeyenlerin oranı yaklaşık %75'dir. Bu oran erkeklerde % 60 iken, kadınlarda % 90'dır (1).

İlimizde alkol kullanım oranına ait veri bulunmamaktadır.

5.3. Uyuşturucu Kullanımı

İlaç bağımlısı veya ilaç kullanma problemi olanlar dünya çapında yaklaşık 25 milyon kişidir ve bu 15-64 yaş grubu nüfusun %0,6'sıdır. 2004 yılı verilerine göre dünyadaki erişkin popülasyonun (15-64 yaş) yaklaşık %5'i yasadışı ilaç kullanmaktadır (6).

Uyuşturucu madde kullanımı ile ilgili olarak Türkiye çapında yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır. İlimize ait veri bulunmamaktadır.

6. ÖLÜM İSTATİSTİKLERİ

Kardiovasküler hastalıklar dünya genelinde birinci ölüm nedenidir. Kardiovasküler hastalıklar; koroner kalp hastalıkları, serebrovasküler hastalıklar, periferik arter hastalıkları, romatizmal kalp hastalıkları, konjenital kalp hastalıkları ve derin damar trombozu ile akciğer embolizmasını içeren bir grup kalp damarlarının ve kalbin bozukluğudur. Ülkemizde kardiovasküler hastalıklara yönelik kayıt sistemi bulunmamaktadır.

Kanser de dünya genelinde en önemli ölüm nedenidir. Dünyadaki ölümlerin %13'ünden kanser sorumludur.

İlimizde ölüm nedenlerinin tespiti konusunda yeterli çalışma ve veri bulunmamaktadır.

Ülkemizdeki ölüm nedenlerinin cinsiyete göre dağılımı Tablo 11’de gösterilmiştir. Ülkemizde ölüm nedenleri sıralamasında ilk üç sırayı dolaşım sistemi hastalıkları, kanserler ve solunum sistemi hastalıkları almaktadır.

Tablo 11. Ülkemizdeki ölüm nedenlerinin cinsiyete göre dağılımı (2009) (1)

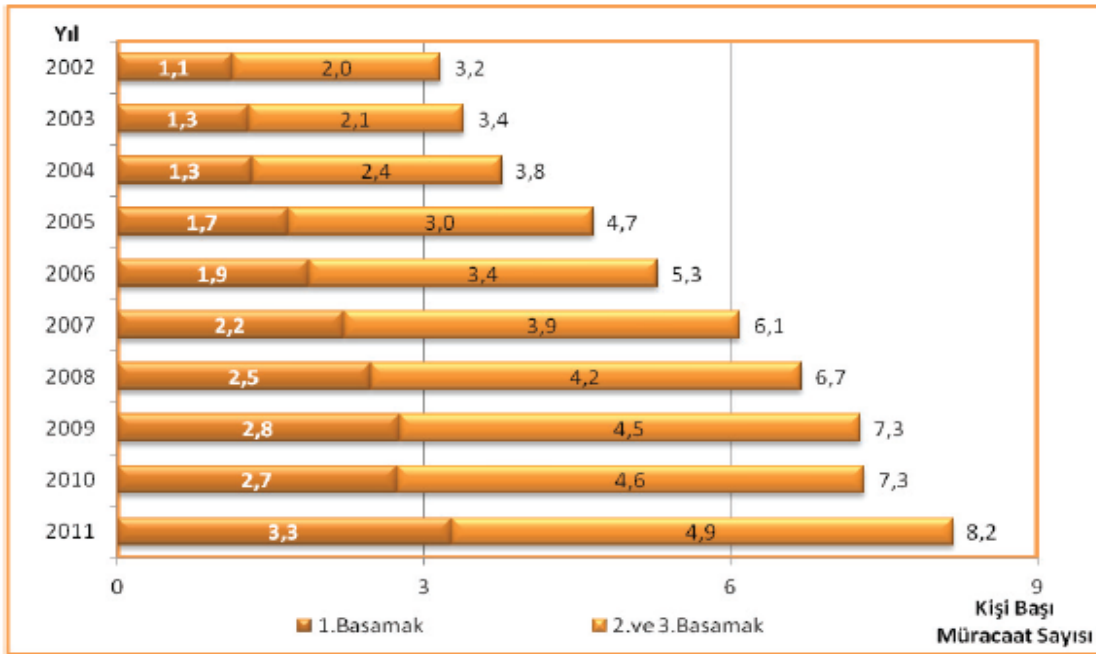
Ölüm nedeni	Erkek	Kadın	Toplam
Dolaşım sistemi hastalıkları	36,2	44,4	39,9
Kanserler	24,9	16,5	21,1
Solunum sistemi hastalıkları	10,1	7,5	8,9
Endokrin hastalıklar	4,8	8,3	6,4
Yaralanma ve zehirlenmeler	4,9	2,8	3,9
Sinir sistemi hastalıkları	2,7	3,3	2,9
Genitoüriner sistemi hastalıklar	2,6	2,9	2,7
Sindirim sistemi hastalıkları	2,6	2,5	2,5
Enfeksiyon ve paraziter hastalıklar	1,7	1,6	1,6
Konjenital anomaliler	1,3	1,5	1,4

7. SAĞLIK HİZMETLERİ KULLANIMI

Türkiye’de sağlık hizmetlerinin yürütücüsü ve uygulayıcısı Sağlık Bakanlığıdır. T.C. Anayasası 56. maddesine göre yasal olarak sağlık hizmetlerinden Sağlık Bakanlığı sorumludur. Sağlık Bakanlığı, yasal olarak standartları belirlemek ve etkinlikleri koordine etmekle yükümlüdür.

Yıllara göre kişi başı hekime müracaat sayıları Şekil 7’de gösterilmiştir. Yıllar içinde kişi başı hekime müracaat sayılarının arttığı görülmektedir.

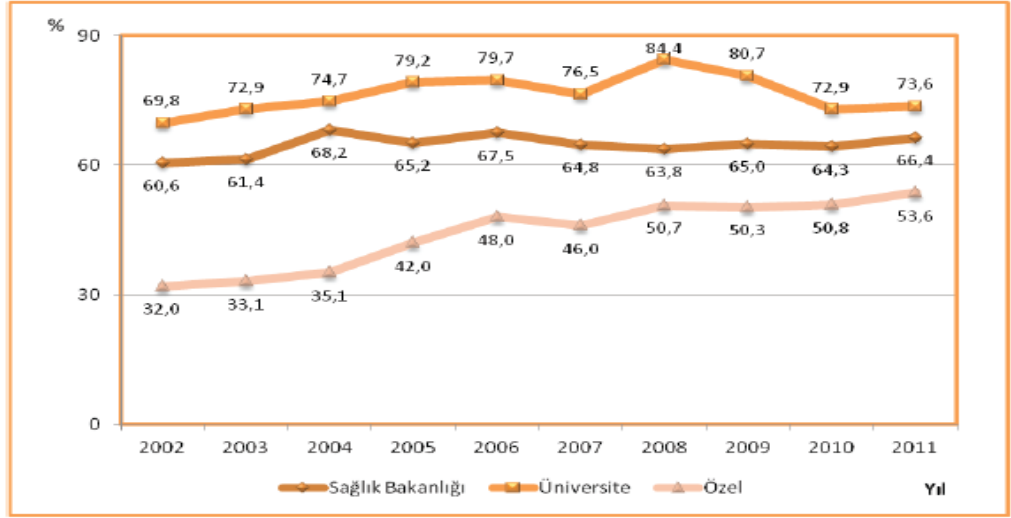
Şekil 7. Yıllara Göre Kişi Başı Hekime Müracaat Sayısı, Tüm Sektörler, Türkiye

Kaynak: Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü

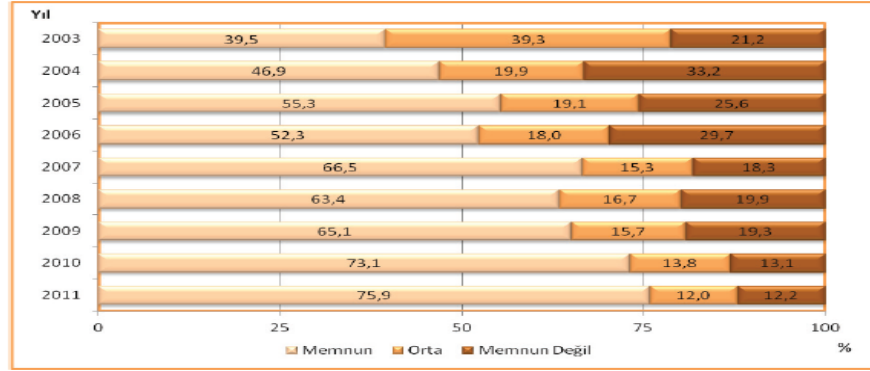
Şekil 8’de yıllara ve sektöre göre hastane yatak doluluk oranı gösterilmektedir. Özel sektörün hastane yatak doluluk oranının giderek arttığı görülmektedir.

Şekil 8. Yıllara ve Sektörlere Göre Hastanelerde Yatak Doluluk Oranı, (%), Türkiye

Kaynak: Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Şekil 9. Yıllara Göre Sağlık Hizmetlerinden Genel Memnuniyet Oranı, (%)

Kaynak: TÜİK Yaşam Memnuniyeti Araştırması 2011

Şekil 9’da yıllara göre sağlık hizmetlerinden genel memnuniyet oranı gösterilmiştir. Yıllar içinde memnuniyetin giderek arttığı görülmektedir.

Tablo 12’de Gümüşhane ili yataklı tedavi kurumları çalışmaları gösterilmiştir. İlimiz genelinde toplam 308 fiili hastane yatağı mevcuttur.

Tablo 12. Gümüşhane İli Yataklı Tedavi Kurumları Çalışmaları, 2012

		Hastane Adı			
		Gümüşhane DH	Kelkit DH	Şiran DH	Toplam
Fiili Yatak Sayısı		202	81	25	308
Nitelikli Yatak Sayısı		78	81	2	161
Ortalama Kalış Gün Say.		3,8	3,5	3,8	3,7
Yatak İşgal Oranı %		58,8	72,2	30,5	60,0
Poliklinik Oda Sayısı		42	21	8	71
Yatan Hasta Sayısı		11 436	6 150	741	18 327
Toplam Muayene Sayısı		324 123	172 663	61 863	558 649
Acil Muayene Sayısı		90 719	49 857	41 179	181 755
Çıkan Hasta	Taburcu Olan	10 595	6 090	721	17 406
	Ölen	160	70	20	250
	Yatılan Gün Sayısı	43 337	21 332	2 784	67 453
Yapılan Ameliyat	A Grubu	38	607	0	645
	B Grubu	639	592	12	1 243
	C Grubu	1 363	598	61	2 022
	D Grubu	1 047	443	199	1 689
	E Grubu	7 165	566	2 271	10 002
	Toplam	10 252	2 796	2543	15 591
Yapılan Doğum	Normal	579	191	19	789
	Müdahaleli	0	142	0	142
	Sezaryen	326	201	2	529
	Toplam	905	534	21	1 460
Çekilen MR Sayısı		9 941	0	0	9 941
Çekilen Tomografi Sayısı		8 887	3 052	0	11 939
Çekilen Ultrasonografi Sayısı		16 661	14 814	1 354	32 829
Çekilen Doppler Sayısı		2 011	1 689	227	3 927
Çekilen Mamografi Sayısı		1 659	0	0	1 659
Çekilen EKO Sayısı		3 858	0	0	3 858
Çekilen Röntgen Sayısı		65 913	24 027	9 140	99 080

8. SAĞLIK İNSAN GÜCÜ

Ülke kalkınmasında rol oynayan en önemli faktörlerden biri insan gücü planlamasıdır; sağlık insan gücü planlaması da bu planlamanın en önemli parçalarından biridir. Sağlıkta İnsan Gücü Planlaması; gerek coğrafi gerekse kültürel, tüm demografik özellikleri tanımlanmış bir toplumun, mevcut ve kısa, orta ve uzun vadeli sağlık gereksinimlerinden yola çıkılarak, bu gereksinimlerin karşılanmasını içeren; çıkabilecek diğer gereksinimleri de öngören bir planlama olmalıdır. Toplumun sağlık düzeyini iyileştiren maliyet-etkili sağlık hizmetlerini sunabilecek sağlık insan gücünün üretimi, kullanılması ve yönetimi ile ilgili tüm eylemler sistematik olarak koordine edilmelidir. Sağlık sisteminin işleyişinde uygun ve nitelikli insan kaynaklarına ihtiyaç vardır. Halka sunulan sağlık hizmetlerinin daha iyi planlanması ve organize edilmesi için sağlık sektörü çalışanlarının temel sağlık hizmetlerine yaklaşımı ve uygulamaları açısından yeterliliği, yüksek profesyonel bakış açısına sahip olmaları ve modern teknikleri öğrenmeleri sağlanmalıdır. Bu nedenle uygulanan sağlık sisteminin işleyişinde uygun ve nitelikli insan kaynaklarına ihtiyaç vardır.

Tablo 13. Gümüşhane İli Sağlık İnsan Gücü ve Türkiye Kıyaslaması

ÜNVANI	1. Basamak	2. Basamak	Toplam	Personel Başına Nüfus	
				Gümüşhane	Türkiye
Uzman Hekim	7	61	68	1 947	1 145
Pratisyen Hekim	62	35	97	1 365	1 904
Dış Tabibi	12	12	24	5 500	3 584
Hemşire	43	217	260	509	605
Ebe	45	58	103	1 285	1 457
Diyetisyen	0	1	1	132 374	-
Eczacı	0	3	3	44 125	2 899
Fizyoterapist	0	0	0	-	-
Psikolog	0	3	3	44 125	-
Sağlık Teknikeri	4	8	12	11 031	-
Sağlık Teknisyeni	89	177	266	498	-
Diğer	156	175	331	400	-
Hizmet Alımından Çalışan	-	-	-	-	-
Genel Toplam	418	741	1 159		

Son yıllarda ülke kalkınmasında insan gücü planlamasının önemi daha iyi kavranmıştır. Yapılan çalışmalarla sağlık sektöründe mevcut durum ve sorunlar ortaya koyulmuş, önemli sektörel strateji ve çözüm önerilerine yer verilmiş, sağlık insan gücünde öncelikli olarak üzerinde durulması gereken iki temel sorun ortaya konulmuştur. Bu sorunlar, insan gücünün ülkenin mevcut ihtiyaçlarına uygun sayıda ve sağlık sistemine uygun olarak eğitilememesi, eğitimli sağlık insan gücünün ise çeşitli nedenlerden dolayı oluşan bölgelerarası dengesiz dağılımı olarak vurgulanmıştır.

Gümüşhane ili sağlık insan gücü açısından ülke geneli ile kıyaslandığında uzman hekim, diş hekimi ve eczacı sayısı açısından daha kötü durumda olduğu, pratisyen hekim, ebe ve hemşire sayısı açısından ise daha iyi durumda olduğu görülmektedir (Tablo 13).

Tablo 14’de Gümüşhane ili yataklı tedavi kurumları personel dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 14. Gümüşhane İli Yataklı Tedavi Kurumları Personel Dağılımı (2011)

BRANŞI		Gümüşhane Devlet Hastanesi	Kelkit Devlet Hastanesi	Şiran Devlet Hastanesi	Toplam
Uzmanlık Alanı	Anesteziyoloji ve Reanimasyon	3	1	-	4
	Beyin ve Sinir Cerrahi Uzmanı	1	-	-	1
	Biyokimya ve Klinik Biyokimya	2	1	-	3
	Cildiye	1	-	-	1
	Çocuk Cerrahi Uzmanı	1	-	-	1
	Çocuk Sağlığı Ve Hast.Uzmanı	1	1	-	2
	Enfeksiyon Hastalıkları Uzmanı	2	-	-	2
	Fizik Tedavi Uzmanı	1	-	-	1
	Genel Cerrahi Uzmanı	3	-	1	4
	Göğüs Hast. Ve Tüb. Uzmanı	2	1	-	3
	Göz Hastalıkları Uzmanı	2	2	-	4
	Halk Sağlığı Uzmanı	-	-	-	-
	İç Hastalıkları Uzmanı	3	-	1	4
	İlk Ve Acil Yardım Uzmanı	1	-	-	1
	K.B.B Uzmanı	2	1	-	3
	Kadın Hast. Ve Doğum Uzmanı	2	1	1	4
	Kalp Cerrahi Uzmanı	1	-	-	1
	Kardiyoloji Uzmanı	3	-	-	3
	Mikrobiyoloji Ve Kl.Mik.Uzmanı	1	-	-	1
	Nöroloji Uzmanı	2	-	-	2
	Ortopedi Ve Trav. Uzmanı	2	1	-	3
	Pataloji Uzmanı	2	-	-	2
	Plastik Ve Rek. Uzmanı	1	-	-	1
	Psikatri Uzmanı	3	-	-	3
	Radyasyon Onkolojisi Uzmanı	-	-	-	-
	Radyoloji Uzmanı	3	1	-	4
	Üroloji Uzmanı	2	1	-	3
	Diğer	-	-	-	-
	Toplam Uzman	47	11	3	61
Pratisyen Hekim		12	7	4	23

Diş Tabibi		-	8	4	12
Hemşire		127	73	17	217
Ebe		25	20	13	58
Diyetisyen		1	-	-	0
Eczacı		2	1	-	3
Fizyoterapist		-	-	-	0
Psikolog		2	-	-	2
Diğer		-	-	-	0
Hizmet Alımından Çalışan		-	-	-	0
Genel Toplam		216	120	41	377

9. SAĞLIK FİNANSMANI

Tablo 15'te Gümüşhane iline ait sosyal güvenlik verileri gösterilmiştir. İlimizde mevcut olan toplam 1923 işyerinde sosyal güvenlik kapsamında toplam 29915 kişi çalışmaktadır.

Tablo 15. Gümüşhane İline Ait Sosyal Güvenlik (SGK) Verileri (2011)

İl nüfusu	132.374
İş yeri sayısı	1.923
Toplam Sosyal Güvenlik Kapsamı (Aktif+Pasif+Yeşilkart)	131.754
Toplam Sosyal Güvenlik Kapsamı (Yeşil Kartlılar Hariç)	108.082
Sosyal Güvenlik Kapsamının (Yeşil Kart Hariç) Toplam il Nüfusuna Oranı (%)	81,65
Sosyal Güvenlik Kapsamı Dışında Kalan Nüfus	620
Sosyal Güvenlik Kapsamında Aktif Çalışan kişi sayısı	
Emekli Sandığı (4/c)	7.008
Bağ-Kur (4/b)	7.392
SSK (4/a)	15.515
Toplam	29.915
Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Aktif Çalışanların Toplam il Nüfusuna Oranı (%)	22,60
Sosyal Güvenlik Kapsamında Aylık Alan Kişi Sayısı	
Emekli Sandığı (4/c)	2.851
Bağ-Kur (4/b)	6.553
SSK (4/a)	8.313
Toplam	17.717
Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Emeklilerin Toplam il Nüfusuna Oranı (%)	13,38
Sosyal Güvenlik Kapsamında Bakmakla Yükümlü Tutulanların Sayısı	
Emekli Sandığı (4/c)	17.478
Bağ-Kur (4/b)	20.856
SSK (4/a)	22.116
Toplam	60.450
Sosyal Güvenlik Kapsamındaki bakımakla yükümlü tutulanların oranı (%)	45,67
2022 sayılı yasadan yararlananların sayısı	3.951
2022 sayılı yasadan yararlananların oranı (%)	2,98
YEŞİL KARTLI SAYISI	19.721

Tablo 16’da Gümüşhane ilindeki yeşil kartlı kişilerin ilçelere göre dağılımı gösterilmektedir. İlimizde toplam 54 635 yeşil kartlı kişi bulunmaktadır.

Tablo 16. Gümüşhane İlindeki Yeşil Kartlı Kişilerin İlçelere Göre Dağılımı (2011) (17)

İLÇELER	Aktif Yeşil Kart Sahibi Kişi Sayısı	Yeşil Kart Başvuru Sayısı	Yeşil Kart İptal Sayısı	Toplam Yeşil Kart Sahibi Kişi Sayısı
MERKEZ	2.485	25	15	8.273
KELKİT	8.473	50	59	19.828
ŞİRAN	4.400	32	31	10.037
TORUL	6.901	27	18	6.895
KÜRTÜN	3.500	6	9	6.357
KÖSE	804	9	39	3.245
TOPLAM	26.563	149	171	54.635

10. SAĞLIK KURUMLARI VE YATIRIMLAR

İl genelinde 3 devlet hastanesi, 3 entegre ilçe hastanesi olmak üzere toplam 6 adet hastane, il merkezinde birer adet ağız ve diş sağlığı merkezi, verem savaş dispanseri, halk sağlığı laboratuvarı ve AÇS/AP merkezi bulunmaktadır. Her ilçede 1 adet olmak üzere 6 adet toplum sağlığı merkezi, 20 adet aile sağlığı merkezi ve bu merkezlerde faaliyet gösteren 44 adet aile hekimi birimi, büyük köylerde faaliyet gösteren 18 adet sağlık evi bulunmaktadır (Tablo 17).

Tablo 17. Gümüşhane İline Ait Sağlık Kurumlarının İlçelere Göre Dağılımı (2012)

Kurumlar	Merkez	Kelkit	Şiran	Torul	Kürtün	Köse	Toplam
Devlet Hastanesi	1	1	1	-	-	-	3
İlçe Entegre Hastanesi	-	-	-	1	1	1	3
Ağız ve Dis Sağlığı Merk.	1	-	-	-	-	-	1
Toplum Sağlığı Merkezi	1	1	1	1	1	1	6
Verem Savaş Dispanseri	1	-	-	-	-	-	1
Halk Sağlığı Lab.	1	-	-	-	-	-	1
AÇS/AP Merkezi	1	1	-	-	-	-	2
Aile Hekimliği Birimi	15	12	4	4	5	4	44
Aile Sağlığı Merkezi	8	4	2	1	2	2	20
Sağlık Evi							18

Yukarıda belirtilen sağlık kurumlarından Kelkit Devlet Hastanesi ve Torul İlçe Entegre Hastanesi yakın tarihte inşa edilmiş olup, modern, kullanışlı ve ferah bir sağlık kurumu olarak hizmet sunmaktadır. Tablo 18’de belirtildiği gibi yapımı devam eden Gümüşhane, Şiran ve Kürtün hastanelerinin yapımı tamamlandığında ilimizdeki tüm hastaneler yeni ve modern binalara kavuşacaktır.

Tablo 18. İnşaatı Devam Eden Sağlık Tesisleri, 2012. Gümüşhane

Proje Adı	Proje Yeri	İhale Bedeli (x1000 TL)	Fiziki Gerçekleşme (%)	Açıklama
10 Yataklı Kürtün İlçe Hastanesi	Kürtün	2 690	98	Geçici kabul yapıldı
25 Yataklı Şiran Devlet Hastanesi	Şiran	5 095	-	İhalesi TOKİ tarafından yapıldı
200 Yataklı Gümüşhane Devlet Hastanesi	Merkez	33 872	-	İhalesi TOKİ tarafından yapıldı

11. SAĞLIK ARAÇ GEREÇLERİ

Tablo 19. Gümüşhane İli Sağlık Araç Gereçleri (2012)

	Cinsi	Sayı
Ambulans	Tam Donanımlı	18
	Donanımsız	7
	Snow-track	1
	Kar paletli	4
	TOPLAM	30
Görüntüleme Cihazı	Manyetik Rezonans (MR)	2
	Bilgisayarlı Tomografi	2
	Ultrasonografi	9
	Dopler	4
	EKO	2
	Mamografi	1
	Röntgen	8
Diyaliz Ünitesi		24
Ameliyat Masası		8

Tablo 19’da görüldüğü gibi il genelinde toplam 30 ambulans olup 10 000 nüfusa düşen ambulans sayısı yaklaşık 2 adettir. İlimizin coğrafik ve iklim şartlarına bağlı olarak ihtiyaç duyulabilecek kar paletli ve snow-track ambulanslar da ilimizde mevcuttur.

12. AFETLERE HAZIRLIK HİZMETLERİ

En genel tanımla insanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen ve etkilenen topluluğun kendi imkan ve kaynaklarını kullanarak üstesinden gelemeyeceği, doğal, teknolojik veya insan kökenli olaylara afet denilmektedir. Afetin büyüklüğü ise genel olarak, bir olayın meydana getirdiği can kayıpları, yaralanmalar, yapısal hasarlar ve yol açtığı sosyal ve ekonomik kayıplarla ölçülmektedir.

Ülkemizde en fazla görülen doğal afet %64 ile depremlerdir. Depremleri %16 ile heyelan ve %15 ile su baskınları izlemektedir (16).

Deprem bölgeleri haritasına göre; ülkemiz topraklarının %66'sı 1. ve 2. derecede, %34'ü ise diğer derecedeki deprem bölgesinde bulunmaktadır. Nüfusumuzun %70'i 1. ve 2. derecede, %30 ise diğer derecedeki deprem bölgesinde bulunmaktadır (15).

Ülkemizde son 96 yıl içinde meydana gelen 128 büyük depremde toplam 65 bin insanımız hayatını kaybetmiş, 125 bin insanımız ise yaralanmıştır. Yıkılan bina sayısı ise 510 bin civarındadır. Ülkemizin Doğu Marmara depremi sırasındaki birincil kaybı (İkincil ve diğer kayıplar hariç) ülkenin bir yıllık kalkınmasına eşdeğerdir (GSYİH'nın %5-7'si) (16).

2004 yılı içerisinde Afetlerde Sağlık Organizasyonu Projesi kapsamında başta deprem olmak üzere tüm yaşanabilecek afetlerde eğitimli ve donanımlı gönüllü ekipler aracılığıyla en kısa sürede enkaza yönelik medikal kurtarma hizmetlerinin sunulabilmesi için Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri (UMKE) kurulmuştur. Proje ile medikal kurtarma ekiplerinin arama kurtarma ekipleri ile de koordinasyonlu çalışması sonucu gecikmiş kurtarmaya bağlı ölümlerin en aza indirilmesi amaçlanmaktadır. 2005 yılı itibariyle ülke genelinde 81 ilde yaklaşık 2500 gönüllü sağlık elemanı Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri içerisinde görev almaktadır (8).

Tablo 20’de ilimiz 2011 yılı il acil durum ve afet il müdürlüğü arama kurtarma faaliyetleri gösterilmiştir. İlimizde 2011 yılında 48 trafik kazası olmuştur.

Tablo 20. İl Acil Durum ve Afet İl Müdürlüğü arama kurtarma faaliyetleri, Gümüşhane, 2011.

Olay Türü	Olay Sayısı	Sağ	Ölü
Trafik Kazası	48	71	35
Deprem	1	9	10
Boğulma	1	-	1
İntihar	1	1	-
Heyelan, Göçük	1	1	-
Mahsur Kalma	5	26	-
Elektrik Çarpması	1	-	1

Tablo 21’de il acil durum ve kurtarma müdürlüğünün personel durumu gösterilmektedir.

Tablo 21. İl Acil Durum ve Afet İl Müdürlüğü personel durumu, Gümüşhane, 2012.

Kadro	Toplam	Dolu	Boş
İl Afet ve Acil Durum Müdürü	1	1	
Şube Müdürü	2	2	
İnşaat Mühendisi	2	2	
Jeoloji Mühendisi	2	2	
Jeofizik Mühendisi	1	1	
Harita Mühendisi	1		1
Tabip	1		1
Sosyal çalışmacı	1		1
Mimar	1	1	
Şehir Plancısı	1		1
Eğitim Uzmanı	1		1
Şef	2		2
Veri Haz.Kontrol İşt.	2	2	
Tekniker	2	1	1
Şoför	1	1	
Santral Memuru	1	1	
Muhasebeci	1	1	
Ambar Memuru	1	1	
Satınalma Memuru	1	1	
Hizmetli	1	1	
Teknisyen	1		1
Şube Müdürü	1		1
Endüstri Mühendisi	1		1
Santral Memuru	1		1
Enformasyon Memuru	4		4
Şoför	1	1	
Şef	1		1
Sağlık Memuru	1		1
Arama ve Kurtarma Teknisyeni	10	8	2
İşçi	2	2	-
Genel Toplam	49	29	20

Tablo 22’de araç, makine parkı, makine ve teçhizat listesi gösterilmektedir.

Tablo 22. Araç, makine parkı, malzeme ve teçhizat listesi

No	Malzemenin Adı	Miktarı	Birimi
1.	Hidrolik kesme ayırma takımı	2	Adet
2.	Hava kaldırma yastıkları	4	"
3.	Demir -Beton kesme motoru	1	"
4.	Ağaç kesme motoru	1	"
5.	Oksi Asetilen Takımı	1	"
6.	Elektrikli Kırıcı	2	"
7.	Vakumlu Sedye	4	"
8.	Normal Sedye	5	"
9.	Şişme atel kiti	2	"
10.	Ayarlı Boyunluk Seti	2	"
11.	Yaralı Kurtarma Yeleği	2	"
12.	Teleskopik Silindir	3	"
13.	Hidrolik Kriko Seti	1	"
14.	Jeneratör	6	"
15.	Projektör	4	"
16.	El Telsizi	11	Adet
17.	Sabit Telsiz	1	"
18.	Araç Telsizi	2	"
19.	Role telsizi	1	"
20.	Oksijen tüpü ve maskesi	2	"
21.	Yanmaz Elbise	1	"
22.	Megafon	4	"
23.	Motopomp	2	"
24.	Benzinli kırıcı	1	"
25.	Dozimetre	15	"
26.	Gaz Ölçüm Cihazı	1	"
27.	Hidrolik Kombi kesme ayırma	3	"
28.	Koruyucu Elbise	5	"
29.	Gaz Maskesi	25	"
30.	Gaz Maskesi Süzgeci	50	"

31.	Ekip Görev Çadırı (6 kişilik)	3	“
32.	Kışlık tip çadır	43	"
33.	Tüp Dolum Kompresörü	1	"
34.	Kaynak Makinesi	1	"
35.	Elektrikli Spiral motor	1	"
36.	Dalgıç elbisesi (dalış takımlı,Tam donanımlı)	5	Takım
37.	Çığ sondası	1	Ad
38.	El tipi projektör	18	Ad.
39.	Gaz ölçüm cihazı	5	"
40.	Liberatör	1	"
41.	Faraş Sedye	1	"
42.	Katlanır Sedye	4	"
43.	Motorlu şişme bot (8 kişilik)	1	"
44.	Ford Ranger Pick-up (4X2)	1	"
45.	Kurtarma aracı Ford Ranger 4X4 (Çekme vinçli)	2	"
46.	Kurtarma Aracı (Dodge) 4X4	1	"
47.	Lambalı Baret	8	“

13. SOSYAL HİZMETLER

Tablo 23. Gümüşhane ili aile ve sosyal politikalar il müdürlüğü kapsamında verilen hizmetler ve kapasite durumu tablosu

KONU	Sayı	Kapasite	Yararlanan Kişi Sayısı
Çocuk yuvası	1	36	27
Çocuk evi	5	26	26
Yetiştirme yurdu –Kız	1	48	37
Bakım ve Reh.Merkezi	1	42	34
Özürlü evde Bakımından Yararlanan Kişi sayısı	1.167	-	1.167
Aileye döndürülen çocuk sayısı	2	-	2
Koruma Altına alınmadan Aile Yanında Desteklenen Çocuk Sayısı	66	-	66
Koruyucu Aile Sayısı	1	-	1
Evlat Edindirme Hizmetlerinden Yararlanan Çocuk	6	-	6

Kaynak: Gümüşhane Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü

Tablo 23’de Gümüşhane ili aile ve sosyal politikalar il müdürlüğü kapsamında verilen hizmetler gösterilmektedir. Kurumda çalışan personel sayısı 20 kişidir. Uzman personel olarak Sosyal Çalışmacı (1), Sosyolog (2) ve Psikolog (1) bulunmaktadır.

Açılması Planlanan Hizmetler olarak; birer adet kadın konuk evi, huzurevi, şiddet önleme ve izleme merkezi ve sosyal hizmet merkezi en yakın zamanda açılması planlanmaktadır.

Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğünden alınan yukarıdaki veriler ışığında Gümüşhane İlinin sosyal hizmetlerle ilgili değerlendirmesi aşağıdaki gibi yapılabilir.

14. GÜMÜŞHANE İLİ SAĞLIK HİZMETLERİNE DAİR SWOT ANALİZİ

14.1. Avantajlar (Güçlü Yönler):

- Gümüşhane ilinin göç almaması hatta göç vermesi nedeniyle nüfus potansiyelinin oldukça yönetilebilir olması, hizmetlerin planlanması ve uygulanmasında son derece kolaylık sağlamaktadır.
- Gümüşhane ilinin hem göç almaması hem de kültürel ve sosyolojik yapısı gereği nüfus profilinin çok homojen olması, problemlili olmaması (parçalanmış aile, sokak çocukları vb.) hizmetlerin yürütülmesini kolaylaştırmaktadır.
- İl nüfusunun az olması nedeniyle sağlık ve sosyal hizmet kurumlarından yararlanan kişi sayısı kapasitenin altındadır. Bu açıdan bakıldığında bu durum bir avantaj olarak değerlendirilebilir.
- İl nüfusunun az olması nedeniyle ulaşım, trafik sıkışması, hava kirliliği gibi sorunlar minimum düzeydedir.
- Yaşlı nüfus (65 yaş üzeri) oranı (% 11,5) ülke ortalamasının yaklaşık 2 katı kadardır. Bu oranın yüksek olması yaşlılara sağlanan sosyal ve ekonomik imkanların ilimize aktarılması açısından ve yaşlı bakım elemanı olarak gençlere iş imkanı oluşturması açısından olumlu yönde değerlendirilebilir.
- Nüfus artış hızı (binde 21,5) ülkemiz geneline (binde 12) göre oldukça yüksektir. Daha önce sürekli nüfusu azalan iller arasında yer alan ilimizin 2011 yılından itibaren başlayan nüfus artışı ilimizin gelecek yıllardaki büyümesi ve gelişmesi açısından olumlu bir durum oluşturmaktadır.
- İlimizdeki km²'ye düşen nüfus yoğunluğu (21), Türkiye geneline (98) göre oldukça düşüktür. Bu rahat bir yaşam alanı oluşturması, ormanların ve tarım alanlarının korunması açısından avantaj oluşturmaktadır.
- 2011 ve 2012 yıllarındaki nüfus artışı ilimiz açısından bir umut vaat etmekte ve tersine bir göçün başladığı konusunda bir sinyal vermektedir.
- İlimizin nüfusunun % 48'i il ve ilçe merkezlerinde (kentsel), % 52'si de kırsal alanda yaşamaktadır. Kırsal nüfus oranının ülke geneline göre yüksek olması tarımsal üretim açısından avantaj oluşturmaktadır.
- İlimizde ortalama yaşam süresinin her iki cinsten de son 10 yıl içerisinde giderek artmış; erkeklerde 57'den 63'e, kadınlarda 63'den 69'a toplamda ise 60'dan 66'ya çıkmıştır (7).

- İlimizde anne ölümü bulunmamaktadır (17).
- Kızamık hastalığı 2006 yılı itibariyle ülkemizden ve ilimizden eradike edilmiş bir hastalıktır. Artık yerli vaka görülmemektedir. İlimizde de yerli vaka bulunmamaktadır.
- Coğrafi özellikleri nedeniyle İlimizde sıtma hastalığı önemli bir sağlık sorunu oluşturmamaktadır.İlimizde sıtma vakası görülmemektedir.
- Gümüşhane ili pratisyen hekim, ebe ve hemşire sayısı açısından ülke geneline göre daha iyi durumdadır.
- Kelkit Devlet Hastanesi ve Torul İlçe Entegre Hastanesi yakın tarihte inşa edilmiş olup, modern, kullanışlı ve ferah bir sağlık kurumu olarak hizmet sunmaktadır. Yapımı devam eden Gümüşhane, Şiran ve Kürtün hastanelerinin yapımı tamamlandığında ilimizdeki tüm hastaneler yeni ve modern binalara kavuşacaktır.
- Gümüşhane Üniversitesi'nin açılması ve hızlı bir şekilde büyümesi; teknik, kültürel, ekonomik yönlerden şehre katkı sunması sayesinde Gümüşhane bir dinamizm kazanacak, bu durum hizmetlerin daha nitelikli ve etkili yürütülmesini kolaylaştıracaktır.
- Üniversite ile birlikte yapılacak analizler, planlamalar ve proje bazlı uygulamalar kurumların kapasitesini geliştirecektir.
- İlimizin büyük afetler yönünden riskinin az olması afete hazırlık çalışmalarında kolaylık sağlamaktadır.

14.2. Dezavantajlar (Zayıf Yönler):

- 0-14 yaş çocuk oranı (% 21,6) Ülkemiz ortalamasına (% 24,9) göre düşüktür. Bununla ilişkili olarak ta genç bağımlılık oranı (32,2) Ülkemiz geneline (36,9) göre düşüktür. Bu oranın ülkemiz geneline göre düşük olması ekonomik yük açısından iyi gibi görünmekle birlikte ilin geleceği açısından olumsuz bir durum oluşturmaktadır.
- Yaşlı bağımlılık oranı (17,1) Ülkemiz geneline (11,1) göre yüksektir. Bu oranın Türkiye geneline göre yüksek olması ekonomik yük açısından oldukça olumsuz bir durum oluşturmaktadır. Bu oranın yüksek olması üretken nüfus üzerinde yaşlı nüfustan kaynaklanan ekonomik yükün önemli oranda artması anlamına gelmektedir.
- İlimizde okuma yazma bilmeyenlerin oranı (% 5,6), ülke geneline göre (% 4,7) düşüktür. Bu oranın düşük olması sağlık hizmetlerinden yararlanmayı ve hastalıklardan korunmayı olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca ilin gelişmesi yönünden de dezavantaj oluşturmaktadır.

- İlimizde BÖH binde 11,1 olup, Doğu Karadeniz Bölgesi'ne (binde 3,7) ve ülke geneline göre oldukça yüksektir (8).
- İlimizde BYAÖH binde 13,9 olup, Doğu Karadeniz Bölgesi'ne (binde 12) ve Ülke geneline göre yüksektir (8).
- İlimiz Kırım Kongo Kanamalı Ateşi (KKKA) hastalığı yönünden endemik bir bölgedir. Bu hastalığa bağlı olarak son yıllarda vaka ve ölüm sayılarında önemli artışlar mevcuttur.
- Tüberküloz hastalığı son yıllarda artış trendine girmiştir.
- Kullanılan içme suları kimyasal yönden kaliteli değildir.
- Gümüşhane; uzman hekim, diş hekimi ve eczacı sayısı açısından ülke geneline göre daha kötü durumdadır.
- Birinci basamakta çalışan pratisyen hekime toplumun güvensizliği, tahlil ve tetkik yetersizliği, uzman hekime başvurma imkânının kolaylığı nedeniyle hastanelere gereksiz başvurular yapılmaktadır.
- Hastanelerin ayakta tedavi bölümlerinin giderek aşırı kalabalık bir hale gelmesi sağlık personeli açısından oldukça ağır bir iş yükü oluşturmaktadır ve sunulan hizmet kalitesini düşürmektedir.
- Birinci basamak sağlık kurumlarındaki tedavi normalde ayakta tedaviden daha ucuzdur. Ayakta tedavi kurumlarına aşırı yüklenilmesi tedavi masraflarının gereksiz şekilde artmasına ve kaynak israfına yol açmaktadır.

14.3. Fırsatlar

- Üniversite ve maden sektörünün gelişmesine paralel olarak gelecek yıllar için nüfusun artma eğilimine girmiş olması
- Homojen nüfus yapısı
- Hali hazırda var olan kurumların atıl kapasitesi
- Ulaşım kolaylığı
- Üniversite öğrencisi ve öğretim üyesi sayısının her geçen yıl artıyor olması
- Tersine göçün başlaması
- Gümüşhane nüfusuna kayıtlı kişi sayısının 418 220 olması, bunların yaklaşık 303 bininin Gümüşhane dışında yaşaması. Gümüşhane dışında yaşayan Gümüşhane nüfusuna kayıtlı kişilerin sırasıyla en çok İstanbul, Kocaeli ve Ankara illerinde yaşamakta olması.

14.4. Tehditler

- Nüfusun az olması
- Doğurganlık hızının düşmesi
- Göç nedeniyle sosyoekonomik seviyesi yüksek nüfusun kaybedilmesi
- Kurumlardaki personel sayısı, kalitesi ve çeşitliliğinin yetersiz olması.
- İlin coğrafi yapısının zaman zaman verilecek hizmetleri engellemesi.
- İlin genel durumunu analiz etmek için gerekli verilerin olmaması
- İş adamlarının şehrin kalkınmasına yeterince destek vermemesi.
- Kurumların profesyonelce yönetilememesi

KAYNAKLAR

1. T.C Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu, 2012 (<http://www.tuik.gov.tr>)
2. T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2012 (http://www.devletarsivleri.gov.tr/nufus_sayimi.htm)
3. Uluslararası Göç Sempozyumu, 8-11 Aralık 2005 (<http://www.gocsempozyumu.org>)
4. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdları Enstitüsü, Türkiye Göç ve Yerinden Olmuş Nüfus Araştırması, Aralık 2006
5. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdları Enstitüsü, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, 2008. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdları Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı ve Avrupa Birliği, Ankara, Türkiye
6. Dünya Sağlık Örgütü (www.who.int, 2012)
7. Şahinöz T, Şahinöz S, Eker H.H. 2000-2009 Yılları Arasında Gümüşhane İlinde Gerçekleşen Ölümün Epidemiyolojik Yönden İncelenmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi / Gümüşhane University Journal of Health Sciences: 2012;1(1); 19-28.
8. Sağlık Bakanlığı İstatistik Yıllığı. 2011, Ankara.
9. Injury: a leading cause of the global burden of disease,2000
10. http://www.who.int/violence_injury_prevention/road_traffic/en/
11. Trafik Eğitim ve Araştırma Dairesi Başkanlığı Trafik İstatistik Bülteni Kasım – 2006 Özet
12. WHO 2003 , Obesity and Overweight
13. Sigara Alışkanlıkları ve Sigarayla Mücadele Kampanyası Kamuoyu Araştırması (PIAR), 1988
14. WHO- Medium Stratejik Plan, 2008-2013 s: 52-53
15. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Faaliyet Raporu Afet İşleri Genel Müdürlüğü
16. T.C Sağlık Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Afetlerde Sağlık Organizasyonu Projesi 2004 Yılı Çalışma Raporu
17. www.gumushane.gov.tr/saglik.asp (erişim tarihi: 15.02.2013)
18. Emniyet Genel Müdürlüğü, TÜİK, Trafik kaza istatistikleri karayolu 2011, ISSN: 1300-1175.

GÜMÜŞHANE'NİN EĞİTİM İMKANLARI VE HALKIN EĞİTİM DURUMU

Gümüşhane Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Yakup TOPAL

Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir KIRBAŞ

Yaklaşık üç bin yıllık bir maziye sahip olduğu düşünülen Gümüşhane, bölgedeki tarihî eserlere bakıldığında hep medenî bir şehir havasına sahip olduğunu düşündürmektedir. 1927 yılı nüfus sayılımı verilerine göre erkeklerin okuryazarlık oranı % 9,69'dur. Bu oran o zamanki Anadolu şartlarına göre normaldir. Fakat kadın nüfusun okuryazarlık oranının % 0,37'de kalması eğitimde cinsiyet ayrımı yapıldığını göstermektedir.

Günümüzde Gümüşhane'de anaokulundan üniversiteye kadar eğitimin her aşamasını içeren eğitim kurumları mevcuttur. 356 eğitim kurumuna(bunlardan 200'ü okul), 1372 dersliğe sahip olan Gümüşhane'de derslik başına düşen öğrenci sayısı 15'tir. Teknik ve meslekî eğitim de verilen Gümüşhane'de sanayi kuruluşlarına yöneltilen öğrenci sayısı yeterli olmaktan uzaktır.

İklim ve coğrafi yapısı itibariyle zor koşullara sahip olan Gümüşhane ilinde eğitim, özellikle cumhuriyet tarihi boyunca halkın temel hedeflerinden biri olagelmıştır. Bölge insanı çocuklarını eğitilmiş bir birey olarak yetiştirmek için bütün maddî ve manevî gücünü sonuna kadar kullanmıştır.

Bu çabanın sonucu olarak çok sayıda Gümüşhaneli bürokrat, akademisyen, şair, yazar ve siyasetçiler yetişmiştir.

Gümüşhane ili kent nüfusunun 31000 olmasına rağmen bunun 9054'ünü ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin oluşturması, bütün ilde ise 22163 ilk ve ortaöğretim öğrencisi bulunması dikkate değer bir veridir. Gümüşhane Üniversitesinde öğrenim gören 10141 (7000'e yakın öğrenci Gümüşhanevî kampüsünde öğrenim görmektedir) öğrenciyi de hesaba kattığımızda merkez ilçe nüfusunun yarısının belki de yarıdan çoğunun (öğrencilerin çoğu Gümüşhane nüfusuna kayıtlı değildir) öğrenci olduğu görülmektedir.

Gümüşhane İli'nin 2012-2013Eğitim Öğretim Yılı Öğrenci Sayıları**Anaokulu Ve Okul Öncesi Öğrenci Sayıları**

MERKEZ/ İLÇE	ANAOKULU		ANASINIFI		TOPLAM		TOPLAM
	Erkek	Kız	Erkek	Kız	Erkek	Kız	
Merkez	108	136	160	144	268	280	548
Kelkit	58	42	111	101	169	143	312
Köse	31	24	10	14	41	38	79
Kürtün	23	20	46	43	69	63	132
Şiran	45	49	29	18	74	67	141
Torul	37	37	23	19	60	56	116
Genel t.	302	308	379	339	681	647	1328

İlk/Ortaokul Öğrenci Sayıları

MERKEZ/ İLÇE	ERKEK	KIZ	TOPLAM
MERKEZ	2434	2261	4695
KELKİT	2104	2011	4115
KÖSE	380	335	715
KÜRTÜN	909	780	1689
ŞİRAN	932	812	1744
TORUL	605	582	1187
GENEL T.	7347	6781	14145

Ortaöğretim Öğrenci Sayıları

MERKEZ/ İLÇE	ERKEK	KIZ	TOPLAM
MERKEZ	1954	1867	3821
KELKİT	793	754	1548
KÖSE	95	81	176
KÜRTÜN	121	154	275
ŞİRAN	307	403	710
TORUL	83	94	177
GENEL T.	3354	3353	6707

Toplam Öğrenci Sayısı : 22180

Gümüşhane'de doğal şartların nispeten daha iyi olduğu kırsal yerlerde nüfus daha az göç vermiş ve öğrenci azlığından kapanan okul sayısı da buna bağlı olarak az olmuştur. Doğal şartların diğer bölgelere göre daha iyi bölgelerde ise nüfus artmış öğrenci, öğretmen ve okul sayısı da buna paralel artış göstermiştir.³

Merkez ve ilçeleriyle 1749 öğretmenin görev yaptığı Gümüşhane'de doğal hayat şartlarının öğretmenleri ve öğrencileri zorladığı görülmektedir. Halk büyük şehirlere göç etmeyi ve okumak suretiyle iş bulmayı bir çıkar yol olarak görmüştür. Okul, öğretmen ve öğrenci sayılarının hızlı bir değişim göstermesi ve bazı okulların çevresel ve politik durumlardan (8 yıllık zorunlu eğitimde okulların birleşmesi) dolayı kapatılması taşınmalı eğitimi ve yatılı bölge okullarını zorunlu hale getirmiştir. Çocukların aileden uzak ortamlarda eğitim görmesi veya uzun mesafelerden taşınması da eğitim kalitesini düşürmüştür.

Okul ve Öğretmen Sayıları

MERKEZ/ İLÇE	ANA OKULU SAYISI	İLK/ ORTAOKUL SAYISI	ORTA- ÖĞRETİM OKUL SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI
Merkez	2	24	12	1749
Kelkit	1	66	6	
Köse	1	14	1	
Kürtün	1	26	2	
Şiran	1	21	3	
Torul	1	17	1	
Genel t.	7	168	25	

Gümüşhane fiziksel yapı ve sosyo-ekonomik koşullar bağlamında, tekdüze bir yapıya sahip olmayıp, ilçeler hatta köyler düzeyinde önemli farklılıklar göstermektedir. Gümüşhane'de nüfusun büyük bölümü düz alanlarda ya da eğimi az olan yerlerde toplanmaktadır. Merkez, Kelkit ve Şiran ilçeleri toplam nüfusun % 73'ünü

³ Vedat Şahin, Gümüşhane'nin Eğitime Ait Verileri Bunlara Coğrafi Yapının Etkisi, Marmara Coğrafya Dergisi, sayı: 25.

barındırmaktadır. Şiran, Kelkit ovaları ile Harşit vadisinde köylerin %55'i bulunmaktadır. Köylerin geri kalanı %35'i eteklerde ve %10'u da dağlık alanlarda kurulmuştur.⁴

Gümüşhane'de 2012 yılında ÖSYM tarafından yapılan sınavlarda üniversiteye yerleşen öğrenci sayısı 645 olup bu rakam mezun olan öğrencilerin % 62'sini oluşturmaktadır.

⁴A. İ. Köksal, Tarım ve Hayvancılığın Gümüşhane Ekonomisinde Yeri ve Önemi, Gümüşhane İlinin Ekonomik Kalkınması Semineri, 2004.

4. GÜMÜŞHANE İLİNİN EĞİTİM DURUMUNA DAİR SWOT ANALİZİ

2.1. Gümüşhane'nin Eğitim Durumuyla ilgili Güçlü Yönler

- Gümüşhane'nin eğitim açısından tarihî ve kültürel zenginliğe sahip olması, çok sayıda değerli ilim bilim ve sanat adamı yetiştirmesi.
- Gümüşhane'de 2010-2011 eğitim öğretim döneminde ilköğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 17'dir. Türkiye genelinde bu sayının 21 olduğu (TÜİK, 2011, Bölgesel Göstergeler 2010) düşünüldüğünde ilin öğretmen ihtiyacı bakımından iyi olduğu söylenebilir.
- Gümüşhane Üniversitesinin kurulması ve Türkiye'nin en hızlı gelişen üniversitelerinden biri olması.
- Akademisyen ve öğretmen açığı bakımından üniversite, ilk ve ortaöğretim kurumlarının Türkiye ortalamasından daha iyi durumda olması.
- Şehir içi ulaşımın kolay olması.
- Eğitim kurumlarının bir arada bulunması ve birbirleriyle iletişimlerini iyi olması.
- Erzurum, Trabzon, Samsun gibi önemli şehirlere yakın olması ve bu şehirlerin kütüphane gibi eğitim imkânlarından faydalanabilmesi.
- İldeki eğitim faaliyetlerinin ve eğitim projelerinin devlet tarafından özel olarak desteklenmesi.
- Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla yetenekli öğrencilere çeşitli imkânlar sunulması.
- Eğitim kurumlarının bir arada bulunmasından dolayı uyum ve iletişim sorunun olmaması.
- Kürtün, Köse, Torul ilçelerinde yeni yüksekokullar açılması; Şiran ve Kelkit'teki yüksekokullarda ise bölüm ve öğrenci sayılarının artırılması.

2.2. Gümüşhane'nin Eğitim Durumuyla ilgili Zayıf Yönler

- Gümüşhane'nin iklim ve coğrafi yapısından dolayı öğretmenlerin kısa zamanda tayin istemeleri.
- İlin ekonomi, sağlık, ulaşım ve altyapı bakımlarından yetersizliğinin eğitime olumsuz etkileri.
- Yeteneklerin öğrencilerin geliştirilmesi için gereken maddi kaynak bulma noktasında sıkıntı yaşanması.
- Öğretmenlerin lojman sıkıntısı çekmesi.
- Öğrencilerin barınma imkanları ve ildeki ev kiralarının yüksek olması.
- Merkezde bulunan bazı okulların binalarının heyelan dolayısıyla boşaltılması ve yeni yerinin yetersiz olması.
- 4+4+4 uygulamasının yeni başlaması ile okul sorununun ortaya çıkması.
- 4+4+4 uygulamasının yeni başlaması ve müfredata yeni konulan dersler dolayısıyla kısmen de olsa öğretmen sorunu yaşanması.
- Öğretmenlerin ekonomik durumlarının iyi olmaması.

2.3. Gümüşhane'nin Eğitim Durumuyla ilgili Fırsatlar

- Kalkınmada öncelikli illerden biri olması ve eğitim konusunda desteklenmesi.
- Hızlı gelişen ve şehre katkı sağlamaya çalışan bir üniversiteye sahip olması.
- Eğitimle ilgili projelerin devlet eliyle desteklenmesi.
- Devlet ve özel sektör eliyle öğrencilerin barınma ihtiyacını karşılamaya yönelik yurt binalarının yapılmaya başlanması.

2.4. Gümüşhane'nin Eğitim Durumuyla ilgili Tehditler

- Gümüşhane'nin sürekli göç veren bir şehir olmasından dolayı bazı tecrübeli ve kaliteli öğretmenlerin başka şehirleri tayin istemesi.
- Şehirde ev fiyatlarının ve kiralarının yüksek olmasının öğretmenleri olumsuz etkilemesi.
- Coğrafi yapının geniş ve ideal eğitim binaları inşa etmeye elverişli olmayışı.

KAYNAKÇA

Gümüşhane İli SWOT Analizi Güçlü/ Zayıf Yönler, Fırsatlar/ Tehditler, , Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası, Milli Prodüktivite Merkezi, Gümüşhane 2011.

Gümüşhane Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 2012 Yılı Resmi İstatistikleri.

Köksal A. İ., Güneş E., Tarım ve Hayvancılığın Gümüşhane Ekonomisinde Yeri ve Önemi, Gümüşhane İlinin Ekonomik Kalkınması Semineri, 2004.

Doğanay, S., Gümüşhane Şehir Coğrafyası, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitim Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2001.

Keleş, İ., Türkiye'de Göç Eğilimleri ve Şehirleşme Süreci, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt 1 Sayı 2, Ankara, 1997.

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13660> E. T. 15. 01. 2013

<http://gumushane.meb.gov.tr/> E. T. 14. 01. 2013

GÜMÜŞHANE İLİNİN ŞAİRLERİ, YAZARLARI, BİLİM ADAMLARI VE DİĞER DEĞERLERİ

Yrd. Doç. Dr. Engin GÖKÇÜR

Araş Gör. Mehmed Ali YILDIZ

Bir toplumun maddi ve manevi değerlerinin bütünü o toplumun kültür dokusunu oluşturur. Toplumun temel dinamiklerini oluşturan kültürel değerler, yüzyıllar boyunca edinilen maddi ve manevi unsurlar silsilesinin ürünüdür. Dolayısıyla tarihi İpek Yolu üzerinde bulunan Gümüşhane tarih öncesinden günümüze kadar olan süreç içerisinde değişik uygarlıklara beşiklik yapmış, bu uygarlıkların çeşitli unsurlarını bünyesine almıştır. Ayrıca coğrafi konumu gereği Karadeniz Bölgesi ile Doğu Anadolu Bölgesi illeri arasında yer aldığından bir taraftan Karadeniz Bölgesi kültür öğelerini öte taraftan doğu illeri kültür öğelerini bünyesinde taşımaktadır.

Gümüşhane ili gerek geçmişten aldığı kültürel mirasın etkisi ve gerekse de farklı kültürlerin kavşak noktasında olması cihetiyle pek çok bilim adamı, sanatkâr, yazar, şair, bürokrat ve iş adamı çıkarmış bir merkez olmuştur. Gümüşhane ilinin yetiştirdiği değerleri 1) Şair ve yazarlar 2) İş adamları ve bürokratlar 3) Bilim adamları 4) Din adamları 5) Sanatçılar ve diğer değerler olarak 5 grupta ele almayı uygun gördük.

1. ŞAİR VE YAZARLAR

Savunduğu “Milliyetçilik ve Turancılık” düşünceleri, halk şiiri tarzındaki şiirleri, destansı romanları, Türk tarihi ve edebiyatı üzerine yaptığı incelemeleri ile Hüseyin Nihal Atsız Gümüşhane’nin yetiştirdiği abidelerin başında gelir. Özellikle bestelenen “Türkiyem” şiiriyle adını geniş kitlelere duyuran Dilaver Cebeci, millî ve tarihi motiflerle bezeli lirik şiirleriyle tanınır. Seyyah-ı Fakir Evliya Çelebi imzasıyla yazdığı yazılarında Türk sosyal hayatını 16. yüzyıl Osmanlı vatandaşı edasıyla irdemiştir. Edebiyatımızda uzun ve hikâyemsi mensure türünü denemiş ve bu denemelerinde millî romantizmi vermeye çalışmıştır.

Şiirlerinde genellikle hece ölçüsünü kullanan Vasfi Mahir Kocatürk, Gümüşhane'nin Türk edebiyatına kazandırdığı diğer önemli şairlerin başında gelir. Kocatürk halk şiiri geleneğinden esinlenerek duygusal doğa şiirleri yazmıştır. Şiirlerinde yer yer epik motifler kullanmıştır. Döneminde manzum oyunlarının yanı sıra çocuk hikâyeleri, ders kitapları, tarih ve edebiyat araştırmaları ile tanınmıştır.

1961-65 ve 1969-1973 yılları arasında iki dönem Gümüşhane milletvekilliği görevinde bulunan Nurettin Özdemir şiirlerinde daha çok çocukluk özlemi, aşk, zaman, ölüm gibi temaları işlemiştir.

Şiirlerinde barış ve özgürlük temalarını, Anadolu insanının çektiği acıları işleyen Şinasi Özdenoğlu 1969-1973 yılları arasında Ankara'dan milletvekili seçilerek parlamentoya girmiştir. 1956'da yazmış olduğu "Macar Rapsodisi" adlı şiiri başta olmak üzere bazı eserleri yabancı dillere çevrilmiştir. Şiirlerinde orijinal ve renkli bir imaj dünyası oluşturmuştur. Mutlu bir dünya özlemi için hakkın ve doğruluğun savunuculuğunu yapan Özdenoğlu; Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin 1940 kuşağı içinde seçkin bir konuma sahiptir.

Gümüşhane'nin yetiştirdiği başarılı şairlerden Talat Ülker şiirlerinde hem hece veznini hem de serbest ölçüyü başarıyla kullanmıştır. Geleneksel şiirlerimizle modern şiiri ustalıklı sentezleyen şair şiirlerinde aşk, yalnızlık, özlem, gurbet, ayrılık, tasavvuf, şehir, ölüm temalarını işlemiştir.

Yukarıda ismi zikredilen şair ve yazarların dışında ülkemizin kültür dokusuna katkıda bulunup eser veren birçok Gümüşhaneli şair ve yazar daha vardır. Cihan Asan, Mehmet Ali Atasoy, Mehmet Atay, Zekeriya Çavuşoğlu, Mehmet Ali Çubukçu, Mustafa Demirci, Ali Coşkun Hirik, Niyazi İpeksümeroğlu, Fatih Kesler, Ahmet Furkan Kocatürk, Sabahattin Kömürcüoğlu, Hasan Odabaş, Yüksel Önem, Erol Nedim Pehlivan, Sabri Özcan San, Nursal Saygınar, Erdoğan Selçuk, Hasan Soydaş, Akif Timurhan, Hasan Temel, Turan Tuğlu, O. Nabi Üçüncüoğlu, Zülfikar Yapar, Hüseyin Yeniçeri, Özcan Yeniçeri, Cemil Yıldız Gümüşhaneli diğer şair ve yazarlardan bazılarıdır.

2. İŞ ADAMLARI VE BÜROKRATLAR

1936 yılında Gümüşhane'de doğan Aydın Doğan, lise öğrenimini Erzincan'da, üniversite öğrenimini de daha sonra Marmara Üniversitesi olan İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi'nde tamamladı. 1958 yılında kendi şirketini kuran Doğan, ilk yıllarında lastik, bisiklet, radyo, ticari araç, iş ve inşaat makineleri tüccarlığı, nakliyecilik ve müteahhitlik yaptı. Kurduğu Doğan Medya Grubu ile Posta, Hürriyet, Radikal, Fanatik, Referans ve Hürriyet Daily News gazetelerini; ayrıca Kanal D, CNN Türk'ün de içinde bulunduğu 21 televizyon kanalını bünyesine kattı. Bunların yanı sıra; Petrol Ofisi şirketini de holding bünyesine katmıştır. 1998 yılında medyada daha yetenekli elemanlar yetiştirebilmek için Aydın Doğan Anadolu İletişim Meslek Lisesini açtı. Medya Holding bünyesinde de 50'nin üzerinde şirketin sahibidir.

2007-2010 arası Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) Yönetim Kurulu Başkanlığı görevinde bulunan Arzuhan Doğan Yalçındağ halen Doğan Holding Yönetim Kurulu Başkanı olarak görev yapmaktadır. 2011 yılında Boğaziçi Üniversitesi Mühendislik Kulübü tarafından Arzuhan Doğan Yalçındağ'a yılın iş kadını unvanı verilmiştir.

1986 yılında Anadolu Üniversitesi İİBF İktisat Bölümünden mezun olan Ercan Çimen, Yönetim Kurulu üyesi olarak görev aldığı aile şirketlerinde kurumsal yapılanmanın gelişimine ve Gümüşhane'nin kalkınmasına katkıda bulunmaktadır.

Çeşitli derneklerde kuruculuk ve başkanlık yapan Ernail Koç, 1996'da İstanbul Kelkitliler Derneğini kurmuş ve uzun süre başkanlığını yapmıştır. 1999'da Adalet Eski Bakanı Mahmut Oltan Sungurlu'nun davetiyle Anavatan Partisi'nden Gümüşhane Milletvekili adayı olarak siyaset hayatına atılmıştır. Halen ANAP Büyük Kongre delegesidir. GÜSİAD, İSTOÇ İşadamları Derneği, Aydınlar Ocağı üyelikleri devam etmektedir. Koçkan Şirketinin sahibidir.

Dr. Metin Akagün, 1979 yılında endüstriyel kimyevi maddeler ithalat ve satışı için MAKİMTAŞ MAKİNA KİMYA SAN. Ve TİC.A. Ş. adlı aile şirketini kurmuştur. Halen bu şirket ticari hayatına devam etmektedir. Dr. Metin Akagün 1956 yılından beri İstanbul'da ikamet etmektedir. Gümüşhane'nin İstanbul'daki ilk derneği olan 1951'de kurulan Gümüşhane Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin hep faal üyesi olmuş ve 1962'de dernek başkanlığını yapmıştır.

2007'den beri başkanlığı yürütmektedir. Türk Fizik Derneği, Rotary Derneği üyesidir. GÜSİAD Gümüşhane İşadamları Derneğinin Kurucu üyesi olup kuruluşundan bugüne kadar yönetim kurulu üyeliğini devam ettirmektedir.

Ömer Faruk Doğan, 1985–1990 arası Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nda uzman yardımcısı olarak çalışmıştır. 1990'da uzman olmuştur. 1990–1993 arası Bonn Büyükelçiliği'nde Ekonomi ve Ticaret Müşavir yardımcılığı, 1994–1998 yıllarında Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracat Genel Müdürlüğü, Tarım ve Hayvancılık Ürünleri dairesinde şube müdürlüğü yapmıştır. 2003'ten bu yana Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı'nda Dış Ticaret Müsteşar Yardımcısı, 2000'den bu yana TÜRKAK Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı, 2005'ten bu yana TSE Yönetim Kurulu Muhasip Üyesi, 2006'dan bu yana Türk-Rus Ortak İştiraki TSE-Sojuztest Metroloji ve Kalibrasyon Ltd. Şti. Ortaklar Kurulu Başkanlığı görevini yürütmektedir. Sayıştay 8. Daire Üyesi ve Sayıştay 8. Daire Başkanı olarak görev yapmış, Şubat 2012'de Kamerun Büyükelçisi olarak görevlendirilmiştir.

1983–1986 yılları arası Almanya Karlsruhe Başkonsolosluğu'nda muavin konsolos ve konsolos olarak görev yapan İsmail Ethem Tokdemir, Almanya dönüşü Kıbrıs Dairesi'nde başkâtip olarak görev yapmıştır. 1988 yılında da Lizbon Büyükelçiliği Başkâtipliğine atanmıştır. Lizbon Büyükelçiliğinde iki yıl başkâtip, iki yıl büyükelçilik müsteşarı olarak hizmet vermiştir. 1992 yılında tekrar Lefkoşa Büyükelçiliği Müsteşarlığına atanmıştır. Daha sonra Orta Doğu Dairesi Başkanlığı'nda daire başkan vekili ve daire başkanı olarak görev yapmıştır. 1996 yılında T.C. Kudüs Başkonsolosu olarak görevlendirilmiştir. 4 yıllık görevden sonra Dışişleri Bakanlığı Protokol Dairesi'nde daire başkanı, Kültürel İlişkiler Genel Müdürlüğü'nde İkili İlişkiler genel müdür yardımcısı, Irak Özel Temsilciliği'nde özel temsilci yardımcısı, Bağdat Büyükelçiliği'nde maslahatgüzar sıfatlarıyla hizmet vermiştir. 25.12.2005 ile 19.09.2009 tarihleri arasında T.C. Afganistan Kabil büyükelçisi olarak görev yapmıştır. Afganistan Cumhurbaşkanı Hamid Karzai tarafından Gazi Muhammed Ekber Han Madalyası ile ödüllendirilmiştir. Türkiye'nin Malta'daki ilk Mukim büyükelçisi olarak Malta Büyükelçiliği görevine atanmıştır.

Hakkı Çubukçu, Serkan Kaya, Yücel Okutan, Hamdi Hayal, Orhan Refik Yüce, Atilla Kesler, Hasan Ataman, Cahit Karakullukçu, Naci Orhan, Yüksel Hamzaoglu, Tamer Ünsal, Zeynel Abidin Yeşil, Yemen Bayrak, İsmail Soysal, Dr. Cevdet Aşkın, İhsan Karakelle, Hülya Ertürk Koç, Prof. Dr. Hasan Nuri Yaşar, Mürsel Ağaç, Tahsin Söğüt, Osman Turan Sezen, Mehmet Ali Öztürk, Hüsnü Tuğlu, Dr. Hanefi Gök gibi isimler de Gümüşhane'nin yetiştirdiği iş adamları ve bürokratları arasındadır.

3. BİLİM ADAMLARI

Prof. Dr. Hasan Keleş, 1993'de Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümü Geometri Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atanmıştır. "d-boyutlu Fuzzy Lineer Uzaylar" üzerine birçok çalışması bulunmaktadır. 2003–2007 yılları arası KTÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümü Analiz ve Fonksiyonlar Teorisi Anabilim Dalında doçent ve 2007 yılında profesör olmuştur. Hasan Keleş 19.yy'dan beri kullanılan matrisler konusunda bir ilke imza atarak matrislerde bölmeyi bulmuştur.

Prof. Dr. Muhammed Fatih Kesler, 1991'de "Kur'an-ı Kerim'de Yahudiler ve Hristiyanlar" teziyle doktor olmuştur. Bu çalışma Türkiye Diyanet Vakfı'nca kitap olarak yayınlanmıştır. Prof. Dr. Muhammed Fatih Kesler, Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezince bir yıl yabancı dil eğitimi görmüş ve sertifika almıştır. Askerliğini 1992'de Ankara ve Edirne'de tamamlamıştır. 1994'te Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Yrd. Doç. kadrosunda öğretim üyesi olmuştur. Öğretim üyeliği yanında dekan yardımcılığı, Fakülte Kurulu ve Yönetim Kurulu Üyesi olarak görev yapmıştır. 28.02.2006'da profesör kadrosuna yükseltilmiştir. Halen aynı fakültede öğretim üyesi ve dekan yardımcısı olarak görevine devam etmektedir.

Mayıs 2000'de "Sınır Şartlarının Birinde Özdeğer Parametresi Bulunduran Regüler Sınır-Değer-Geçiş Problemi" isimli doktorasını bitirdikten sonra aynı dönemde Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümü Uygulamalı Matematik Anabilim Dalı'na yardımcı doçent olarak atanan Mahir Kadakal, 11.04.2006 tarihinde doçent olmuştur. 05.02.2008 tarihinde Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümü Uygulamalı Matematik Anabilim Dalı'na doçent olarak atanmıştır. 2010 yılında Matematik bölümü başkanlığına ve ardından 2011 yılı Mayıs ayında Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu müdürlüğüne atanmıştır. 07.09.2011 tarihinde profesör olmuştur. Halen Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümü'nde profesör olarak görev yapmaktadır.

Prof. Dr. Yılmaz Arı, 1994-2001 yılları arasında lisansüstü eğitimi çalışmalarını Amerika Birleşik Devletleri'nde yapmıştır. 1994'te Texas State University'de Coğrafi Bilgi Sistemleri alanında başladığı master çalışmalarını 1996 yılında tamamlamıştır. Bu alanda diploma alan ilk Türk coğrafyacısı olmuştur. Doğa koruma, kültürel coğrafya, kültürel ve siyasal ekoloji konularına odaklanan akademik çalışmaları saygın uluslararası ve ulusal dergilerde yayınlanmıştır. Ayrıca yaptığı çalışmalarla adını Türkiye, A.B.D ve Almanya'da hem Türkçe hem de İngilizce basılan kitaplarıyla duyurmuştur. Çok sayıda TÜBİTAK ve Avrupa Birliği projelerinde yürütücü ya da araştırmacı olarak yer almıştır. Prof. ARI, çeşitli idari görevlerde de bulunmuştur: Balıkesir Üniversitesi'nde Rektör Dış İlişkiler Danışmanlığı, Uluslararası İlişkiler Merkezi Müdürlüğü ve Fakülte Kurulu üyeliği görevlerinde bulunmuştur. Ayrıca Balıkesir Üniversitesi Avrupa Birliği Erasmus Programları koordinatörlüğü görevini 2006'dan beri sürdürmektedir. İki önemli uluslararası kuruluştaki da yönetici olarak görev yapmaktadır. 2009'da ilk kez seçildiği Avrupa Coğrafyacılar Derneği Başkan Yardımcılığı görevine 2011 yılında Yunanistan'da ikinci kez seçilmiştir. Ayrıca, İsviçre'deki Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) Çevresel, Ekonomik ve Sosyal Politikalar Komisyonu üyeliği görevini de 2007'den beri sürdürmektedir.

Prof. Dr. Mehmet Özer, Prof. Dr. Atilla Mirati Murathan, Prof. Dr. Nedim Saraçoğlu, Prof. Dr. Yusuf Ayvaz, Doç. Dr. Kürşat Altay, Prof. Dr. Ayla San, Doç. Dr. Necmettin Alkan, Prof. Dr. Cengizhan Murathan, Prof. Dr. Ganite Kurt, Prof. Dr. Bedrettin Tuncel de Gümüşhaneli bilim adamlarından bazılarıdır.

4. DİN ADAMLARI

Uçsuz bucaksız feyiz kaynağı olan A. Ziyaüddin Gümüşhânevi daha beş yaşında iken Kuran-ı Kerim'i usulüne göre okuyacak hale gelir. Bu yaşta büyük bir arzuyla zamanın okutulan ilimlerini öğrenmeye başlar. Sekiz yaşında iken devam ettiği bir takım zikirler ve dualar ile birlikte Delail-i Şerife'yi okumak için izin alır.

Beş yaşında Kur'an-ı Kerim'i hatmeder. Sekiz yaşında Delâil-i Hayrât, Hızb-i A'zam ve Kasâid'i okuyup bitirir. Şeyh Sâlim, Şeyh Ömer el-Bağdâdî, Şeyh Ali el-Vefâî ve Şeyh Ali gibi âlimlerden ders alır. On yaşında babasıyla birlikte Trabzon'a hicret edip ticaret hayatına atılır. Laz Hoca adıyla tanınan Şeyh Osman Efendi ve Şeyh Hâlid Saîdî gibi o belde âlimlerinden sarf, nahiv ve fıkıh dersleri alır.

1931 yılında Beyazıt Medresesi'ne yerleşerek orada tahsile başlar. Aklî ve naklî ilimlerde yüksek seviyeye ulaşarak âlimlerden icazet alır daha sonra Beyazıt Medresesinde müderris olarak görev yapıp birçok talebeye icazet verir. İçinde II. Abdülhamit'in de yer aldığı devrin ileri gelenleri onun sohbetlerinden etkilenir. Ömrünün 28 yılını kitap çalışmalarına ayıran Gümüşhânevî, 16 yıl tebliğ faaliyetinde bulunur. Sayıları bir milyonu aşan talebelerinin atıl duran servetlerini bir araya getirip ortak bir "yardımlaşma ve yatırım fonu" kurar. Kalemi ve kelâmıyla mücadele veren Gümüşhânevî, yeri gelince kılıca ve silaha sarılmayı da bilmiş, 93 Harbi'nde Osmanlı-Rus Savaşlarına iştirak ederek cephede bizzat çarpışmış, gönüllü gittiği bu savaşın kesintiye uğradığı bir ara Of'a gelerek tarikat neşrinde ve irşad hizmetinde bulunmuş, savaş başlar başlamaz muharebe meydanına tekrar dönmüştür.

Gümüşhânevî'nin toplum hayatına, insanlara hizmet etmeye, sosyal faaliyetlere bu derece önem vermesi, biraz da müntesibi bulunduğu tarikatın hususiyetinden kaynaklanmaktadır. Nakşbendî Tarikatı, irşad faaliyetinde halkın içine karışmayı ve insanlara hizmeti ön planda tutan bir anlayışa sahiptir. Bu yatırımlar sayesinde bir matbaa, yayınevi, içinde 18.000 kitap bulunan 4 kütüphane ve çeşitli vakıflar kurdu. Sünnet-i Seniyye'ye büyük önem verdiği bilinen Gümüşhânevî Hazretleri sürekli olarak talebelerine hadis konusunda dersler verdi. Döneminin en önde gelen İslam âlimlerindendi.

Sultan Abdulmecid, Abdulaziz ve II. Abdulhamid devirlerinde yaşamış her üç padişahdan büyük alaka görmüştür. Gümüşhânevî hazretleri 7 Zilkade 1311/13 Mayıs 1893'te vefat etmiştir.

5. SANATÇILAR VE DİĞER DEĞERLER

İlhan Salantur, Sebahattin Şenel, İrfan Akgül, Selahattin Tanış, Celal Bakar ,Gülşen Bütün, Zerhan Şafak, Ayhan Çiftçioğlu, Yusuf Meral, Turgay Erdener, Yavuz Şanlı, Bülent Yücel, Okan Selvi, Ruhi Sarı, Hüseyin Kaya (Tamaralı Hüseyin), Murat Daltaban, Mahmut Polat, Osman Yağmurdereli, Gonca Coşkun, Akın Akıntürk Gümüşhaneli sanatçılar arasında yer alan değerlerdir.

Atilla Koca, Selman Eroğlu, Güngör Şahinkaya, Ercan Muslu, Muzaffer Demirhan, Fazıl Demirci, Ziya Doğan, Ahmet Pezük, Tolga Zengin, Ertuğrul Sağlam ise Gümüşhaneli önemli sporculardır.

Fazlı Erdoğan, Sadullah Halis Tokdemir, Sinan Aygün, Sabri Özcan San, Bekir Cebeci, Ali Metin Tokdemir, Haydar Rüştü Öktem, Şinasi Öktem, İsmail Hakkı Demirel, Lütü Doğan, Lütfullah Kantek, Zeki Kadirbeyoğlu, Mustafa Haykır, Fikri Işıık, Ruşen Oktar (Eskicizade), Baki Tuğ, S. Halis Tokdemir, Veysel Rıza Zarbun, Halit Zarbun, Mahmut Oltan Sungurlu da Gümüşhane'nin yetiştirdiği önemli siyasetçilerdir.

6. GÜMÜŞHANE İLİNİN DEĞERLERİNE DAİR SWOT ANALİZİ

4.1. Güçlü Yönler

- İlin tarihî ve kültürel zenginliğe sahip olması
- Erzurum, Trabzon, Samsun gibi önemli merkezlere yakın olması
- İlde devlet tarafından desteklenen pek çok proje olması
- Gümüşhane Üniversitesi'nin her geçen gün gelişen bir yapısının olması
- Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla yeteneklerin geliştirilmesine imkân sunulması
- Birçok şair, yazar, bürokrat ve iş adamının ilin kültürel ve sosyo-ekonomik gelişimine katkıda bulunması

4.2. Zayıf Yönler

- Gümüşhane'nin yerli halkının ekonomik, eğitim ve sosyo-kültürel kaygılarla sürekli büyük şehirlere göç etmesi
- İlin ekonomi, sağlık, ulaşım ve altyapı gibi yönlerden eksikliklerinin olması
- Transit geçiş yolları üzerinde olmasına ve değişik amaçlarla göç almasına rağmen halkın iletişim açısından zayıf yönlerinin bulunması
- Gümüşhane'deki hayat pahalılığı
- Gümüşhane'ye başka şehirlerden eğitim, iş gibi nedenlerle gelenlerin kısa bir süre sonra ilden ayrılmaları veya uzun süre ilde kalmak istememeleri
- İlde ulaşım, eğitim, sağlık, ticaret gibi alanlarda rekabetin yaygınlaşmamış olması
- Sivil toplum kuruluşlarının sayısının çok az olması
- Yerel radyo ve televizyonun olmaması
- Özel eğitim kurumu, kurs gibi imkânların kısıtlı olması
- Yeteneklerin geliştirilmesi için gereken maddi kaynak bulma noktasındaki eksiklik
- İşsizlik oranının yüksek olması
- İlde ticari anlamda rekabet kültürünün yerleşmemiş olması.
- İlde faaliyet gösteren serbest meslek erbabının (esnaf, şoför, tüccar vb.) meslek etiğine uymayan tavırları
- İlin dağlık fiziki yapısının yerleşime ve ekonomik kalkınmaya olumsuz etkisi

4.3. Fırsatlar

- İlin tarihî İpek Yolu üzerinde olması
- Kalkınmada öncelikli illerden biri olması
- Devlet teşviklerinin olması
- Üniversitedeki akademik kadronun çalışmalarıyla ilin kültür dokusuna katkıda bulunması
- Büyük illerde yaşayan Gümüşhaneli iş adamlarının ilin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunması

4.4. Tehditler

- Göç oranının yüksek olmasının şehrin yetişmiş insan gücünden faydalanma potansiyelini tehdit etmesi
- Hayat pahalılığının her geçen gün artması nedeniyle yeterli düzeyde sosyo-kültürel gelişimin sağlanamaması

KAYNAKÇA

Hayal, İsmail (2010), *Gümüş Portreler*, Koza Altın İşletmeleri, Gümüşhane.

Hayal, İsmail (2007), *Gümüşhaneli Şairler Antolojisi*, Gümüşhane.

Mustafa Fevzi Efendi, Haz. Tahir Hafızoğlu, Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî Menkıbeleri, İstanbul 2010

Pir, Hasan (1996), *Gümüşhane'nin Kültür Öğeleri*, Gümüşhane.

Gümüşhane İli SWOT Analizi Güçlü/ Zayıf Yönler, Fırsatlar/ Tehditler, Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odası, Milli Prodüktivite Merkezi, Gümüşhane 2011.

<http://www.gumushane.gov.tr/kultur/sanaticilar/sanaticilar.asp>

<http://www.gumusportreler.com/>

<http://gusiad.org.tr/>

<http://kazantas.com/Gumushaneli/Sanaticilar/Sanaticilar.htm>

<http://semerkanddergisi.com/ilim-ve-irsadla-gecen-bir-omur-ahmed-ziyaeddin-gumushanevi-k-s/>

GÜMÜŞHANE İLİNİN MANEVİ DİNAMİKLERİ

Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Doç. Dr. Selami ŞİMŞEK

Yrd. Doç. Dr. Adem ÇATAK

Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman ALTUNTAŞ

Yrd. Doç. Dr. Hasan YAŞAROĞLU

Tarihin ilk çağlarından beri pek çok medeniyete yurtluk etmiş olan Gümüşhane'de eski devirlerin izlerini taşıyan pek çok eser günümüze kadar ulaşmıştır. Camiler bunların başında gelmektedir. Gerek şehir merkezinde gerekse il hudutları içerisinde devrinin özelliklerini yansıtan tarihî camiler dikkat çekmektedirler.

1. CAMİLER

1.1. Süleymaniye Camii (Ulu Cami)

Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) İran seferi sırasında Harşit vadisinden geçerken gümüş madeninin bulunduğu eski Gümüşhane yöresinin imar edilmesini emretmiş, böylece buraya evler ve şimdi Süleymaniye yahut Ulu Cami diye bilinen mabet yapılmıştır.

XIX. yüzyıl sonlarında Eski Gümüşhane'nin kısmen boşaltılması ve bugünkü Gümüşhane'nin kurulduğu vadiye inilmesi sonucu, Eski Gümüşhane'deki Süleymaniye camii kendi haline terk edilmiştir. Buna rağmen cami birkaç kez tamir görerek de olsa günümüze ulaşmayı başarmıştır.

Günümüzdeki eser, muhtemelen 1898-1899'larda ilk caminin yıkılıp yerine inşa edilmiştir. Osmanlı döneminden kalan en eski yapı olduğunda tereddüt yoktur. Süleymaniye Camii, Gümüşhane'nin XVI. yüzyıldan kalan en eski yapısıdır.

1.2. Küçük Camii

Süleymaniye Mahallesi'nde Ulu Cami'nin batı tarafındaki meskun mahalde bahçeler içerisinde yer alır. Batıdan doğuya doğru meyilli bir arazinin düzeltilmesiyle oluşturulan arsada, batı yanı araziye yaslanmak suretiyle inşa edilmiştir.

Caminin inşaa tarihi, banisi ve mimarı hakkında bilgi edinebileceğimiz kitabesi yerinde bulunmadığı gibi, geçirdiğı tadilat ve tamirat hakkında bir vesika da mevcut değildir. Farklı yazarlar tarafından muhtelif yapım tarihleri serdedilen eseri, şehirdeki imar ve iskan faaliyetlerinin inkişafı ile plan ve diğier mimari hususiyetlerini dikkate alarak, 17. yüzyıla kadar tarihlendirmemiz mümkündür.

Cami, kare planlı ve kubbeyle örtülü, kuzey cephe ortasına yerleştirilmiş kapı açıklığına sahip kübik bir ibadet mekanından ibarettir. Beden duvarları ve örtü sistemi asli vaziyetini muhafaza etmektedir. Örtü sisteminde geçişleri tromplarla sağlanan kubbe, tahrip ettiğı için asıl şekli tam anlaşılmamakla birlikte muhtemelen sekizgen prizmal gövdeli bir tamburla kısmen gizlenmiştir.

İnşaa malzemesi, irili ufaklı moloz ve kısmen kesme taşlardır. Moloz taşlar beden duvarları ve örtü sisteminde, düzgün kesme taşlar ise pencere ve kapı söveleri ile duvarların bağlantılarında, tromplar ve tromp aralarına yapılan kemerlerin örgüsünde kullanılmıştır.

Şu an caminin hariminde minber ve mahfil mevcut değildir. Mekan itibariyle esas durumunu muhafaza etmekle birlikte, dışta güney ve kuzey cepheleri önüne torak yığılması sebebiyle neredeyse görünmeyecek kadar kapanmış; üstelik kubbe ve duvarlarda derin çatlaklar ortaya çıkmış, sıvaların büyük bir kısmı dökülmüştür. Bu haliyle eserin çeşitli dış tesirlere daha fazla mukavemet etmesi bir hayli zorlaşmıştır ve esaslı bir tadilata ihtiyaç duymaktadır.

1.3. Paşa Cami

Süleymaniye Camii yakınında bulunan minaresiz ve oldukça harap durumdaki küçük (Paşa) camii, tek kubbeli bir yapıdır. XVI. yüzyıl sonu XVII. yüzyıl başlarına tarihlenebilen bu yapının üzerinde yapım tarihi ile ilgili herhangi bir kitabe ve belge mevcut değildir. Minaresi bulunmayan bu yapı da kendi haline terk edilmiştir.

1.4. Emirler Camii

Eser, Yenimahalle, Emirler caddesindedir. İnşaa edildiğı saha yol seviyesinden aşağı kotta kalan eserin Batı ve Güney cepheleri konutlar ile çevrilmiştir. Herhangi bir kitabesi bulunmayan eserin banisi ve inşaa tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte 18. yy'ın sonu 19. yy'ın başında Emiroğulları tarafından yapılmış olması muhtemeldir.

1.5. Sadak Köyü Camii

Gümüşhane Kelkit ilçesi Sadak Köyü'nde bulunan bu camiyi, Eyüboğlu Firuz 1830 yılında yaptırmıştır. Caminin kitabesinde Fetih Suresinin 1-3. ayetleri ile camiyi Eyüboğlu Firuz'un yaptırdığı yazılıydı. Kare planlı olan caminin üzeri ahşap ve çinko çatı ile örtülü olan söz konusu tarihi cami 13 Ocak 2102 tarihinde çıkan yangın neticesinde neredeyse tamamen yandı. Caminin yanında taş kaideli yuvarlak yivli gövdeli, tek şerefeli minaresi bulunmakta idi.

2. TÜRBELER

2.1. Mısırlızade Türbesi

Süleymaniye mahallesinde, Ulu Cami'nin kuzey-doğu cihetinde yoldan yüksek seviyedeki ihata duvarı ile çevrili hazirede bulunmaktadır. Mezarlığa girişin sağlandığı merdivenler ile evvela önüne ulaşılan türbe, batıdan-doğuya hafif meyilli arazide müstevi bir sahaya kurulmuştur. Türbe etrafında yeni ve eski mezarlar ve bunlara ait mezar taşları mevcuttur.

Türbenin eski harfli kitabesi yoktur. Kapı üzerinde günümüz alfabesiyle 1834 senesinde vefat eden Hacı Tahir Efendi'ye ait olduğunu gösterir bir mermer levha mevcuttur.

Ziyarete açık vaziyetteki yapı plan suretini muhafaza ederek günümüze ulaşmıştır. 1915 ve 1930 senelerine ait resimler de duvarları kerpiç ile sıvalı ve kiremit kaplı örtüye sahip bulunduğu müşahede edilen eser 2002 yılında kapsamlı tadilattan geçmiştir. Kiremit çatı çinkoyle değiştirilmiş, dış cephe çimento sıvayla kaplanarak boyanmıştır. İç mekan bünyesinde değişiklik yapılmadan benzer bir muameleye tabi tutulmuştur.

Plan itibariyle kare gövdeli, içten kubbe, dıştan omuz çatı ile örtülü sade ve mütevazî bir eserdir. Kubbe duvarlara istinat etmektedir. Bundan dolayı eserin köşelerinde boşluklar husule gelmiştir. Cepheler çimentoyla sıvandığından duvarları teşkil eden inşaa malzemesini anlamaya imkan kalmamıştır.

3. ÂLİMLER

Milli Mücadele yıllarında kıyı ile iç kesimler arasında geçiş bölgesi olmasından dolayı coğrafi öneme sahip Gümüşhane, bu dönemde Trabzon Muahafaza-i Hukuk-i Milliye Cemiyeti'nin faaliyet alanı içinde idi. Gümüşhane delegesi Zeki Bey bu cemiyetin ikinci başkanıydı.

- Müftü Osman Nuri Efendi
- Müftü Hasan Fahri Polat
- Erzurum Kongresinin açılış ve kapanış dualarını yaptılar.
- Müftü Ahmet Fevzi
- Müderris Mustafa Efendi
- Azmi Efendi
- Ömer Hulusi Efendi

Osmanlı uleması içerisinde seçkin bir yeri olan Gerdan-Kıran Ömer Hulusi Efendi uzun süre huzur dersleri okutmuş ve müderrisliğin en üst derecesine ulaşmıştır.

3.1. Kadirbeyzade Zeki Bey

Gümüşhane ve Torul Mümessili Olarak Erzurum Kongresine katıldı. Cumhuriyetin kuruluş yıllarında TBMM'de görev yaptı. Özellikle Hilafetin kaldırılmasına karşı verdiği muahlefet ile tanındı.

3.2. Ahmed Ziyaüddin Gümüşhanevî

Ahmet Ziyâüddin Gümüşhanevi (öl. 1894) Gümüşhanevi tekkesinin kurucususdur. Milli İslamcılık akımının başlatıcısıdır.

3.3. Müfti Mehmet Fehmi

Dürrizade'nin fetvasına karşı Börekçizâde Rıfat Efendi tarafından hazırlanan fetvaya imza koyanlardandır.

3.4. İmam Mustafa

Gümüşhane ulemasından İmam Mustafa da mezkur fetvaya imza koyanlardandır.

4. GÜMÜŞHANE'DE TASAVVUF VE TEKKELER

Beş yüz elli seneyi aşkın bir süre Osmanlı idaresinde kalan ve Karadeniz bölgesinin doğu bölümünde yer alan Gümüşhane yöresinin tasavvufî kültür dokusu oldukça zengindir. Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşmasıyla birlikte Anadolu'nun diğer yerlerinde olduğu gibi Gümüşhane ve yöresine de birçok Alperen gelip yerleşmiş, tekke, zâviye inşa edip hatta köyler kurarak insanımızın maddi ve manevi dünyasını aydınlatmıştır.

Gümüşhane yöresinde etkili olan sûfî şahsiyetler şunlardır: Hz. Ebubekir'in soyundan geldiği ifade edilen ve muhtemelen Bektâşîliğe mensup olan Seydi (Seyyid) Baba; hangi tarîkata mensup olduğu tespit edilemeyen Çağırğan Baba, Şeyh İsmail Efendi ve Şeyh Mehmed Efendi; Kâdirîliğe mensup Sultan Baba, Ömer Efendi ve Salih Baba; Nakşî-Hâlîdî şeyhlerinden Ahmed Ziyâüddîn Gümüşhânevî, aynı zamanda şair olan Şiranlı Hacı Mustafa Efendi, onun halîfesi Hacı Ahmed Niksârî, onun halîfelerinden Hacı Fâik Efendi (Şiranlı Hacı Mustafa Efendi'nin oğludur.). Kelkitli Hacı Salih Efendi ile Torullu Hacı Osman Efendi ve Osman Bedreddîn Erzurûmî'den el alan Şeyh Eşref (Şimşek, 2010: 25).

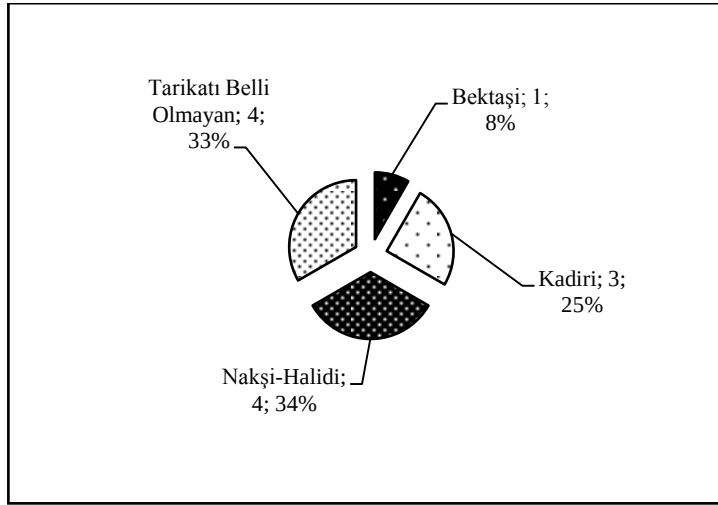
Gümüşhane yöresinde bu sûfîlerin yanında tasavvuf yoluna girerek bir şeyhe intisab etmiş ve eserlerinde tasavvuf felsefesini işlemiş pek çok şair de vardır: Kâdirîliğe mensup Mısırlıoğlu Mehmed Ağa, Hacı Saffet Efendi ve Hacı Hakkı Baba; hangi tarîkata mensup olduğu tespit edilmeyen Micmerî, Ahmed Şirânî, Râşid Efendi, Hacı Mevlûd Efendi, Hamit Cevdet Kocatürk; Nakşibendîliğe mensup Hatipoğlu İbrâhim Nâmî, Üveysiye koluna bağlı olduğu ifade edilen Şeyh Osman Baba (Keleş), Hâlidiyye kolundan Âşık İlhamî diye meşhûr Nûri Baba; Bektâşî felsefesini kendine ilke edindiği belirtilen ve muhtemelen bu tarîkata bağlı bulunan Zevrâkî mahlaslı Âkif Timurhan (Şimşek, 2010: 25).

Gümüşhane yöresinde gerek salnâmeler –bunlarda sadece tekkelerin sayısı verilmektedir- gerekse arşiv kaynaklarından elde ettiğimiz bilgiye göre tekke sayısı toplam yirmi adettir. 1286/1870 tarihli salnâmede Torul kazasında bir tekke olduğu belirtiliyorsa da kaynaklarda Torul'da bulunan bir tekke adına tesadüf edemedik. Mezkûr tarihli salnâmeye göre, Şiran ve Kelkit'te beş ve 1320/1904 tarihli salnâmeye göre, köyleriyle birlikte Gümüşhane'de iki tekke, merkeze bağlı Kovans nahiyesinde bir tekke bulunmaktadır. Arşiv kaynaklarında Gümüşhane merkezde Sultan Baba Zâviyesi, Şiran'da Seydi Baba Zâviyesi, Kelkit'te Çağırğan Baba Zâviyesi, Tayy-i Şeyh Zâviyesi, Kürtün'de

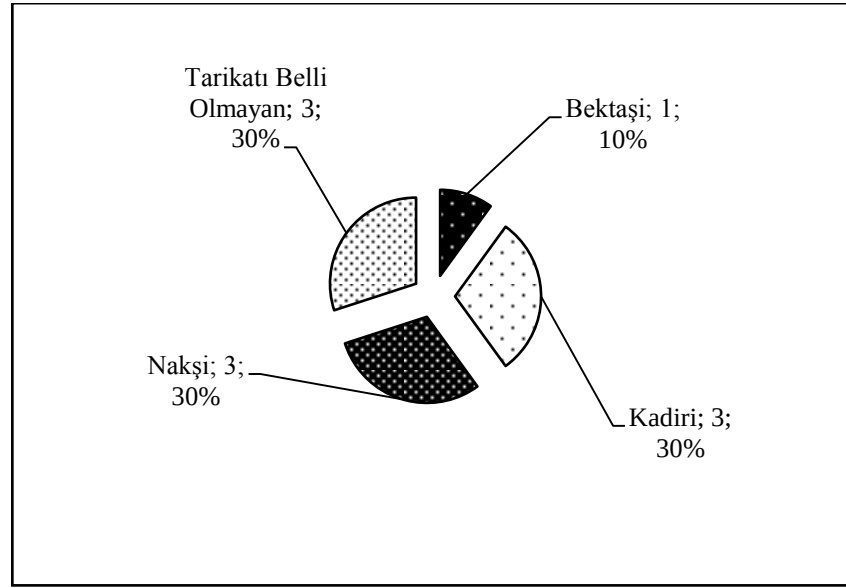
Melek Ahmed Paşa Zâviyesi, Boynu Yoğun Şeyh Kasım Dede Zâviyesi ile Hisarcık Köyü'nde bulunan Hacı Abdullah Halife Zâviyesi (TS, 1870; 21; TSGS, 12; Şimşek, 2010: 25). Harun Bostancı bunlara ilaveten on tekkenin daha adını vermektedir: Kelkit/Boğacık Köyü'nde Şaban Şeyh Zâviyesi, Kelkit/Hanege Köyü'nde Şah Hatun Zâviyesi, Kelkit/Hozpirik Köyü'nde Şeyh İslam Zâviyesi, Kelkit/Pökse Köyü'nde Şeyh Nasrullah Şirvânî Zâviyesi, Kelkit/Dayı Köyü'nde Dayı Şeyh Zâviyesi, Kelkit/Sökmen Köyü'nde Şeyh Osman Zâviyesi, Kelkit/Karur Köyü'nde Şeyh Ümmet Zâviyesi, Kelkit/Hallac Yakup Köyü'nde Şeyh Yakup Zâviyesi, Kelkit/Yenice Sevindik Köyü'nde Yenice Sevindik Zâviyesi, Şiran/Kartam (Kavakpınar) Köyü'nde Şeyh Hüseyin Zâviyesi, Kelkit/Karur Köyü'nde Şeyh Emin Zâviyesi (Bostancı, 2007, 244-246.)

Tarikatlara göre Gümüşhane'de faaliyet gösteren mutasavvıflarla ilgili verileri bir grafikte şöyle gösterebiliriz (Grafik 1):

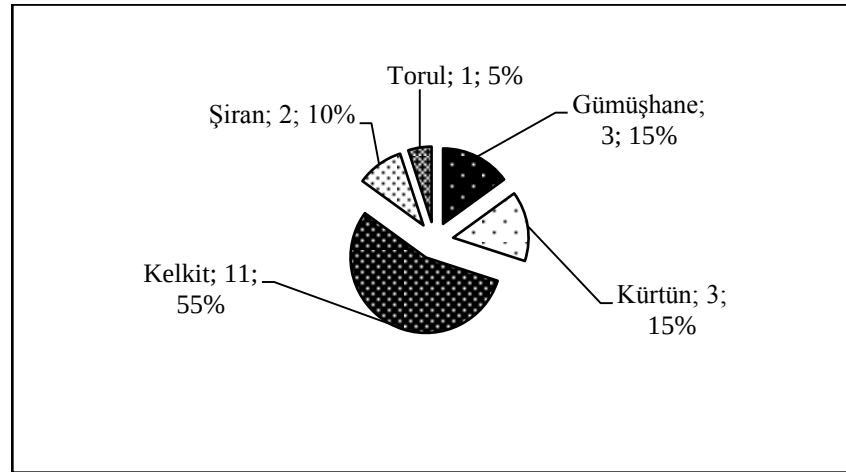
Grafik 1. Tarikatlara göre Gümüşhane'de faaliyet gösteren mutasavvıflarla ilgili verileri

Grafik 2. Tarîkatlara Göre Bir Tasavvuf Yoluna Mensup Olan Şairlerle İlgili Veriler

Grafik 3. Tarîkatlara göre Gümüşhane ve buraya bağlı yerleşim birimlerinde kurulan tekkelere ait veriler

Bu verileri değerlendirecek olursak şunları söyleyebiliriz:

Gümüşhane’de yetişen mutasavvıfların büyük çoğunluğu Nakşibendiyye tarîkatına mensuptur ve tarikatın mensuplarından Ahmed Ziyâüddin Gümüşhanevî, hem ülke hem de dünya çapında bir şöhrete sahiptir. Onu, tarîkatı tespit edilemeyen şeyhler takip etmektedir, Kâdirîlik yoluna mensup olanlar üçüncü sırayı almakta ve son sırayı da bir şeyhle Bektâşîlik almaktadır.

Gümüşhane’de yetişen şairlerin mensup olduğu tarîkatın başında da yine Nakşibendiyye gelmektedir. Onu tarîkatı tespit edilemeyen şairler takip ederken, üçüncü sırayı Kâdirîlik yoluna mensup şairler, son sırayı da Bektâşîlik yoluna mensup şairler almaktadır.

Gümüşhane ve çevresinde kurulan tekkelere gelince, özellikle Kelkit'te kurulan tekkelerin sayısının diğer yerleşim yerlerine nazaran bir hayli fazla olduğunu belirtelim (% 55). Burayı Gümüşhane merkez ve bura bağlı yerler takip ederken, üçüncü sırayı Kürtün, dördüncü sırayı Şiran ve son sırayı Torul almaktadır.

Sonuç olarak söylemek gerekirse Gümüşhane, mânevî dinamikleri ve yapısı bakımından gerek bulunduğu bölge gerekse ülkemiz çapında hiçte azımsanamayacak bir birikime sahiptir.

2. GÜMÜŞHANE İLİNİN MANEVİ DİNAMİKLERİ VE YAPISINA DAİR SWOT ANALİZİ

2.1. Güçlü Yönler

- Gümüşhane Osmanlıların bölgedeki hâkimiyetlerini müteakip kurulmuş bir şehirdir. Tarihi eserlerin çoğunluğu Eski Gümüşhane diye tabir edilen Süleymaniye mahallesindedir.
- Tespit edilen tarihi hüviyetteki yapılar pek çok menfi duruma nazaran mimari hususiyetlerini genelde muhafaza edebilmişlerdir.
- Gümüşhane'den Ahmed Ziyâüddîn Gümüşhânevî gibi dünya çapında büyük bir ilim ve tasavvuf erbabının burada doğması
- Çağırğan Baba ve Seydi Baba gibi mutasavvıfların halen ziyarete açık olan tekke ve türbelerinin bulunması
- Tasavvuf kültürünün yaşamış ve yaşamakta olan ilim, kültür ve sanatlarına etkisinin devam etmesi
- Halkın Ahmed Ziyâüddîn Gümüşhânevî'yi anma etkinliklerine özel bir hassasiyet göstermesi
- Azda olsa tarihî camilerin Gümüşhane'de bulunması
- Süleymaniye ve Emirler caminin hâlâ hizmet veriyor olması
- Süleymaniye caminin şehrin eski yerleşim yerinde bulunması

2.2. Zayıf Yönler

- Tekke ve türbelerin pek çoğunun yıkılmış olması
- Halihazırdaki türbelerle ilgili yeterli akademik ve kültürel çalışmaların yapılmamış olması
- Mutasavvıfların ve sûfî şairlerin birçoğunun geriye yazılı eser bırakmamış olması
- Halkın tasavvuf kültürünün önemi hakkındaki bilgi eksikliği
- Şehrin tarihî camilerinin az olması
- Tarihî Küçük caminin yıkılmış olması
- Halihazırdaki cami, medrese, dinî yapılarla ilgili yeterli akademik ve kültürel çalışmaların yapılmamış olması

2.3. Fırsatlar

- Ahmed Ziyâüddîn Gümüşhânevî gibi büyük ilim ve tasavvuf adamının buradan çıkmış olması
- Çağırgan Baba ve Seydi Baba tekke ve türbelerinin ziyaretine açık bulması ve halkın buralara teveccühünün olması
- Gümüşhane Üniversitesi bünyesinde kurulan İlahiyat Fakültesi'nin ilin mânevî dinamikleri alanı ile araştırma ve incelemeler yapabilecek durumda olması
- Başta Gümüşhane Üniversitesi olmak üzere İl Müftülüğü, Belediye ve Gümüşhane İli ve İlçeleri Yardımlaşma ve Kalkındırma Derneği (GÜYAD) ve diğer sivil toplum kuruluşlarının başta Ahmed Ziyâüddîn Gümüşhânevî olmak üzere diğer sûfî şahsiyetlerle ilgili programların yapılmasına katkıda bulunması
- Halkın şehrin eski yerleşim yeri olan Süleymaniye bölgesine ve bu bölgedeki Süleymaniye camisine özel bir ilgisinin olması

2.4. Tehditler

- Ahmed Ziyâüddîn Gümüşhânevî'nin kabrinin İstanbul'da bulunması, ülke ve dünya çapında şöhret bulması hasebiyle onunla ilgili etkinlik ve programların İstanbul'a yahut başka şehirlere kayabilmesi
- Gümüşhane'nin sürekli göç vermesi ve ekonomisinin zayıf olması mimari yapıların ilgisiz ve bakımsız kalmasına sebebiyet vermiş bununla birlikte kısmen yahut büyük ölçüde tahribat görmüşlerdir. Bu bağlamda eserlerin kapsamlı bir tadilattan geçirilerek ihya edilmesi zaruridir.

KAYNAKÇA

1286/1870 Tarihli *Trabzon Salnâmesi*.

Bostancı, Harun (2007), *Osmanlı Döneminde Doğu Karadeniz Bölgesinde Kurulan Tekke ve Zaviyeler*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, FÜSBE, Elazığ.

Şimşek, Selami (2010), “*Osmanlı Döneminde Gümüşhane’de Tasavvuf ve Sûfîler*”, İl Oluşunun 85. Yılında Gümüşhane Tarihi ve Ekonomisi Sempozyumu, 25-26 Mayıs 2010 Gümüşhane, Yayınlanmamış Tebliğ, 27

Trabzon Salnâmelerinde Gümüşhane Sancağı, haz. Sabri Özcan San, Gümüşhane.

GÜMÜŞHANE İLİNİN EKONOMİK YAPISI

Gümüşhane Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İktisat Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÜNVER

Arş. Gör. Gizem AKBULUT

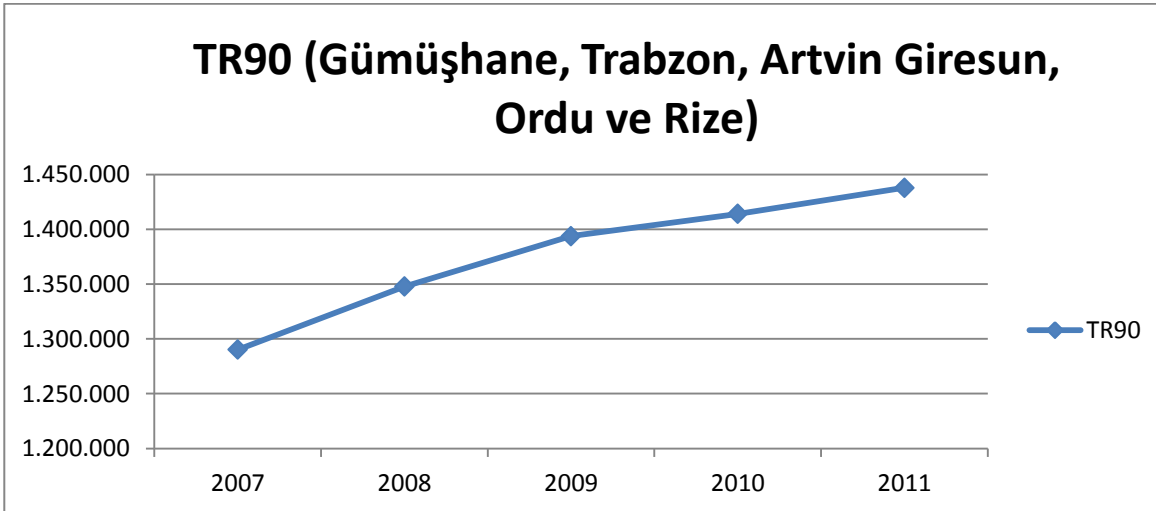
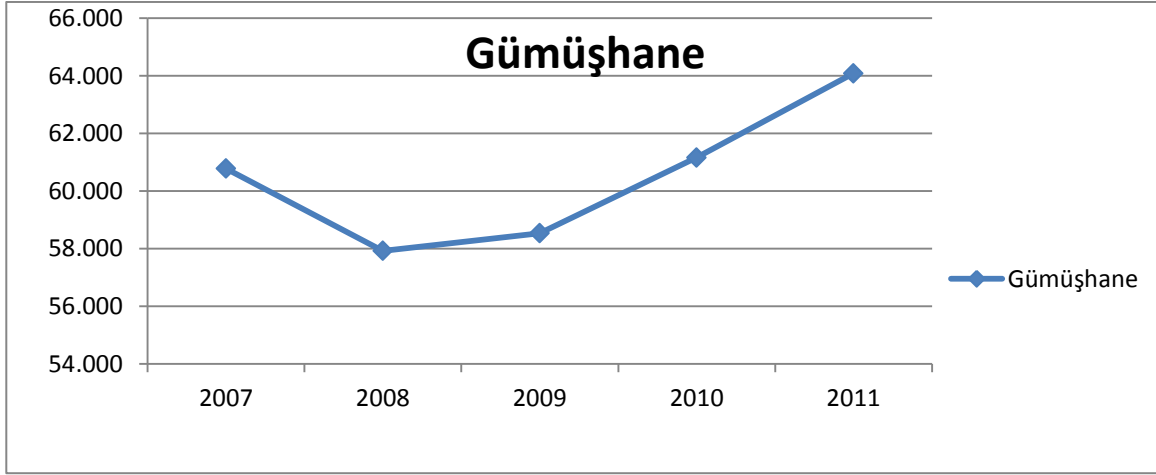
Nüfus artış hızı ve nüfus yoğunluğu çok düşük olan Gümüşhane ili halkının dörtte üçü kırsal kesimde yaşamaktadır. Yetiştirilen başlıca ürünler buğday, şekerpancarı, patates, arpa, lahana, çavdar ve fasulyedir. Hayvan yemi elde etmek amacıyla da bitki yetiştirilen ilin korunaklı yerlerinde az miktarda meyve ve sebze bahçeleri bulunmaktadır. Koyun ve sığırlardan elde edilen hayvansal ürünler et, süt ve süt ürünleri tesisleri ile öteki işyerlerinde değerlendirilir. Arıcılık da yapılan Gümüşhane ilinde hayvansal üretimin verimi düşüktür. Dağlık alanlarda yer alan bazı köylerde yaşayan halkın bir bölümü ise geçimini ormancılıktan sağlar. Gümüşhane ili, Karadeniz kıyısını Doğu Anadolu ile İran'a bağlayan yolun geçtiği alanda yer aldığından tarih boyunca önem taşımıştır. Trabzon limanından gelen E390 Karayolu, kuzeybatıda 2.010 metre yüksekliğindeki Zigana Geçidi'ni aşarak il topraklarına girer. Gümüşhane ve Bayburt kentlerinden geçen bu yol, güneydoğudaki 2.425 metre yüksekliğindeki Kop Geçidi'ni aştıktan sonra Gümüşhane ilinin dışına çıkar. E390 Karayolu'nun Aşkale'de kavşak oluşturduğu E23 Karayolu ise doğudaki Gürbulak sınır kapısında İran'a ulaşır. Gümüşhane ilinin sanayisi gelişmemiştir. Başlıca sanayi kuruluşları un ve unlu ürünler, toz kireç, tuğla ve kiremit fabrikaları, orman ürünlerini işleyen, seramik eşya yapan işyerleri ile E390 Karayolu boyundaki oto onarım ve bakım atölyeleridir. Yeraltı kaynakları bakımından pek zengin olmayan Gümüşhane ili topraklarında bakır, kurşun, çinko, barit ve linyit yatakları vardır (<http://www.nuveforum.net/1722-genel-kultur-g/66337-gumushane-tarihi-ekonomisi-dogal-yapisi-toplum-kulturu/>).

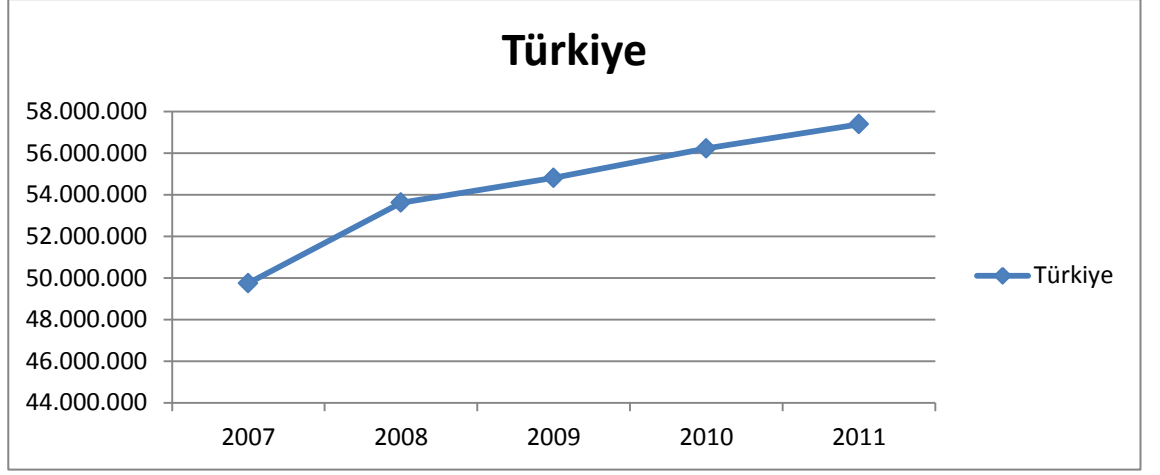
1. NÜFUS DEĞİŞKENLERİ

1.1. Şehir Nüfusu

(Kaynak: TÜİK)

	2007	2008	2009	2010	2011
Gümüşhane	60,781	57,921	58,535	61,162	64,082
Trabzon	396,646	390,797	408,103	415,652	421,504
Artvin	91,86	89,614	90,008	89,96	91,886
Giresun	240,367	235,647	242,584	245,381	248,547
Ordu	395,283	384,066	399,035	404,39	409,288
Rize	197,167	189,704	195,569	197,52	202,636
Türkiye	49.747.859	53.611.723	54.807.219	56.222.356	57.385.706

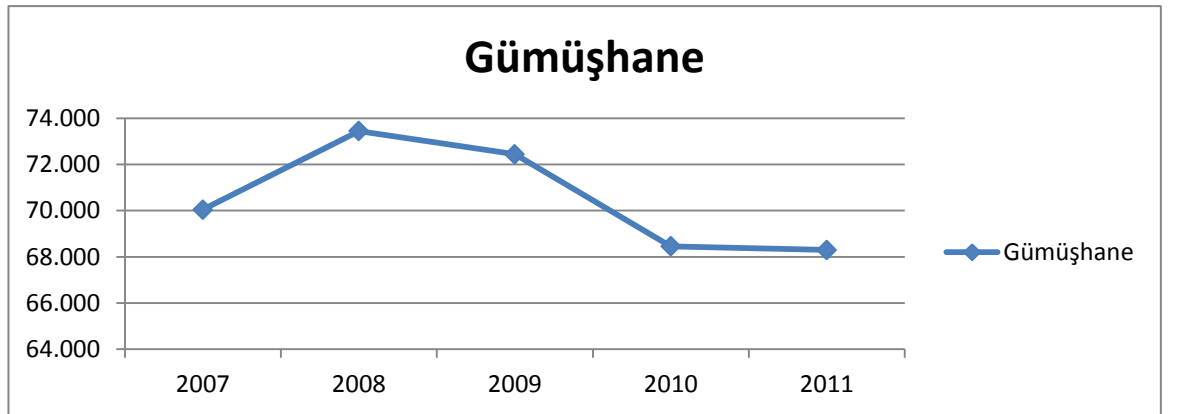

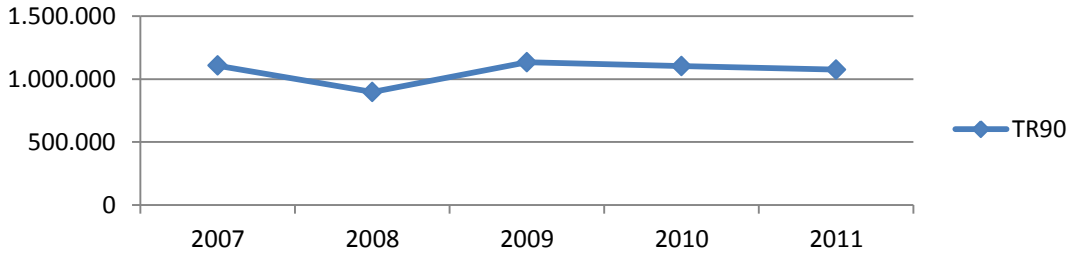
1.2. Kır Nüfusu

	2007	2008	2009	2010	2011
Gümüşhane	70.044	73.446	72.441	68.456	68.292
Trabzon	343.923	358.185	357.024	348.062	335.849
Artvin	76.232	76.97	75.572	74.799	74.508
Giresun	177.138	186.119	179.276	173.875	170.951
Ordu	320.126	335.212	324.472	314.793	305.102
Rize	119.085	129.706	124.000	122.117	120.376
Türkiye	20.838.397	17.905.377	17.754.093	17.500.632	17.338.563

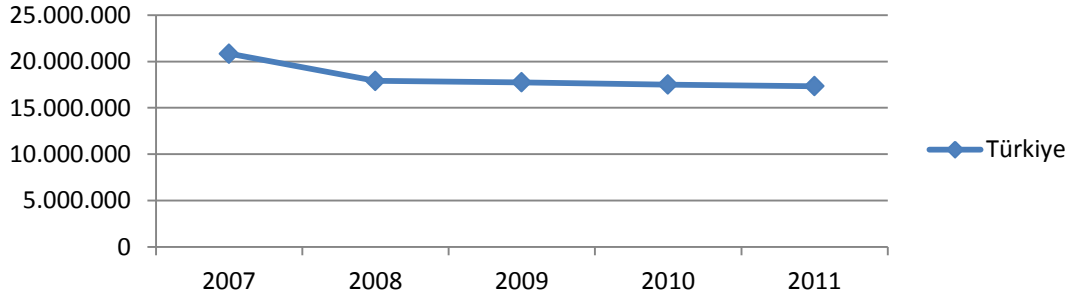
Kaynak:

TR90 (Gümüşhane, Trabzon, Artvin, Giresun, Ordu ve Rize)

Türkiye

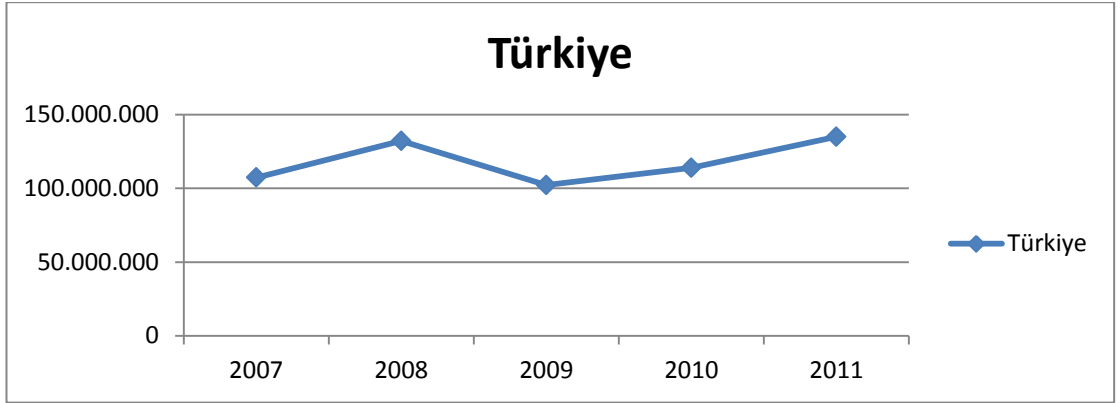
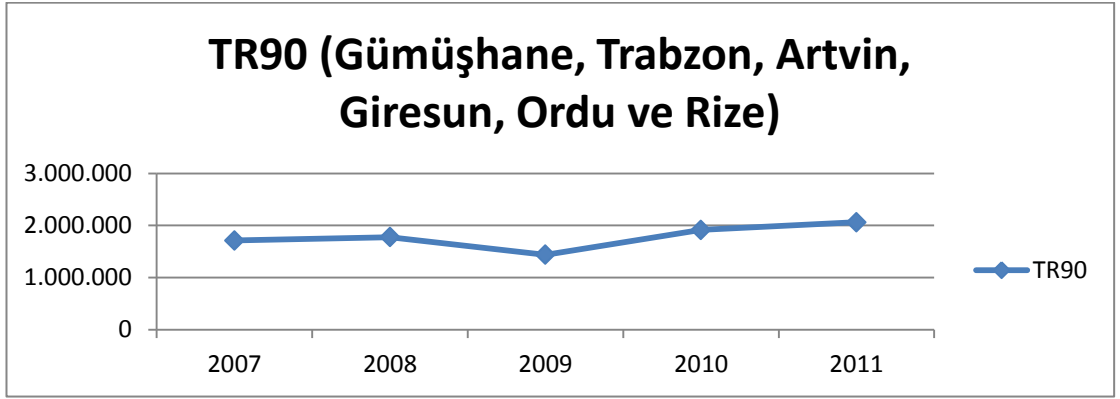
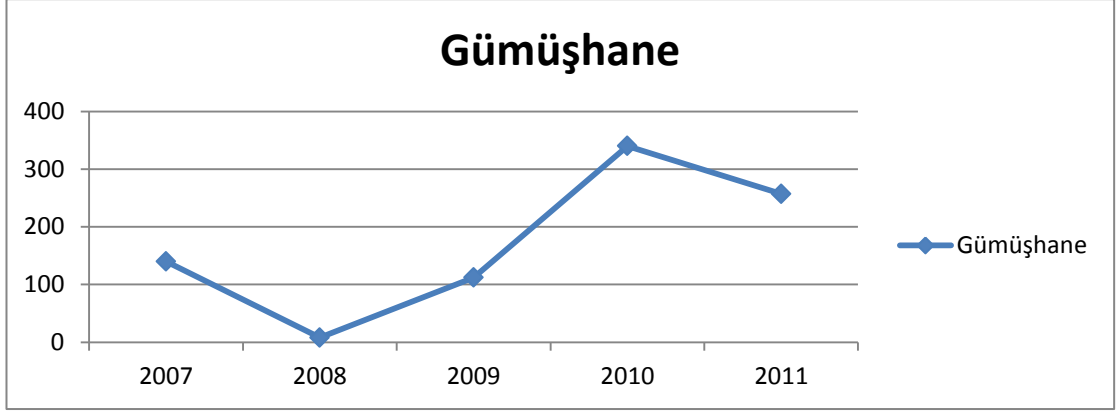

2. DIŞ TİCARET DEĞİŞKENLERİ

2.1. İhracat

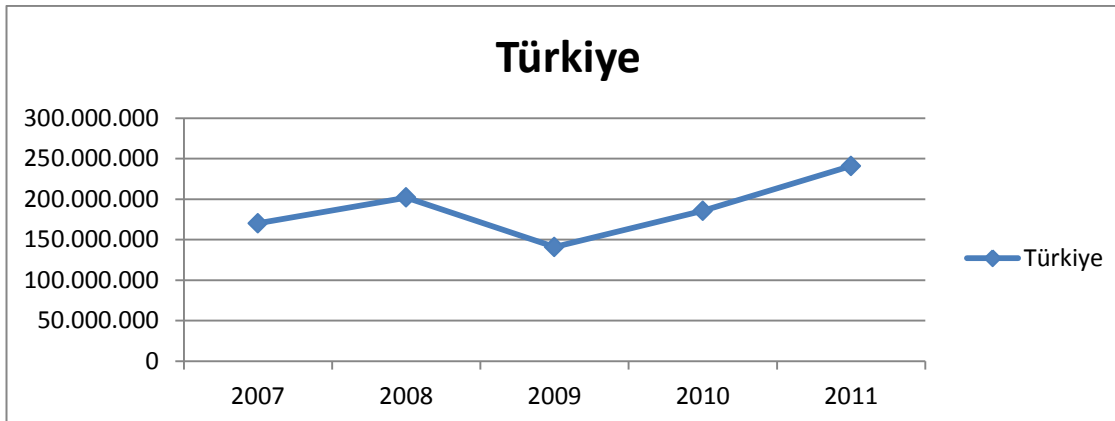
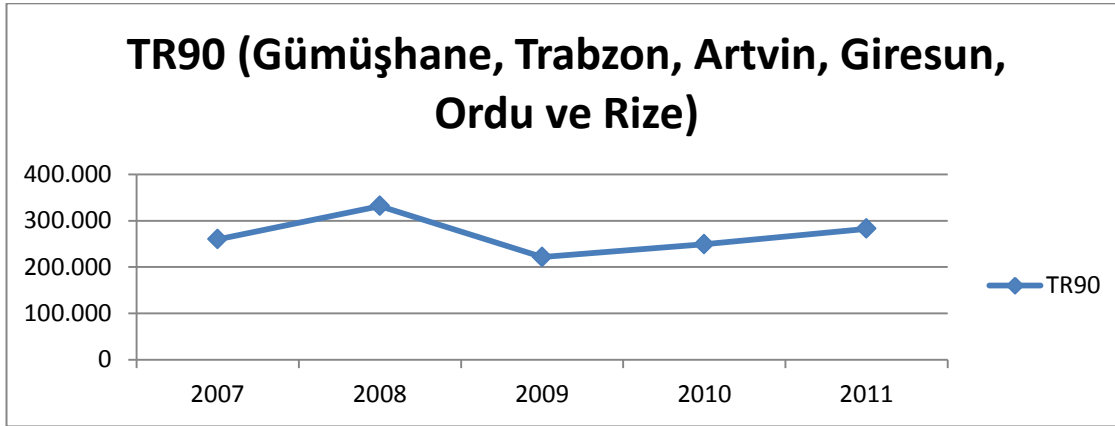
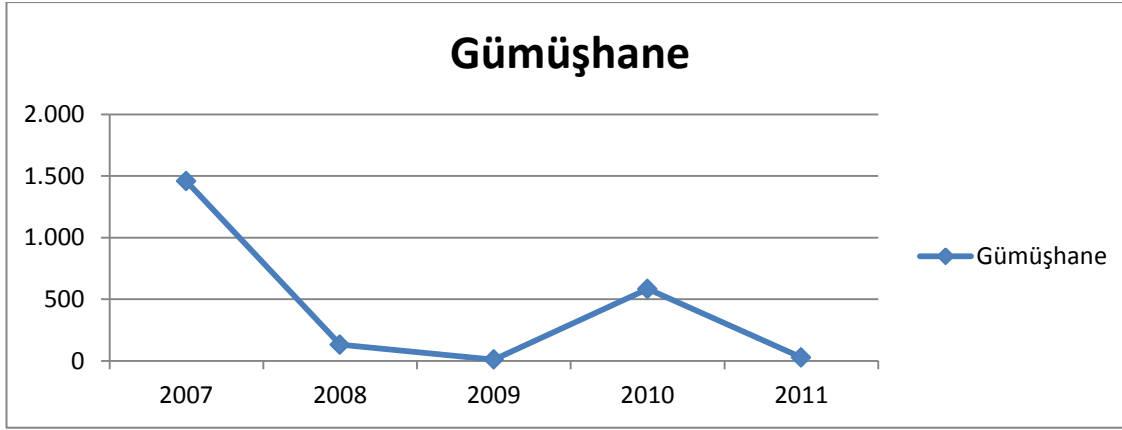
	2007	2008	2009	2010	2011
Gümüşhane	140	8	112	340	257
Trabzon	892.721	910.995	815.832	1.011.085	1.088.529
Artvin	60.354	91.620	54.987	61.115	62.091
Giresun	100.448	113.248	101.741	143.407	153.784
Ordu	286.485	316.564	205.163	351.066	366.475
Rize	371.934	345.150	259.798	348.082	389.769
Türkiye	107.271.750	132.027.196	102.142.613	113.883.219	134.906.869

Kaynak:

2.2. İthalat

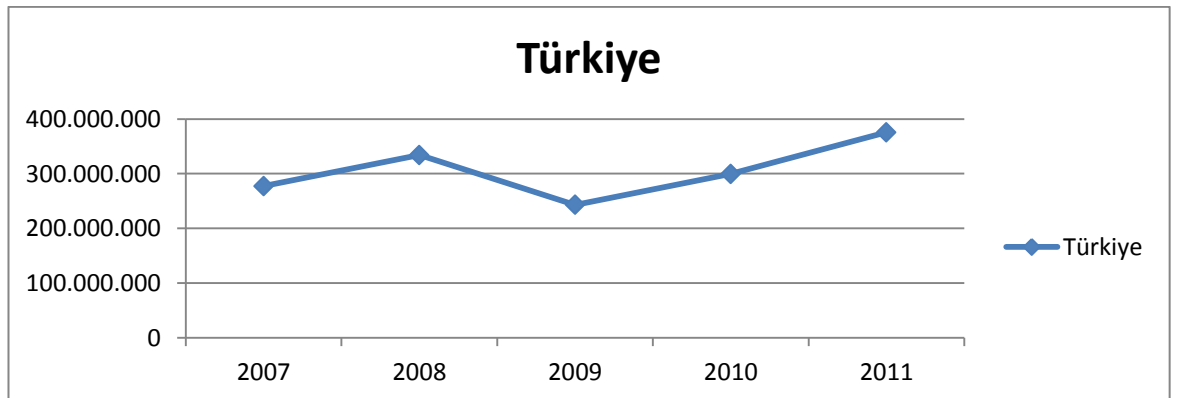
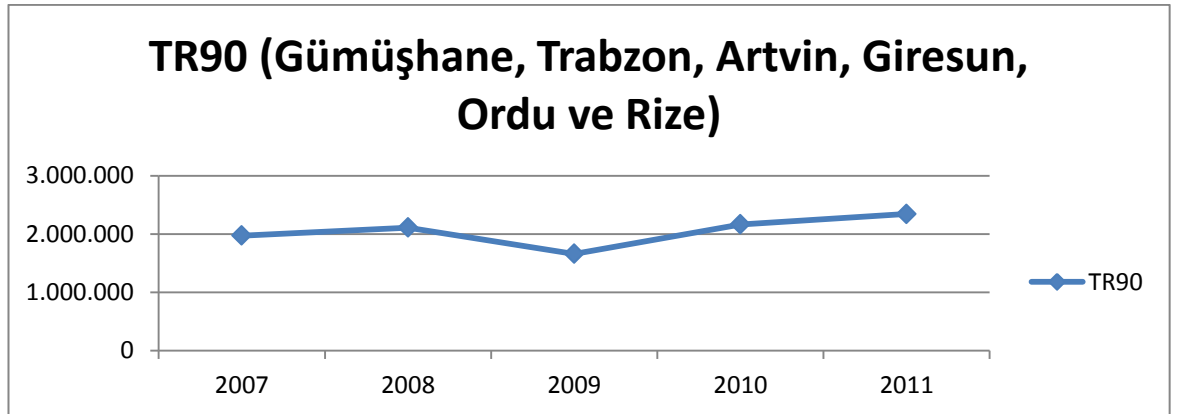
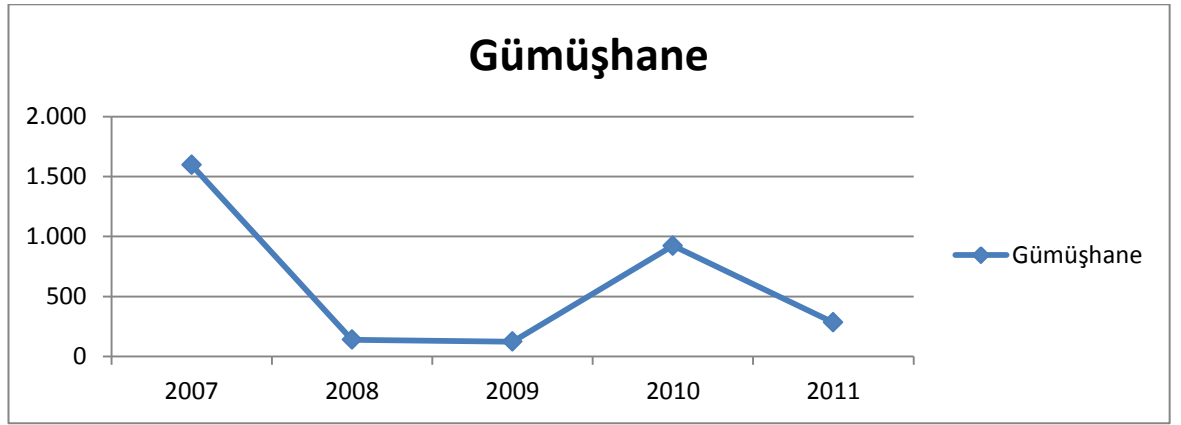
	2007	2008	2009	2010	2011
Gümüşhane	1.457	131	11	583	27
Trabzon	95.284	114.028	81.169	89.094	122.215
Artvin	50.934	55.968	48.558	62.088	52.458
Giresun	8.587	19.485	6.435	8.295	6.678
Ordu	88.716	106.190	69.031	75.563	79.176
Rize	14.974	35.759	16.161	13.597	22.105
Türkiye	170.062.715	201.963.574	140.928.421	185.544.332	240.841.676

2.3. Dış Ticaret Hacmi

	2007	2008	2009	2010	2011
Gümüşhane	1.597	139	123	923	284
Trabzon	988.005	1.025.023	897.001	1.100.179	1.210.744
Artvin	111.288	147.588	103.546	123.203	114.549
Giresun	109.035	132.734	108.176	151.702	160.462
Ordu	375.201	422.754	274.194	426.629	445.651
Rize	386.908	380.909	275.959	361.679	411.874
Türkiye	277.334.464	333.990.770	243.071.034	299.427.551	375.748.545

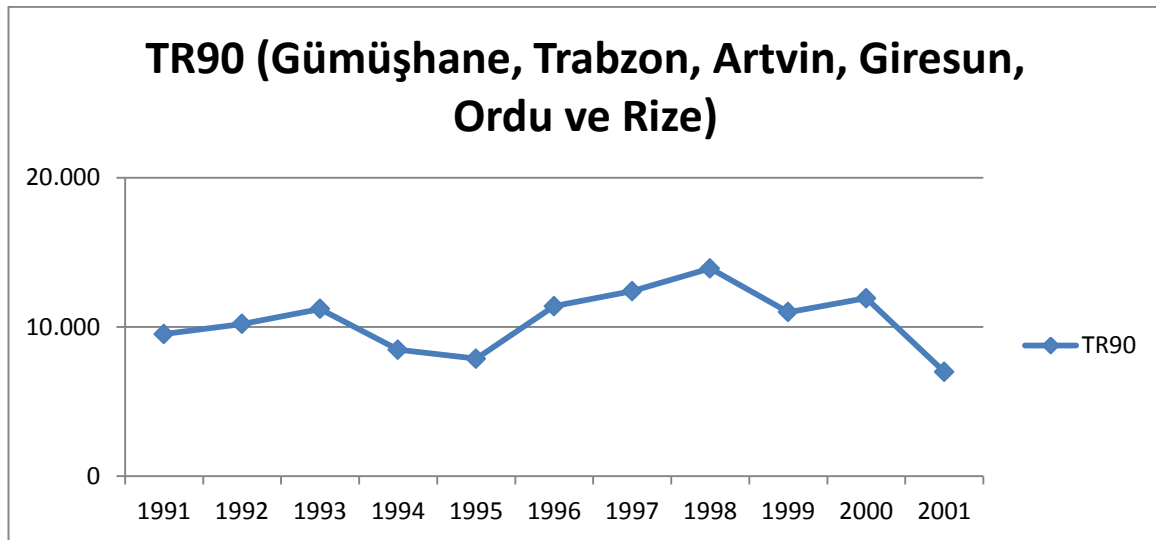
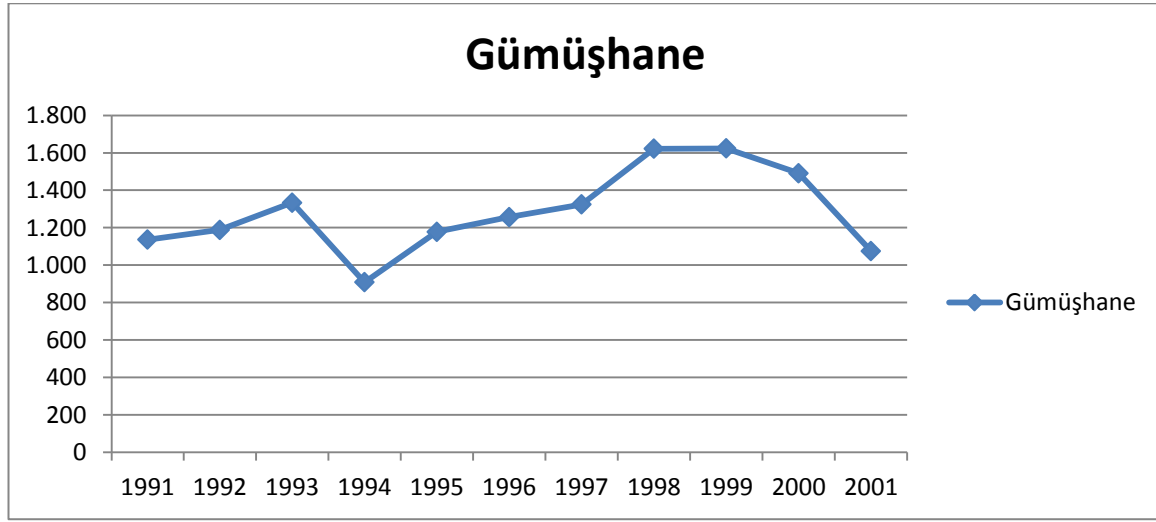
Kaynak:

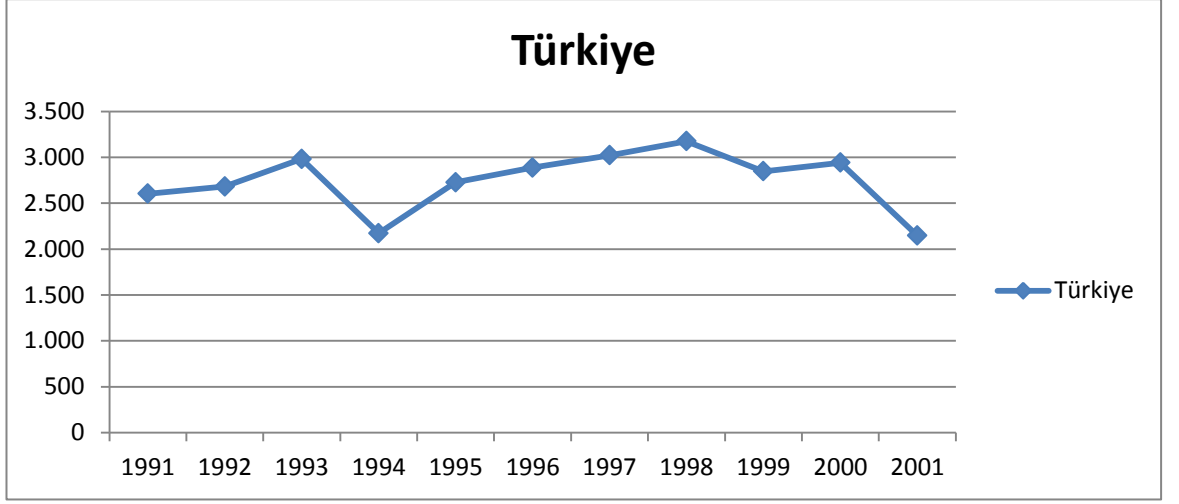

2.4. Kişi Başına Düşen Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla Değişkeni

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Gümüşhane	1.136	1.188	1.33	909	1.178	1.257	1.324	1.622	1.624	1.491	1.075
Trabzon	1.822	2.004	2.312	1.756	2.05	2.137	2.149	2.272	2.231	1.927	1.506
Artvin	2.148	2.336	2.653	1.988	2.560	2.835	2.727	3.096	3.003	2.815	2.137
Giresun	1.212	1.37	1.297	1.076	1.425	1.218	2.355	2.799	2.410	1.874	1.443
Ordu	989	1.081	1.237	933	1.128	1.34	1.543	1.656	1.47	1.375	1.064
Rize	2.209	2.214	2.373	1.8	2.085	2.598	2.296	2.477	2.661	2.441	1.897
Türkiye	2.603	2.682	2.981	2.173	2.727	2.888	3.021	3.176	2.847	2.941	2.146

Kaynak:

Elde Edilen veriler dikkate alındığında Gümüşhane ili; Kır-Şehir Nüfusu, İhracat, İthalat, Dış Ticaret Hacmi ve Kişi Başına Düşen Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla ekonomik değişkenlerinde, bölgesindeki diğer beş şehir (Trabzon, Artvin, Giresun, Ordu ve Rize) ve Türkiye ile karşılaştırıldığında çok düşük bir ekonomik paya sahiptir.

3. GÜMÜŞHANE İLİNİN EKONOMİK YAPISINA DAİR SWOT ANALİZİ

3.1. Güçlü Yönler

- Türkiye'nin potansiyelinden bahsedilen her konuşmanın ana teması olan genç nüfusun göç veren bir şehir olan Gümüşhane'de gösterdiği artışlar.
- Türk insanının yaşam standardının yükselmesi ile birlikte Gümüşhane şehrinde de herkesin evinde, iş yerinde, yaşam alanlarında en son teknolojiye sahip olmayı ve kullanmayı istemesi
- Gümüşhane ilinde gerçekleştirilen ihracatın son dönemlerde gözle görülür şekilde artış göstermesi

3.2. Zayıf Yönler

- Nüfus büyüme oranlarındaki artışlara rağmen diğer şehirlerin nüfuslarına göre Gümüşhane şehrinin nüfusunun azlığı
- Gümüşhane şehri ihracat miktarlarındaki göreceli artışlara rağmen toplamda çok düşük miktarlarda ihracatın gerçekleşmesi
- Gümüşhane şehri tüketiminin şehir dışındaki kaynaklardan karşılanması ve özellikle işçilik isteyen sektörlerin ürünlerinin ithal edilmesi

3.3. Fırsatlar

- Gümüşhane şehrinin ihraç ettiği ürünlerin iç-dış piyasalardan çeşitlilik bakımından farklı olması
- Gümüşhane halkının tarım ve hayvancılık sektöründe çalıştıracak ara eleman konusunda kısıtının olmaması nedeniyle bu alanlarda ihracata yönelik potansiyelin yüksekliği
- Genç ve şehir nüfusunun varlığının sanayi sektörü üretimlerinde kullanılabilir olması

3.4. Tehditler

- Teknolojinin çok hızlı bir şekilde gelişmesi ve bu ilerlemelere ayak uydurmada çekilebilecek güçlükler
- Türkiye'deki yüksek vergi oranlarının maliyetlere olumsuz yansımaları yüzünden fiyatların dünyadaki diğer pazarlara göre nispeten yüksek olması
- Sanayi sektörüne yapılan yatırımların Gümüşhane'de olan düşüklüğünün, ekonomiye asıl katkısı olan sanayi ürünü ihracatını düşük seviyede tutması

GÜMÜŞHANE İLİNİN VERGİ YAPISI VE TEŞVİKLER

Gümüşhane Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Maliye Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Haneî TOPAL

Arş. Gör. Aytaç UĞURLU

Arş. Gör. Hümeýra UĞURLU

Gümüşhane ili ülkemizin kalkınmada öncelikli illeri arasında yer almaktadır. Kalkınmasında özellikle madencilik, turizm ve tarım sektörlerinin ön plana çıktığı Gümüşhane ili, coğrafi koşulların zorlayıcılığı, sanayinin gelişmemiş olması, madencilik sektörünün gerilemesi nedeniyle geçmiş yıllarda yoğun göçlere bağlı olarak ciddi ölçüde nüfus kaybına uğramış ve ülkemizin nüfus yoğunluğu en az olan illerinden biri haline gelmiştir. Yakın zamanda her ile bir üniversite projesi kapsamında ilde üniversite kurulması öncelikli faktör olmak üzere, özellikle madencilik sektörünün özel sektöre açılması, turizmin geliştirilmesine yönelik teşvik ve yatırımlar, organik tarım çalışmaları henüz ciddi şekilde tersine göç oluşturamamış olsa bile şehrin nüfus yoğunluğunu son yıllarda arttırmıştır.

Bir ülkede iller arasındaki kalkınmışlık farklarının azaltılması, illerin ulusal ve uluslararası pazarlara açılabilmesi, bu pazarlarda rakipleri ile rekabet edebilir yapıya büründürülmesi ve söz konusu illerden hazinenin daha yüksek vergi geliri elde edilebilmesi için o illerde hâlihazırda var olan beşeri insan kaynaklarının girişimcilik tecrübelerinin geliştirilmesi yanında yüksek katma değer oluşturabilen sektörlerin de canlandırılmış olması önemli bir politika hedefidir. Bu bağlamda yürütülmekte olan teşvik politikalarının ifade edilen hedeflere ulaşmada bir araç olmasının yanında daha yüksek vergi geliri elde etmenin de bir aracı olarak düşünmek mümkündür. Bir ülkenin, bölgenin ya da örgütün iç ve dış durum analizini içeren ve bir stratejik yönetim tekniği olan SWOT analiziyle bu bölümde Gümüşhane ilinin vergi yapısı ve teşvikler ile ilgili durumu ortaya konulmaktadır. İlerleyen kısımlarda; öncelikle teşvikler ve vergi yapısı ile ilgili temel göstergelerde yaşanan değişimler periyodik olarak verilmekte, daha sonra verilerin işaret ettiği durumsal bulgular ile ilgili paydaşlarla yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen nitel bulgulara yer verilmektedir.

1. GÜMÜŞHANE İLİ TEŞVİKLER VE VERGİ YAPISI İLE İLGİLİ TEMEL GÖSTERGELER

15.06.2012 tarih ve 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren yeni teşvik sistemi 4 farklı uygulamadan oluşmaktadır

- 1- Genel Teşvik Uygulamaları
- 2- Bölgesel Teşvik Uygulamaları
- 3- Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki
- 4- Stratejik Yatırımların Teşviki

Tablo 1. Teşvik Sistemi Kapsamında Teşvik Uygulamaları ve Türleri

Destek Unsurları	Genel Teşvik Uygulamaları	Bölgesel Teşvik Uygulamaları	Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki	Stratejik Yatırımların Teşviki
KDV İstisnası	✓	✓	✓	✓
Gümrük Vergisi Muafiyeti	✓	✓	✓	✓
Vergi İndirimi		✓	✓	✓
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği		✓	✓	✓
Gelir Vergisi Stopajı Desteği*	✓	✓	✓	✓
Sigorta Primi Desteği*		✓	✓	✓
Faiz Desteği **		✓		✓
Yatırım Yeri Tahsisi		✓	✓	✓
KDV İadesi***				✓

*Yatırımın 6. bölgede gerçekleştirilmesi halinde sağlanır

** Bölgesel teşvik uygulamalarında, yatırımın 3., 4., 5. veya 6 bölgelerde gerçekleştirilmesi halinde sağlanır.

*** Sabit yatırım tutarı 500 Milyon TL üzerinde olan stratejik yatırımlara sağlanır.

(Kaynak: Ekonomi Bakanlığı)

İlgili Bakanlar Kurulu Kararı'na göre; teşvikleri teşvik uygulamaları açısından illerin gelişmişlik düzeyini gösteren bölgesel harita ve il dağılımını gösteren durum Şekil 1'de sunulmuştur. Buna göre Gümüşhane ili gelişmişlik ve bölgesel teşviklerden yararlanma şekli açısından 15 il ile birlikte 5. bölgede yer almaktadır.

Şekil 1. Teşvik Uygulamaları Açısından İllerin Gelişmişlik Düzeyleri

(Kaynak: Ekonomi Bakanlığı)

- 1- **Genel Teşvik Uygulamaları;** teşvik edilmeyecek veya teşviki için aranan şartları sağlayamayan yatırım konuları hariç olmak üzere, asgari sabit yatırım tutarı ve kapasiteler üzerindeki yatırımlar bölge ayrımı yapılmaksızın Genel Teşvik Uygulamaları kapsamında desteklenmektedir.
- 2- **Bölgesel Teşvik Uygulamaları;** her ilde desteklenecek sektörler, illerin potansiyelleri ve ekonomik ölçek büyüklükleri dikkate alınarak tespit edilmiş olup, bölgelerin gelişmişlik seviyelerine göre yardım yoğunlukları farklılaştırılmıştır. Bu uygulama kapsamında sağlanan destek oran ve süreleri özet olarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2. Bölgesel Teşvik Uygulamaları

Destek Unsurları			BÖLGELER					
			I	II	III	IV	V	VI
KDV İstisnası			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Gümrük Vergisi Muafiyeti			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	OSB Dışı	15	20	25	30	40	50
		OSB İçi	20	25	30	40	50	55
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği	Destek Süresi	OSB Dışı	2 yıl	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl
		OSB İçi	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl	12 yıl
Yatırım Yeri Tahsisi			VAR	VAR	VAR	VAR	VAR	VAR
Faiz Desteği	İç Kredi		YOK	YOK	3 Puan	4 Puan	5 Puan	7 Puan
	Döviz / Döviz Endeksli Kredi				1 Puan	1 Puan	2 Puan	2 Puan
Sigorta Primi Desteği			YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl
Gelir Vergisi Stopajı Desteği			YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	10 yıl

(Kaynak: Ekonomi Bakanlığı)

Bu kapsamda Gümüşhane ilinin de içerisinde yer aldığı 5. Bölge destekleri ile desteklenen yatırım konuları şöyledir;

- Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde yapılacak turizm yatırımları
- Madencilik yatırımları,
- Demiryolu ve denizyolu ile yük veya yolcu taşımacılığına yönelik yatırımlar,
- 20 Milyon Türk lirası üzeri belirli ilaç ve savunma sanayi yatırımları,
- Test merkezleri, rüzgar tüneli ve bu mahiyetteki yatırımlar (otomotiv, uzay veya savunma sanayine yönelik olanlar),
- Asgari 50.000 m² kapalı alana sahip uluslararası fuar yatırımları,
- Özel sektör tarafından gerçekleştirilecek ilk, orta ve lise eğitim yatırımları.
- Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından desteklenen AR-GE projeleri neticesinde elde edilen ürünlerin üretilmesine yönelik yatırımlar.

3- **Büyük Ölçekli Yatırımların Teşviki;** 12 alanda (petrol, kimyasal maddeler, liman inşaatı, otomotiv ve otomotiv ürünleri, demiryolu inşaatı ve vagon üretimi, transit boru hattı, elektronik sanayi, tıbbi cihazlar, ilaç, hava ve uzay taşıtları, elektrikli makineler) 50 milyon TL ile 1 milyar TL arasında değişen büyük ölçekteki yatırımlara Tablo 1’de gösterilen destek unsurlarının illerin gelişmişlik düzeylerine göre farklı oran ve sürelerle uygulandığı teşviklerdir.

4- **Stratejik Yatırımların Teşviki;** ithalat bağımlılığı yüksek olan ara malı veya ürünlerin üretimine yönelik yatırımlar, stratejik yatırımların teşviki uygulamaları kapsamında desteklenmektedir. Yine bu kapsamdaki yatırımlara da Tablo 1’de gösterilen destek unsurları; illerin gelişmişlik düzeylerine göre farklı oran ve sürelerle uygulanmaktadır.

**Tablo 3. Gümüşhane’de Kurulu İşletmelerin Hukuki Yapısı
(Mayıs 2012)**

İşletme Türü	İşletme Sayısı	Oranı (%)
Kollektif	3	0,04
Limited	261	39,3
Anonim	47	7
Komandit	1	0,01
Şahıs Firması	278	42,65
Kooperatif	74	11
Toplam	664	100

(Kaynak: 81 İl Durum Raporu)

TC Bilim, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın 2012 yılı verilerine göre Gümüşhane ilinde kurulu, 664 işletme bulunmaktadır. Bu işletmelerin *tamamı* küçük ve orta büyüklükteki işletme (KOBİ) statüsündedir. Büyük ölçekli anonim şirket statüsündeki firmaların menşei ise Gümüşhane değildir. Bu statüdeki birkaç firmanın şirket yönetim ve merkezleri başka illerde bulunmaktadır. Diğer yandan kurulu işletmelerin ağırlıklı olarak *küçük iş hacimlerine* sahip limited şirketlerden, esnaf olarak nitelendirilen bireysel girişimlerden ve kollektif girişim olan kooperatiflerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 4. Gümüşhane İlinde Son 5 Yılda Açılan / Kapanan İşletmeler

	2007	2008	2009	2010	2011
Açılan İşletmeler	98	63	54	88	64
Kapanan İşletmeler	65	41	30	49	32
Açılma / Kapanma Oranı (%)	66,3	65	55,5	55,6	50

(Kaynak: TOBB, TBMM Tutanakları)

Ticari hayattaki son 5 yıllık periyot incelendiğinde, ilde üniversite kurulmasından önceki yıllarda (2007-2008) şehirde açılan ve kapanan işletme sayıları birbirine oldukça yakın iken üniversitenin kuruluşu ve genişlemesi süreciyle ilde belirgin bir biçimde açılan işletme sayısında artış ve ticari hayata veda eden işletme sayısında azalış olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 5. Gümüşhane İline Verilen Yatırım Teşviklerinin
Sektörlere Göre Dağılımı (milyon TL)

	2007	2008	2009	2010	2011
Enerji	40	0	42	197	91
Hizmet	2	2	2	4	7
İmalat	4	1	10	8	46
Maden	0	54	85	4	9
Tarım	0	0	0	13	9
Toplam	46	57	139	226	162

(Kaynak: Ekonomi Bakanlığı)

İlde açılan yeni işletmelerin sayısındaki artışı, yalnızca üniversitenin ticari hayatta yarattığı müspet etkiye bağlamak yeterli değildir. Özellikle bazı sektörlerle yönelik olarak verilen teşviklerdeki artışlar da ilde özellikle enerji ve imalat gibi sektörlerde büyük iş hacmine sahip yeni işletmelerin faaliyete geçmesini olumlu etkilemiştir.

Teşviklerin sektörel dağılımına bakıldığında ilde teşviklerin yoğunlukla enerji ve madencilik sektörlerine sevk edildiği görülmektedir. Özellikle son dönemde ülkenin özelleştirme gündeminin önemli bir maddesi haline gelmiş olan elektrik üretiminin kamu sektörü dışında özel sektöre de açılması planlarına paralel olarak

Gümüşhane ilinin elektrik üretimi için uygun doğa koşullarından yararlanabilmek adına Devlet Su İşleri tarafından ilde yürütülen baraj projeleri dışında özel firmaların HES kurarak üretim lisansları almaları ve elektrik üretimleri teşvik edilmiştir.

Gümüşhane’de ile adını da vermiş olan zengin gümüş rezervleri yanında ekonomik değeri yüksek altın, kurşun, bakır gibi diğer maden kaynakları da bulunmaktadır. Madencilik sektörü il sanayisinin geleceği için lokomotif sektör olarak görülmektedir. Özellikle 2008 ve 2009 yıllarında projelendirilen ve teşvik edilmesi sağlanan fiziksel sermaye yatırımları ilde en yüksek istihdam potansiyelini ortaya çıkarmış durumdadır.

Öte yandan ilin coğrafi yapısının dağlık olması, tarım faaliyetlerinin ancak sınırlı bir yüz ölçümünde yapılabilmesi sonucunu doğurmaktadır. Yaklaşık 657.500 hektarlık alanın ancak % 17,29’ine karşılık gelen 113.685 hektarlık kısım tarıma elverişlidir. Özellikle Kelkit-Şiran ilçelerinde organik tarım faaliyetleri son yıllarda sağlanan teşvikler ile genişletilmiştir.

Dünyada ve Türkiye’de son yıllarda ekonominin faaliyet hacmi hizmetler sektörü lehine genişlediği görülürken Gümüşhane ilinde hizmetler sektörünün kaderinin sanayi ve tarım sektörlerinden daha olumsuz olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Turizm, eğitim, sağlık, bankacılık ve finans gibi temel faaliyet alanlarından oluşan bu sektörün mevcut pratik koşullar altında ilin gelir yaratma potansiyelinde ve gelişmesinde oldukça zayıf işlev gördüğü, buna bağlı olarak ilde hizmet faaliyetlerinin çeşitliliğinin ve kalite düzeyinin arttırılamadığı gözlemlenmektedir. Teşviklere yönelik veriler incelendiğinde ise ilde teşviklerin en düşük düzeyde bu alanlara sevk edildiği de dikkat çekmektedir. Eğitim hizmetlerinde son yıllarda önemli gelişmeler kaydedilmişken diğer hizmet alanlarında adeta ilin performansı yerinde saymaya devam etmektedir. 3 bin yıllık tarihi geçmişinden miras kalan 405 adet tarihi eser ve doğal güzellikleri ile Gümüşhane ili turizm faaliyetlerinin genişletilmesini beklemeye devam etmektedir. Yukarıda ifade edilen ekonomik sebeplere bağlı olarak bankacılık ve finans kesiminin kredi, mevduat fonu, sigortacılık vb finansal araçlarına pazar açmak için şehrin ekonomik faaliyet hacminin genişlemesini bekler pozisyonunda olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

Diğer yandan ilde sağlık hizmetleri sunumu yalnızca kamu sektörü düzeyinde örgütlenmiş olmakla birlikte, sağlık piyasasının pazar ve faaliyet hacmi oldukça dardır. Bu alanda özel sektör yatırımlarının ile çekilmesi, alternatif sağlık hizmetleri ile sağlık ile yakından ilişkili sosyal hizmetlerin karlı faaliyet alanları haline getirilmesi ilin teşvik edilecek faaliyet alanlarından uzakmış gibi bir algı varlığını devam ettirmektedir.

Tablo 6. Gümüşhane İl Bazında Vergi Türleri İtibariyle Faal Mükellef Sayıları

	Gelir Vergisi	Kurumlar Vergisi	KDV	Gelir Vergisi Stopaj	ÖTV	GMSİ
2011	1.778	474	2.358	2.310	4	810
2010	1.817	473	2.315	2.300	4	708
2009	1.828	444	2.284	2.291	4	592
2008	1.829	424	2.272	2.227	4	395
2007	1.909	407	2.269	1.750	0	318

KDV: Katma Değer Vergisi, **ÖTV:** Özel Tüketim Vergisi, **GMSİ:** Gayrimenkul Sermaye İradı

(Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı, Faaliyet Raporu)

Gelir İdaresi Başkanlığı'nca Gümüşhane ili için hazırlanan faaliyet raporu verilerine göre bir kısım vergi türlerine göre faal ve ayrılan mükellef verileri Tablo 6'da yer almaktadır. İlin vergi yapısı aynı zamanda ekonomik yapı ile ilgili bazı ipuçlarını da yansıtmaktadır. Buna göre mükellefiyetin ağırlıklı olarak iş hacminin küçük olduğu faaliyet alanlarından kazanç elde edenler ve çalışanlar tarafından ödenen gelir vergisi ile katma değer vergisi mükelleflerinden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 7. Gümüşhane İli Türlerine Göre Vergi Gelirleri (Bin TL)

VERGİ TÜRLERİ	2007		2008		2009		2010		2011	
	Tahsil	Pay %	Tahsil	Pay %	Tahsil	Pay %	Tahsil	Pay %	Tahsil	Pay %
Gelir Vergisi	20.392	65,3	20.623	61	22.904	63,5	26.465	62,1	30.668	59,1
Kurumlar Vergisi	602	1,9	858	2,5	1.010	2,8	1.187	2,8	1.753	3,3
Veraset ve İntikal Vergisi	11		5		21		11		8	
Motorlu Taşıtlar Vergisi	2.605	8,3	2.936	8,6	3.717	10,3	4.013	9,4	5.254	10,1
Katma Değer Vergisi	2.812	9	3.228	9,5	2.627	7,2	4.531	10,6	6.370	12,3
Özel Tüketim Vergisi	190		186		159		158		310	
Bankacılık ve Sig. Mua. V.	1.223	3,9	1.500	4,4	1.573	4,3	1.379	3,2	1.372	2,6
Şans Oyunları Vergisi	0		1		2		2		3	
Özel İletişim Vergisi	0		0		0		0		0	
Damga Vergisi	3.388	10,8	3.437	10,1	4.013	11,1	4.853	11,3	6.143	11,8
TOPLAM	31.223		33.774		36.026		42.599		51.881	
DEĞİŞİM (%)	-		8,1		6,6		18,2		21,78	

Kaynak: Muhasebat Genel Müdürlüğü

Vergi gelirleri verileri incelendiğinde merkezi hazineye giden gelirin en fazla gelir vergisi mükelleflerince ödendiği açıkça görülmektedir. Gümüşhane ilinde vergi gelirlerinin yaklaşık üçte ikisi gelir vergisi mükelleflerince karşılanmaktadır. Gelir vergisini daha sonra damga vergisi, katma değer vergisi ve motorlu taşıtlar vergisi izlemektedir. Kurumlar vergisi gelirleri ise gözle görülür bir biçimde oldukça düşük düzeylerde. Gelirler açısından Türk vergi yapısı ile Gümüşhane ili vergi yapısı birbirinden oldukça farklılık göstermektedir. Genel hazine gelirleri daha çok katma değer vergisi, akaryakıt tüketim vergisi gibi harcamalar üzerinden alınan vergilerden oluşurken Gümüşhane ilinde vergi mükellefleri, gelir üzerinden alınan vergiler ile merkezi hazineye gelir aktarmaktadır. Vergi gelirlerinin gelir üzerinden alınıyor olması adalet açısından olumluymuş gibi gözükse de ortada bazı ekonomik gerçeklikler kendini göstermektedir. Öncelikle ekonomik faaliyetlerin zayıf olduğu ve dolayısıyla gelir seviyelerinin düşük olduğu yerlerde bu gibi adalet açısından olumlu tablonun ortaya çıkması doğaldır.

Öte yandan katma değer vergisi gelirlerinin düşük olması ilde elde edilen gelirlerin farklı mahallerde harcandığını göstermektedir. Göstergelerden elde edilecek diğer bir sonuç da ilin merkezi hazineye aktarılan vergi yükünü çalışanların, çiftçilerin ve küçük iş yeri sahiplerinin çektiği, ilde sanayileşme ve büyük yatırımlar kurulmaya elverişli ortamın henüz tam anlamıyla oluşturulamadığıdır.

2. GÜMÜŞHANE İLİNİN VERGİ YAPISI VE TEŞVİKLERE DAİR SWOT ANALİZİ

2.1. Güçlü Yönler

- Potansiyel enerji ve maden kaynaklarının varlığı
- Tarıma ve organik tarıma elverişli ovalarının varlığı
- Kültürel ve tarihi varlıkların zenginliği
- İklim ve hava koşullarının alternatif turizm ve sağlık hizmetlerine imkan sunması
- Karadeniz ve Doğu Anadolu geçiş güzergahında bulunuyor olması
- Organize sanayi bölgesinin var olması
- Vergilerin gelirler üzerinden daha çok ödeniyor olması
- Vergi kayıp ve kaçaklarının düşük düzeylerde olması

2.2. Zayıf Yönler

- İmalat sektörü başta olmak üzere üretimde hammadde açısından dışa bağımlı olması
- Yatırım yapma ve girişimcilik kültürünün gelişmemiş olması
- Kurulu işletmelerin tamamının KOBİ, bunların da yüzde doksanından fazlasının küçük ölçekli işletme olması
- Mevcut işletmelerin çoğunun aile işletmesi olması, sahip ve çalışanlarının eğitim düzeyleri ile sunulan hizmet kalitelerinin düşük olması
- Gizli işsizliğin ve dışarıya göç eğiliminin yüksek olması
- İnşaat yapım alanlarının sınırlı olması nedeniyle özellikle tarıma müsait alanlarda denetimsiz yapılaşmanın devam etmesi
- Tarihi ve doğal dokunun korunmasında bilinçsiz kültür ve turizm politikalarının takip edilmesi
- Alternatif hizmet alanları (sağlık, sigortacılık, sosyal hizmetler vs) için pazarın küçük olması
- Vergi kapasitesinin düşük olması
- Gelir dağılımının ilde adaletsiz olması
- Düşük gelirli nüfusun payının yüksek olması
- Nüfusun ağırlıklı bölümünü, öğrenci ve kamu çalışanlarının oluşturuyor olması

2.3. Fırsatlar

- Kalkınmada öncelikli yöreler içerisinde olması
- Yeni teşvik sisteminde 5. Bölge içerisinde yer alması
- DOKAP içerisinde faal bir il olması
- Türkiye’de maden ve enerji üretim faaliyetleri alanında özel sektörün payının genişlemiş olması
- Turizm bölgelerinde restorasyon ve yol çalışmalarının genişletilmiş olması, turizm tanıtım faaliyetlerinin artmış olması
- Erzincan-Gümüşhane-Trabzon demiryolu projesinin yakında hayata geçecek olması
- Üniversitenin ilde sosyo-ekonomik gelişmeyi destekleyici konumda oluşu
- Organik tarım faaliyetlerinin ilde genişletilmiş olması
- Tahakkuk eden vergiler ile tahsil edilen vergiler arasındaki farkların ilde düşük olması

2.4. Tehditler

- Sermaye birikimin ilde yetersiz oluşu
- Sanayileşme bilincinin yerleşmemiş olması
- İlde büyük ölçekli firmaların bulunmaması
- Teşviklerin etkin, yerinde kullanılamaması, performans denetiminin zayıf olması
- İldeki sermaye sahiplerinin teşvik edilen faaliyetler dışındaki alanlarda girişim gösterme eğilimlerinin düşük olması

KAYNAKÇA

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 81 İl Durum Raporu, Mayıs 2012

<http://www.sanayi.gov.tr/Files/Documents/81-il-durum-raporu-2012-11052012113452.pdf>

Gelir İdaresi Başkanlığı, Faaliyet Raporları

- 2011 Faaliyet Raporu,

http://www.gib.gov.tr/fileadmin/faaliyetraporlari/2011/2011_YILI_FAALIYET_RAPORU.pdf

- 2010 Faaliyet Raporu,

http://www.gib.gov.tr/fileadmin/faaliyetraporlari/2010/Faaliyet_raporu_2010.pdf

- 2009 Faaliyet Raporu,

http://www.gib.gov.tr/fileadmin/faaliyetraporlari/2009/2009_faaliyet_raporu.pdf

- 2008 Faaliyet Raporu,

<http://www.gib.gov.tr/fileadmin/faaliyetraporlari/2008/faaliyetraporu2008.zip>

- 2007 Faaliyet Raporu,

http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/yayinlar/2007_Faaliyet_Raporu.pdf

Gümüşhane Valiliği, web adresi: www.gumushane.gov.tr

Ekonomi Bakanlığı, Yeni Teşvik Sistemi

www.ekonomi.gov.tr/upload/560CEEFC-F404-7713-603A0BE2B730BC03/Yeni_Tesvik_Sistemi_20120620.doc

_____ Yatırım Teşvik Uygulama Sonuçları,

<http://www.ekonomi.gov.tr/index.cfm?sayfa=EE4E7DE2-D8D3-8566-4520C9A5A5C65EAD>

Muhasebat Genel Müdürlüğü, Bütçe Kesin Hesap Göstergeleri

<http://portal.muhasebat.gov.tr>

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Meclis Yasama Tutanakları

<http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/tutanaklar.htm>

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Sanayi ve Şirket İstatistikleri

<http://www.tobb.org.tr/ekonomstat/Sayfalar/istat-ii-Sanayi-ve-Sirket.aspx>

GÜMÜŞHANE İLİNİN PAZAR YAPISI

Gümüşhane Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İşletme Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Tufan ÖZSOY

Arş. Gör. Abdullah ORHAN

Arş. Gör. Muhammed Kemal BOSTAN

Gümüşhane İli; konumu, coğrafi durumu, iklimi, toprak ve su yapısı, turizm ile ilişkilendirilebilecek potansiyeli ile ürün/hizmet tedariki ve bunun pazarlanmasında ciddi mutlak üstünlüklere sahiptir. Ancak bugün itibariyle şehir, etkili olabileceği pazarlara erişmekten çok uzaktır. Hizmet sektörüne ilgilenim düzeyi düşük ve mevcut imkânlardan katma değer oluşturma anlayışı yeterli düzeyde değildir. Yanı sıra hali hazırdaki değerlerin pazarlanmasında da organize bir yapılanma ve hareket tarzından söz edilemez.

Bölgedeki algının değiştirilmesi, yeni ürünler ve yeni pazar arayışlarına girilmesi, hizmet sektörünün önemi, müşteri ilişkileri yönetimi olgusunun girişimcilere ve girişimci adaylarına aktarılması gibi bazı düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada ise Gümüşhane Üniversitesi'nin sahip olduğu beşeri sermaye ve fiziki imkânlardan Gümüşhane'nin faydalanması için valilik, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının organize bir şekilde Gümüşhane Üniversitesi ile işbirliği içine girmesi gereklidir. Aksi takdirde şehrin Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma sürecindeki rolü, hali hazırda olduğu gibi en alt sıralarda seyretmeye devam edecektir.

1. GENEL PROFİL

Gümüşhane Ticaret ve Sanayi Odasına toplam 312 şirket (3 Kolektif, 261 Limited, 47 Anonim, 1 Komandit) kayıtlı bulunmaktadır. Ayrıca 278 adet şahıs firması, 74 adet kooperatif kayıtlı bulunmaktadır. Odaya kayıtlı üye sayısı ise 664'dır. Kelkit Ticaret ve Sanayi Odasında ise; toplam 487 şirket, 82 adet kooperatif kayıtlı olup, oda kayıtlı üye sayısı ise 569'dur. Gümüşhane İlinde sanayi siciline kayıtlı sanayi işletmesi sayısı Sanayi Sicil Belge sayısına göre 72'dir. Toplam sanayi işletmesi içerisinde % 0,1 lik bir oran ile sanayisi az gelişmiş ilerimiz arasında yer almaktadır.

Gümüşhane İlindebulunan sanayi işletmelerinin sektörel dağılımına baktığımızda,

% 40 Gıda ürünleri imalatı,

% 21 Diğer madencilik ve taş ocakçılığı,

% 16 Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı, ilk sırada yer alırken, diğer sektörler de sırasıyla;

% 4 Mobilya İmalatı,

% 4 Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (Makine teçhizatı hariç)

% 4 Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı

% 4 Metal cevherleri madenciliği,

% 3 Elektrik, gaz, buhar ve havalandırma sistemi üretim ve dağıtımı

% 3 Ağaç ve mantar ürünleri imalatı (Mobilya hariç)

%1 Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı

% 1 Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı,

İl ekonomisinin genel olarak pestil/köme imalatında yoğunlaşan “gıda ürünleri ve içecek imalatı” sektörü ile sınırlı olup bu sektörde de bölge dışında etkinliğin sağlandığı söylenemez. Organik tarım, doğal beslenme olgularının çok popüler olduğu dönemimizde bile her ne kadar yerel üreticiler kabul etmese de, pestil/köme adıyla anılan ürünler ile ulusal bazda bile ciddi bir bilinirliğe sahip olduğu söylenemez. Türkiye’nin farklı bölgelerinde farklı isimlerle de anılabilen pestil ve köme denince akla öncelikle Kahramanmaraş, Malatya ve Erzincan gibi iller gelmektedir. Bu da sahip olunan değerlerin pazarda tutundurulması yönünde adımların atılmadığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Şehrin temel dinamiği olan dut pekmezine bağlı gıda ürünlerinin imalatında bile bazı sıkıntılar mevcuttur. Şehrin coğrafyası müsait olmasına rağmen ceviz yetiştiriciliğine önem verilmemekte ve üreticiler ihtiyaç duydukları cevizi Şili ve Azerbeycan’dan tedarik etmektedir. Ayrıca bu alanda hizmet veren işletmelerin birkaçı dışında, alternatif pazarlar aranması ve ürün geliştirmeye yönelik bir gayretten söz edilemez.

Gümüşhane ile ilişkilendirilebilecek bir diğer sektör ise madenciliktir. Her ne kadar büyük rezervlere sahip farklı maden rezervleri olsa da bunların çıkarılması sürecinde doğaya verilen zararlar ve bu sektörün yerel ekonomiye katkısının oldukça düşük olması da şehrin gelişmesine hizmet etmemektedir. Yanı sıra Kelkit İlçesi’nde yürütülen organik süt üretimi ve bazı yerel organik tarım uygulamaları da yeterince yaygınlaştırılamamakta ve ulusal ve uluslararası bazda bir cazibe merkezi haline getirilememektedir.

Görüldüğü üzere şehir adına dördüncü bir sektörün varlığından söz edilmesi mümkün değildir. Ancak sahip olunan potansiyel (ulaşım yollarının kesiştiği bir noktada olması, doğa-tarih ve inanç turizmi) şehrin çok farklı bir düzeyde konumlandırılmasına hizmet edebilecek seviyededir. Bunun başarılması için ise vizyon sahibi yerel yönetimlere, süreci destekleyecek sivil toplum desteğine ve girişimci ruha sahip işletmelere ihtiyaç bulunmaktadır. Şehre ve bölgeye merkezi yönetim tarafından sağlanan yatırım teşvikleri ve çeşitli hibe programlarına rağmen ihtiyaç duyulan başarıya ulaşılmamasında bu gereksinimlerin eksikliği net bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Şehrin dış ticaret hacmi için olumlu ifadeler kullanmak mümkün değildir. Şehirde sanayi altyapısı gelişmediği için makine teçhizat veya ara mamül gibi üretime konu olan mal ve hizmetlerin ithalatından söz edilemez. Aynı şekilde şehirden yurt dışı pazarlara organize bir şekilde ve sürekli ihraç edilen bir ürünün varlığından da söz edilemez. Gümüşhane ilinin dış ticaretinin daha çok münferit ve süreklilik arz etmeyen bir yapıda olduğunu söylemek mümkündür. Zaten Tablo.1’den de, yıllar itibarıyla gerçekleşen seyir ve hacim dikkate alındığında, kayda değer bir dış ticaret yapısının olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo.1 Gümüşhane İli’nde Gerçekleşen Dış Ticaretin Hacmi (2008-2011)

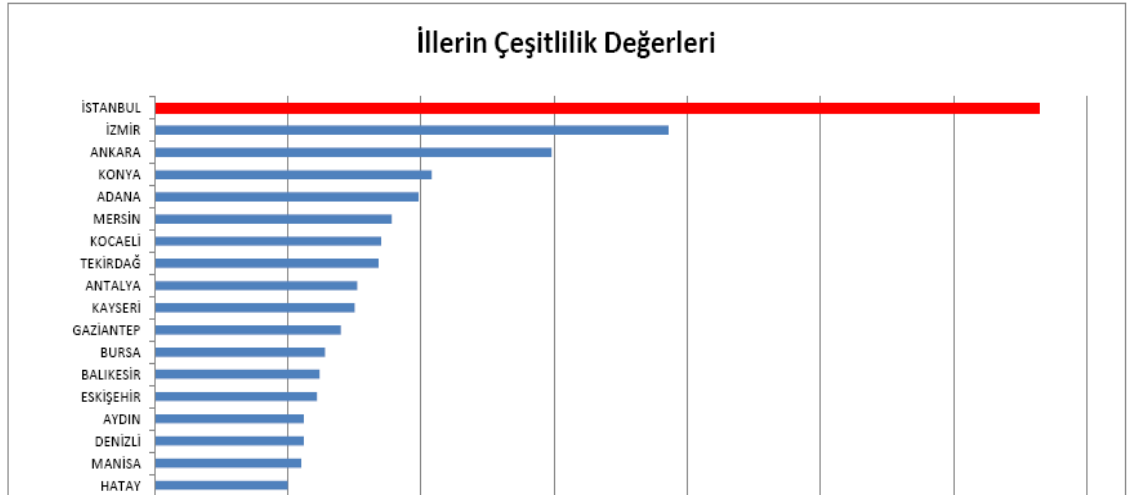
Yıl	İhracatçı firma sayısı	İhracat değeri (1.000 USD)	İthalatçı firma sayısı	İthalat değeri (1.000 USD)
2008	1	8	1	131
2009	3	112	1	11
2010	2	340	3	583
2011	2	257	2	27

Kaynak: DTM verileri

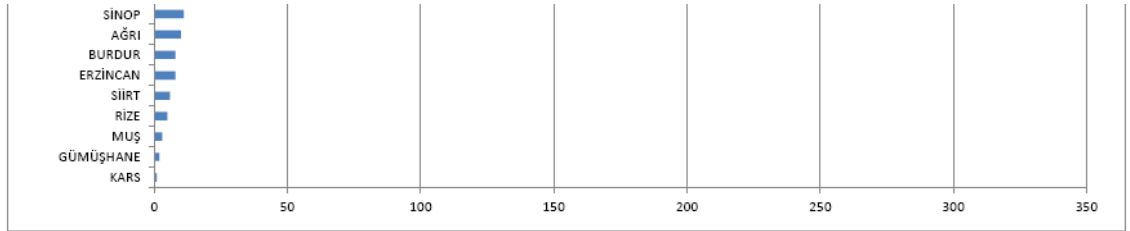
Dış Ticaret Müsteşarlığı’nın, “İl İl Dış Ticaret Potansiyeli” adlı çalışması incelendiğinde Gümüşhane’nin sahip olduğu pazarın niteliği daha net anlaşılacaktır. Dış ticaretin değerlendirilmesinde kullanılan temel göstergelerden “çeşitlilik” ve “sıradanlık” durumuna göre Gümüşhane ili pek de iyimser bir tablo sergilememektedir. Çeşitlilik göstergesi, rekabetçi avantaja sahip olduğu ürün çeşitliliğini dikkate almakta ve buna göre çeşitlilik değeri yüksek olan bir ilde, çok sayıda ürünün rekabetçi bir şekilde üretilip ihraç edildiği, çeşitliliği düşük olan bir ilde ise ihracata konu olan az sayıda ürün üretildiği anlaşılmaktadır.

Gümüşhane ilinde var olan potansiyel çok sayıda ürünün rekabetçi avantajla üretilmesine ve ihraç edilmesi için uygun olmasına rağmen, gelişen ülke ve dünya koşullarına uyum sağlayacak vizyonun geliştirilememesi nedeniyle söz konusu potansiyel atıl kalmıştır. Grafik.1 ve Grafik.2’de Gümüşhane İli’nin “çeşitlilik” kriterine göre sıralaması gösterilmektedir.

Grafik.1 İllerin Çeşitlilik Değeri’ne Göre Sıralaması (Çeşitlilikte İlk Sıradakiler)

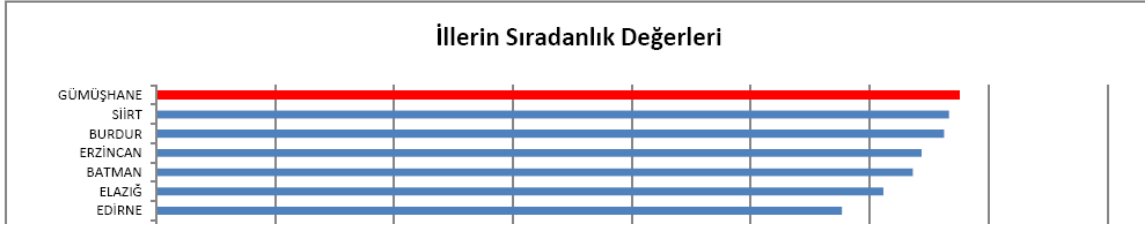

Grafik.2 İllerin Çeşitlilik Değeri’ne Göre Sıralaması (Çeşitlilikte Son Sıradakiler)

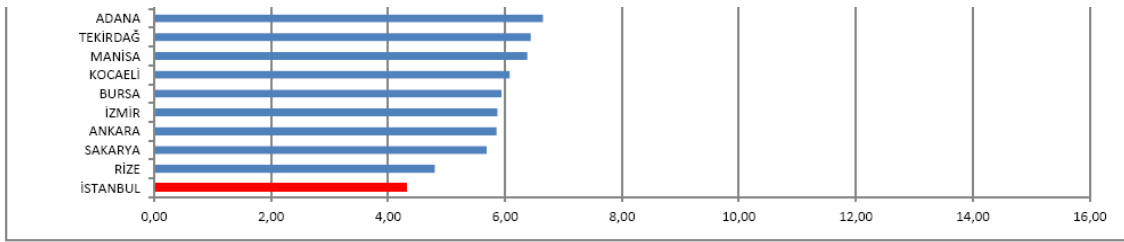

Diğer performans kriteri “sıradanlık”tır. İlin sıradanlık değerinin yüksek olması, ilde üretilip rekabetçi bir şekilde ihraç edilen ürünlerin sıradan olduğunu gösterir. Ürünün sıradan olup olmadığının belirleyicisi, o ürünün kaç ilin ihracat sepetinde bulunduğuyla bağlı olarak değişmektedir. Nadir ürünler, az sayıda ilin ihracat sepetinde bulunurlar. Gümüşhane Grafik.3’de gösterilen sıradanlık değerleri tablosunda ne yazık ki ilk sırada yer almaktadır. Gümüşhane’nin ihracat sepetinde yer alan ihraç ürünleri sıradan ürün olarak kabul edilmektedir. İstanbul ise, sıradanlık değeri en düşük il olup, özel/nadir ürünlerin ihracatında rekabetçi avantaja sahiptir.

Grafik.3 İllerin Sıradanlık Değeri'ne Göre Sıralaması (Sıradanlıkta İlk Sıradakiler)

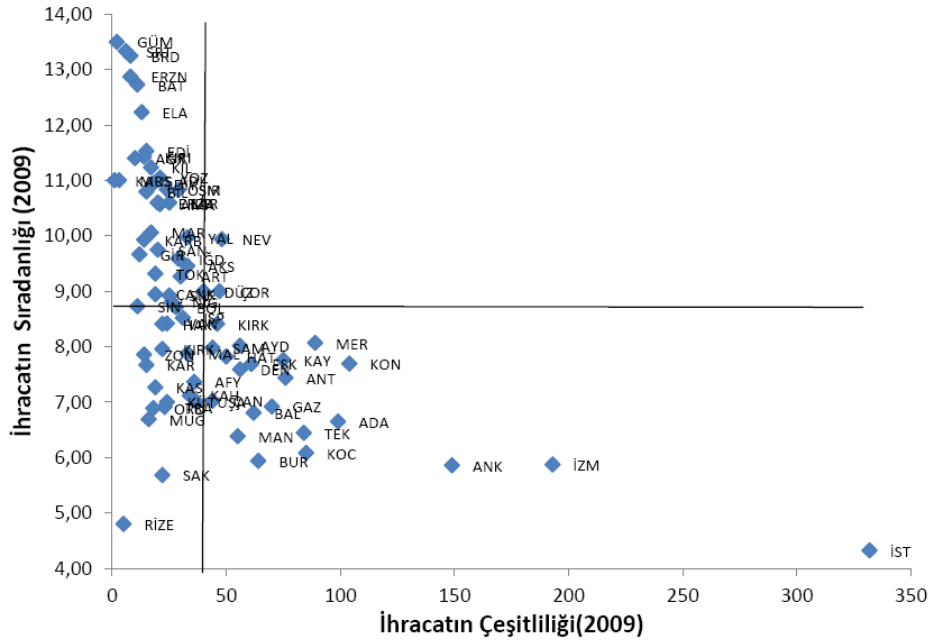

Grafik.4 İllerin Sıradanlık Değeri'ne Göre Sıralaması (Sıradanlıkta Son Sıradakiler)

Çeşitlilik ve sıradanlık değerleri birlikte değerlendirilmeye alındığında ise ortaya Grafik.5 çıkmaktadır. Grafikten de anlaşılacağı üzere Gümüşhane Türkiye'deki iller arasında ihracat ile en son ilişkilendirilebilecek yer olarak gösterilebilir.

Grafik.5 İhracatın Çeşitliliği ve Sıradanlığına Göre İllerin Analizi

Gümüşhane'nin pazar yapısı boyutu ile, istatistiklerde gelişmemiş bir şehir olarak görünmesinin temelinde, yerelin sahip olduğu algı ve vizyon eksikliği yatmaktadır.

Sürdürülebilirlik, girişimcilik, katma değer yaratma, müşteri ilişkileri yönetimi gibi bazı temel olguların net bir şekilde anlaşılammış olması Gümüşhane ilinin önemli bir pazar haline gelmesini engellemektedir. Örneğin, demiryolu'nun olmaması gerekçe gösterilerek ulaşımın şehrin gelişmesinin önünde bir engel olduğu izahatları yapılmaktadır. Ancak şehir gerek limana bağlantısı olan Trabzon-Gümüşhane yolu gerekse Erzurum, Sivas gibi merkezi noktalara bağlantıları itibariyle ülke ortalamasına göre oldukça kaliteli sayılabilecek karayolu altyapısına sahiptir. Bununla birlikte Çin-Trabzon Tarihi İpek Yolu güzergâhı üzerinde bulunan şehir, Karadeniz sahilini Doğu Anadolu Bölgesine bağlamakta ve Azerbaycan ve İran'a giden yabancı turistler bu güzergâhı takip etmektedir. Böyle önemli bir geçiş noktası olmasına rağmen şehri cazip kılacak dinlenme tesisleri ve konaklama merkezlerinin varlığından söz edilememekte, turizm altyapısının varlığı bu yolu kullananlara gösterilmemektedir.

Doğal ve tarihi mekanların yanında halihazırda organik üretime imkan veren altyapısı ile Gümüşhane "marka şehir" olma adına önemli kaynaklara sahiptir. Ancak "vizyon eksikliği" ve yeterli seviyede olmayan "girişimci ruh", pestil ve köme dışında herhangi bir ürünün ulusal bazda bilinirliğe ve ciddi bir pazar hacmine kavuşmasını engellemektedir.

Ayrıca şehrin sanayi ile ilişkilendirilmeye çalışılması ve turizmin değerinin yeterince anlaşılammaması bir diğer önemli konudur. Dünya örnekleri incelendiğinde özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinde, sert coğrafi şartlara rağmen turizmden, birçok sanayi kentinden daha fazla gelir elde ettiği göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda Gümüşhane için göreceli üstünlük Turizm ile sağlanabilir ve ilin vizyonu sanayi değil turizm odaklı hale getirilmelidir.

Şehrin "pazar yapısı"na ilişkin güçlü yönleri, fırsatları, zayıf yönleri ve maruz kalabileceği tehditler, maddeler halinde aşağıda özetlenmiştir.

3. GÜMÜŞHANE İLİNİN PAZAR YAPISINA DAİR SWOT ANALİZİ

3.1. Güçlü Yönler

- Doğal, tarihi, kültürel ve tarımsal değerler ile coğrafi yapı bakımından önemli bir turizm potansiyeline sahip olması
- Üniversiteye sahip olması ve üniversitenin farklı branşlarda eğitim veren kaliteli bir öğretim elemanı kadrosuna sahip olması
- İlin gelişimi için merkezi yönetim tarafından sunulan farklı teşvik ve hibe programları

3.2. Zayıf Yönler

- Yerel yönetimi halkın sorgulamaması, hizmet talep etmemesi
- Sivil toplum gücünden yoksunluk
- Girişimci ruhtan yoksunluk
- Şehir gelişme planının olmaması
- Sahip olunan imkânların ve zenginliklerin yeterince bilinmemesi ve tanıtılmaması
- Dış göç ve nitelikli beyinlerin göç ettikten sonra şehre yatırım yapmamaları
- Toprak mülkiyetinin parçalı olmasının ölçek ekonomisini engellemesi
- Ara eleman sıkıntısı
- Ekonominin tek ürüne bağımlı olması
- Katma değer yaratma algısının olmaması
- Şehir planlaması yapılmamasından dolayı altyapı hizmetlerinde sıkıntılar, şehir imajına zarar veren görsellik (şehirler arası yol üzerindeki yapılaşma, görüntü kirliliği, düşük standart)
- Sosyal hayatın gelişmesine hizmet edebilecek rekreasyon alanlarının olmaması
- Sermaye birikiminin genel olarak belirli ailelerde toplanmış olması
- Merkezi bir yerde olmasına karşın başta turizm olmak üzere farklı sektörlerde yeterli düzeyde ilgi ve yatırım yok
- Üreticilerin sadece tarıma dayalı ürünlere odaklanması ve bunların pazarlanmasında vasat kalınması
- Temel hammadde ihtiyacının da yerelde üretilmesi yerine dışarıdan alınması
- Yerel gıda ürünlerinin çeşitlendirilmesi ve pazarlanmasında sorunlar
- Perakende pazarlamada müşteri ilişkilerinin zayıflığı

3.3. Fırsatlar

- Organik tarım bakımından potansiyel kaynaklar (bitkisel üretimde kimyevi gübre ve ilaç tüketiminin oldukça az olması, çevreyi olumsuz yönde tehdit edebilecek ağır sanayi tesisleri, maden işletmeleri ve kentsel atıkların bulunmaması)
- Eko-turizm, kültür ve inanç turizmi, yayla turizmi, kış turizmine yönelik çalışmaların yapılabilmesi uygun kaynakların bulunması
- Doğa sporlarına (dağcılık, tırmanış, kampçılık, dağ yürüyüşü, kayak, paintball, yamaç paraşütü) uygun mekânların varlığı
- Jip safari, off-road ve doğa fotoğrafçılığı için eşsiz imkânlar
- Şehir dışında ve ülke dışında yaşayan Gümüşhanelilerin sahip olduğu siyasi ve ekonomik güç
- Üniversite ile işbirliği imkânları
- Üniversite öğrencilerinin ekonomiye katkısı, şehre getirdiği hareketlilik ve tanınırlığın artması
- Küresel ısınma ile birlikte özellikle yaz mevsimlerinde yüksek rakımlı yerlerde konaklamaya olan talep

3.4. Tehditler

- Şehir ekonomisine birkaç ailenin yön vermesi ve halkın katılımcı yönetimden uzak duruşu
- Yerel veya bölgesel olmaktan kurtulamayan yatırımcı vizyonu
- Konut kiralarında yaşanan dramatik artış
- İşsizlik problemi olmaması (gizli işsizlik, nitelikli eleman eksikliği)
- Şehirdeki yoğun memur nüfusunun, ihtiyaçlarını gerek pahalılık gerekse çeşit azlığı ve ilgi yetersizliği sebebiyle internet üzerinden tedarik etmesi
- Kurum ve kuruluşların ihtiyaçlarını il dışından tedarik etmesi
- Halkın kanaatkâr olması (girişimcilik boyutunda) ve bunun girişimciliğin önünü kesmesi
- İnsan kaynaklarının geliştirilmesine yönelik girişimlerin yetersiz olması
- Madenciliğin bölgeye olan katkısının düşük olması ve çevre için bir tehdit olması

GÜMÜŞHANE İLİNİN MARKA ŞEHİR OLMA POTANSİYELİ

Gümüşhane Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İşletme Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Salih YILDIZ

Öğr. Gör. Büşra TOSUNOĞLU

Arş. Gör. Emel YILDIZ

1. GENEL DURUMUN ANALİZİ

İşletmelerin, ürün ve/veya hizmetlerini pazarlayabilmek ve müşteri sayılarını arttırabilmek için piyasadaki rakip işletmeler ile yoğun bir rekabet içinde olduğu günümüz koşullarında, marka ve marka ile ilgili kavramların önemi daha da artmaktadır. Marka tescillenmiş bir ticari markadır ve bir firmanın slogan, logo ve bunun gibi ayırt edici özellikler yardımıyla hem kendi ürün kategorisinde hem de diğer kategorilerde rekabet ettiği markalardan farklılaştırılmasını sağlar (Stigel-Frimann, 2006: 244).

Markalı ürün ve/veya hizmet sahibi işletmelerin bile rekabet etmekte güçlük çektiği günümüz şartlarında markasız ürün ve/veya hizmet sahibi işletmelerin hayatta kalmaları oldukça zordur. Marka ve marka ile ilgili kavramların bu denli önemli olması, ürün ve/veya hizmet ticareti ile ilgilenen işletmelerin yanı sıra, kar amacı gütmeyen kurumların, devletlerin ve hatta dünyanın varlık, refah ve ilgisinden kendi payına düşeni alabilmek için tüm diğer yer ve mekanlarla rekabet içerisinde olan şehirlerinde (<http://www.turizm gazetes i.com>) markalaşma konusu üzerinde çalışmaları gerektiğini göstermektedir. Kotler bunu “Rekabet sadece ürünler ve firmalar arasında değil ülkeler ve şehirler arasında da gerçekleşir.” sözü ile ifade etmekte ve markanın önemini vurgulamaktadır (<http://muratsaylan.blogcu.com>).

Markalaşma, yeni ekonomik düzende rekabet gücünün en temel değişkenlerinden biri olarak görülmektedir. Artık her alanda markalaşma ve marka ile ilgili çalışmalar yapılarak küresel rekabet piyasasında söz sahibi olmak hedeflenmektedir (Çilingir, t.y., <http://www.markadegeri.com/icerikg2.asp?id=643>). Yakın zamana kadar şehirlerin sadece Turizm pazarlaması amacıyla yaptıkları tanıtım ve tutundurma faaliyetlerinin yerini markalaşma faaliyetleri almaktadır. Tanıtım faaliyetleri ve reklamlarda şehrin/ülkenin genel tarihi, coğrafyası yerine ilgi çekilmek istenen ne ise ona yoğunlaşmak gerekir.

O şehrin keşfedilmesi ve herkesi davet etmesi yerine orada ne keşfe hazır ise onun ve hedef kitlenin davet edilmesi önemlidir (Gümüş, 2010, www.turizm gazetesi.com).

Şehre bir imaj, kültürel değer ve ekonomik kaynak sağlayan bir strateji olan (Seisdedos-Vaggione, 2005: 1) şehir markalaşması, özel sektördeki markalaşma ile benzer özellikler göstermektedir. Ürünlerde, diğer ürünlerden farklı olmak ve tüketicilerin ürünleri satın almaları amacıyla markalaşma yapılmaktadır. Aynı şekilde şehirlerde de diğerlerinden farklı olmak ve şehri daha fazla kişinin ziyaret etmesi amacıyla markalaşmaya gidilmektedir (Eroğlu, 2007: 65). Ürün markasının aksine şehir markası merkezi bir otoritenin kontrolü altında değildir ve birden fazla paydaş içermektedir (Iversen-Hem, 2008: 604). Şehir markalaşması, bir şehrin nitelikli özelliklerini vurgulayıp global düzeyde o şehri farklılaştırma sürecini ifade etmektedir (Jensen, t.y, 2). Pek çok bölge, şehir veya ülke benzer hizmetlere ve yapılara sahip olmasına rağmen yetenekleri açısından rekabet halindedir. Rekabet edilen bu noktalar benzersiz olarak konumlanabildiğinde şehirler tüketicilerin gözünde farklı bir yer edinebilmektedirler. Şehir markalaşmasını ölçebilmek için nüfus artışı, şehri ziyaret eden turist sayısı ve yabancı kaynaklı yatırımlar gibi bazı kriterler vardır. Ancak en önemli kriter markalaşan şehrin vatandaşlarının refah düzeylerinin artmasıdır (Ak, t.y, <http://www.mehmetak.com/master-sehirler.html>).

Marka olmak hedef kitle gözünde daha değerli hale gelmek ve onun tercihi olmak anlamına gelmektedir. Bir ürün için var olan bu değer onun daha çok satılması ve kar elde etmesi, şehir için ise daha fazla ziyaretçi, daha fazla yatırımcı ve şehirde oturanların sorunlarını daha hızlı çözülmesi anlamına gelmektedir (Dilsiz, 2009, <http://www.karahalli3.somee.com/yazar.asp?yaziID=13>; Altunbaş, 2007: 156). Şehir markalaşması için ilk önce şehirle ilgili pazarlama mesajlarının gönderileceği hedef kitle (Ziyaretçiler, Şehir sakinleri, Çalışanlar, İş ve sanayi, İhtacat pazarları) saptanmalıdır (Zenker, 2009: 24). Şehrin cazip yönleri ve alt yapısı, insanları, şehrin imajı ve yaşam tarzı, fırsat ve tehditleri belirlenmelidir. Tüm markalaşma yol haritası vatandaşlar, iş toplulukları, sivil örgütler ve kamu yetkilileri arasında uzlaşa ile belirlenmelidir. Birbirinden kopuk yapılan pazarlama çabalarının boşa gitmesi kaçınılmazdır (Dilsiz, 2009, <http://www.karahalli3.somee.com/yazar.asp?yaziID=13>). Şehir markalaşması sadece reklamcıların yapabileceği bir algı oyunu değildir. (Eyüboğlu, t.y., <http://www.pazarlamarketing.com>). Şehir Markalaşması için gereken aşamalar (www.brandchannel.com):

- İç Araştırma: Geniş kapsamlı bir araştırma yapılmalı ve şehirdeki her eve dağıtılmalı.
- Dış Araştırma: Şehrin dışardan nasıl algılandığını öğrenmek için iç araştırma ile aynı zamanda yapılmalı. Bu sayede sonuçlar birbirini etkilemez.
- Logo ve Marka Vaadi Tasarımı: İç ve dış araştırma sayesinde şehirle ilgili değerler tanımlanır ve algılamadaki farklılıkların ne olduğu öğrenilir. Bir sonraki aşama ise slogan olan ve şehrin bir parçası haline gelen marka vaadi geliştirmektir.
- Marka Kimliği Oluşturma ve Uygulama: Logoyu geliştirdikten sonraki aşama onu şehrin oluşturduğu medyada görünür olması sağlanarak şehirle bütünleştirmek ve yaygınlaştırmaktır.
- İç Eğitim: Yapılan araştırma sonuçlarının şehir çalışanlarına ve halka aktarılması önemlidir.
- Dış eğitim (Halka İlişkiler): Dış araştırma sonucunda şehrin yanlış imaja sahip olduğu yerlerle ilgili bilgiye sahip olunur. Halkın algılamasını değiştirmek ve onları yeniden eğitmek gerekir.
- Reklam: Şehri tanıtan etkileyici bir reklam hazırlanmalı. Yeni bir logo, marka vaadi ve etkileyici bir mesajla hedef kitleye ulaşılabilir.

Şehir markalaşması stratejisinin şehir pazarlamacıları, dış müşteriler ve toplum açısından çeşitli faydaları vardır Bunlar (Baker, 1-3, www.DestinationBranding.com):

- İhtiyaç ve isteklere dayalı stratejik odaklanma sağlar.
- Şehrin ününü duyurmak için işbirlikçi yaklaşıma teşvik eder.
- Tutarlı, güçlü bir marka kimliği oluşturmaya yardımcı olur.
- Şehir işletmeleri için iş geliştirme sağlar.
- Belirsizlikleri azaltarak iç huzur sağlar.
- Tüketicilerin zihninde değerli, sürekli ve net bir imaj sağlar.
- Karar vermede zaman ve çaba tasarrufu sağlar.
- Katma değer ve fayda algılaması sağlar.
- Kentsel gururu ve savunmayı artırır.
- Paydaşların daha büyük pay almaları için “pasta”yı büyütür.
- Kabiliyetli insanları işe çekme yeteneğini artırır.
- Yanlış algılamaları düzeltir.

Yapılan birçok çalışma markalaşma sürecini bilinçli olarak gerçekleştiren şehirlerin büyük başarılar elde ettiğini göstermektedir. Ülkemizde yeni yeni önem kazanan ve markalaşmanın şehirler açısından da kullanılabileceğini gösteren Marka Şehir kavramı birçok ülkenin yıllardır kullandığı ve başarıyla sürdürdüğü bir faaliyettir. Marka şehirlerden bazıları aşağıdaki gibidir;

- Amsterdam – Ben Amsterdam
- Paris – Romantizm
- Milano – Stil
- New York – Enerji
- Washington – Güç
- Tokyo – Modernizm
- Barcelona – Kültür

Amsterdam'ın markalaşma sürecindeki en büyük değeri, insanlarıydı. Burada yaşayan, burada çalışan, okuyan ya da burayı gezen insanlardı. Bu insanlar, Amsterdam'dı. Ben Amsterdam sloganı, şehri ve şehrin insanlarını markalaştıran bir slogandı. Bu slogan, Amsterdam'da yaşayan ya da Amsterdam'ı gezen insanların Amsterdam'ı tercih etmelerinin altını çizecekti. Ben Amsterdam, o şehre duyulan gururu, güveni belirtiyordu. İnsanların Amsterdam'ı kendi şehri olarak benimsemesine yardımcı olacak, iddialı bir slogandı. Sloganın bu etkiyi vermesi için öncelikle insanların gurur duyacağı, benimseyeceği, görmek isteyeceği bir kent haline gelmek gerekiyordu. Bunun için, Amsterdam'ın farklı boyutlarını simgeleyen sıfatlar belirlendi. İnsanların kenti, Bilgi kenti, Etkinlik kenti gibi.. Toplamda 16 olan bu boyutlar, kentin içindeki insanların algılamalarıyla ne denli örtüştüğünü belirlemek amacıyla halka sorulmuştur. Bu araştırma sonucunda, kentin hali hazırda zaten güçlü olan ve korunması gereken özellikleriyle, güçlendirilmesi gereken özellikleri belirlenmiştir. Daha sonra kentin gerçek anlamını tanımlayıcı olarak öne çıkarılması gereken üç önemli değer ortaya çıkarılmıştır: Yaratıcılık, İnovasyon ve Ruh (coşku). Projede, hedef kitle; mevcut halk, iş alemi, turistler ve diğer uluslararası ziyaretçiler olarak belirlendi. İmaj materyallerinin bütünlüğü ve eşgüdümlü yönetiminde tutarlılık, kentin sağlayacağı yararları ve değerleri daha net gösterecek somut bir yeni konumlama, yeni bir logo ile kampanya desteklendi. Bu kampanya sonucunda Amsterdam 2005 yılında dünyanın en başarılı olarak tanınan şehir markaları arasında 6.lığı elde etmiştir (<http://markakent.com/sehir/amsterdamin-yeniden-markalasmasi>; <http://www.pazarlamarketing.com/makaleler/amsterdamin-yeniden-markalasmasi>).

Diğer bir marka şehir olan New York'un markalaşma süreci de eskilere dayanmaktadır. New York'ta her geçen gün suç oranı artmaktaydı. Özellikle kente yabancıların yoğun ilgisi ve çalışmak için kente gelen farklı kültürlerle birlikte, kentte suç oranı inanılmaz seviyelerde yer aldı. Bu dönem içerisinde, 200 bin kişi New York'u terk etmiştir. Kent neredeyse hiç turist çekememekteydi. Zencilere uygulanan çifte standartla birlikte zencilerin beyazlara karşı aldığı tavır ve kentteki terörist olaylar neticesinde New York'ta yaşayanlar şehirlerini sevmemeye başlamıştır. Suç oranının bu seviyelere çıkması, New Yorkluların yaşadıkları yeri sevmemeleri, New York'u terk etmeleri ve turistlerin kente gelmemesi üzerine, New York eyaleti bir kampanya başlatır. Amaç, New York'u bu kötü algılardan kurtarmak ve tekrar yaşayanlarına sevdirmek. Bu bağlamda şehir için bir slogan ve logo geliştirilir. "I LOVE NY" (Pfefferkorn, 2005: 29-32).

Şehirlerin markalaşma sürecinde ilginç bir örnek de Berlin'dir. Bugünkü ününün geçirdiği savaflara bağlı olduğu Berlin diğer kentlerden farklı olarak markalaşma sürecinde hem olumlu hem de olumsuz yönlerini kullanmıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen savaflardaki savaş suçlarını tüm dünyada duyurmuş ve markalaşma sürecini olumsuz yönde etkileyebilecek bir durumu olumlu bir hale dönüştürmüştür (<http://www.izto.org.tr/portals/0/pusuladergisi/2009/07-08/4.pdf>).

Yabancı örneklerin çoğaltılabileceği marka şehir konusunda ülkemizde de bazı çalışmalar olduğu görülmektedir. Örnek olarak alınabilecek Türk marka şehirleri ve marka değerleri aşağıdaki gibidir (<http://markakent.com/haber/marka-kent-projesiyle-15-kente-750-milyon-ytl-yatirim-yapilacak>);

- Adıyaman: Nemrut Dağı
- Amasya: Şehzadeler Şehri Teması
- Bursa: Çinicilik
- Edirne: Kırkpınar Yağlı Güreşleri
- Gaziantep: Mutfağı ile Gastronomi Turizmi
- Kars: Kaşar Peyniri
- Konya : Mevlana Unsuru
- Kütahya: Çini ve Porselen Ürünleri
- Manisa: El Dokuma Halıları
- Mardin: Gümüş İşlemeciliği
- Nevşehir: Kapadokya

- Sivas: Kangal Köpeği
- Şanlıurfa: Makam ve Türbeleri
- Trabzon: Hasır Bilezik Yapımı

Türkiye’de markalaşma adına en başarılı şehirlerden biri olan Gaziantep’in markalaşma çalışmaları, Gaziantep'in bir sanayi şehri olması üzerine kurgulandı. Bir yandan şehrin sanayi şehri olması, özelliğine vurgu yaparken, bir yandan bu sanayi şehrinin oluşturulmasını hedefliyordu. Marka şehir kavramı, Gaziantep'in mevcut durumunu ifade etmekten öte, aynı zamanda onun dışarıya açılma projesi, şehrin önüne konmuş bir hedefi ifade etmekteydi. Amaç; Gaziantep'i ulusal ve uluslararası çapta, marka zengini bir şehir haline getirmektir. Marka şehir Gaziantep projesi çerçevesinde, Gaziantep sanayi odası adına, 2003 yılında Gaziantep logosu tescillendi. Bu logo bir kalite standardının üzerinde sanayi üretimi yapan firmaların, ürünlerinin ambalajlarının üzerinde kullanılmaya başlandı. Böylece kaliteli ürünlerin üretildiği, sanayi şehri Gaziantep algısını oturtmaya başladı. Marka şehir Gaziantep projesi 2003 yılında uygulamaya konulduğunda, Gaziantep'te 3200 marka ve patent tescili alınmıştı. 2006 yılına kadar bu rakam 9000'e ulaştı, bu Anadolu şehirleri içinde bir rekordu. Proje, 2005 yılında Dünya Odalar Kongresi'nce, “Dünyanın en iyi sıra dışı projesi yarışmasında” birinci oldu (www.markaşehir.com).

Marka şehir olma yolunda hızla ilerleyen diğer bir şehrimiz de Samsundur. 2006 yılında 87, 479 Euro bütçe ile başlatılan proje kapsamında (www.erkurumlu.net). Atatürk'ün Milli Mücadele'yi başlattığı tarihi öneme sahip bu şehir için “Güneşin doğduğu şehir” sloganı geliştirildi. Bu sloganla paralel olarak da, doğan bir güneş üzerinde Atatürk silüeti uygulanan bir logo oluşturuldu. Böylelikle, Samsun'a bir yandan, tarihi bir önem atfedilirken, bir yandan da Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının ortak hafızasının en önemli parçalarından birisi olan Milli Mücadele ile Samsun'u bağdaştırılmış; insanımızla Samsun arasında duygusal bir bağ kurulmuş oldu. Aynı zamanda çevre illerden de, bu özelliğiyle farklılaşmış ve benzersiz bir pozisyonda konumlandı.

Ordu şehrinin markalaşma çalışmaları, 'Oksijen Diyarı Ordu' sloganıyla başladı. Bu slogan, New York'ta ki gibi bir canlılığı Ordu'ya getirme çabasında. 'Oksijen Diyarı Ordu' çok kullanışlı bir slogan. Sanata oksijen, kültüre oksijen, ekonomiye oksijen gibi çeşitlemelerle, slogan çeşitli mecralarda kullanılabilir. Sloganın söylemini

güçlendiren bir öge de, Ordu için tasarlanan logo. Oksijenin kimyasal simgesi olan "O₂" logonun merkezinde. "O" hem oksijeni, hem Ordu'yu çağrıştırıyor. Dünyadan ve ülkemizden verdiğimiz örnekler markalaşma konusunun ne kadar önemli olduğunu ve markalaşmanın şehirlere ne gibi faydalar sağladığının bir göstergesidir (<http://markakent.com/sehir/oksijen-diyari-ordu>)

Markalaşma konusunda şehirlerin rekabet açısından kıyaslanabileceği bir diğer unsur da şehirlerin sahip oldukları markaların sayısıdır. Şehirlerin sahip oldukları markaların sayısı ülke bazında değerlendirildiğinde en çok markaya sahip olan şehir 189905 marka ile İstanbul'dur. En çok markaya sahip olan şehirlerin sıralaması Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1. En Çok Markası Olan Şehirler

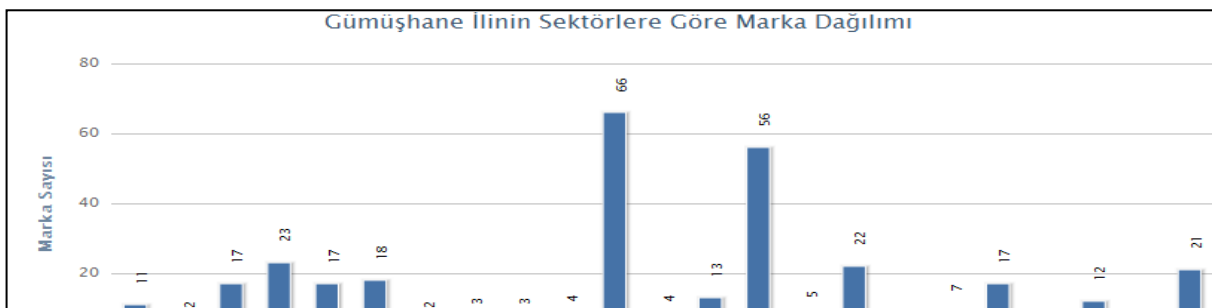
EN ÇOK MARKASI OLAN ŞEHİRLER			
 İstanbul	 Ankara	 İzmir	 Bursa
Marka Sahibi: 80698 Marka Sayısı: 189942	Marka Sahibi: 14121 Marka Sayısı: 26139	Marka Sahibi: 11807 Marka Sayısı: 22161	Marka Sahibi: 10105 Marka Sayısı: 15799
 Konya	 Gaziantep	 Antalya	 Kocaeli
Marka Sahibi: 5610 Marka Sayısı: 10997	Marka Sahibi: 4033 Marka Sayısı: 8876	Marka Sahibi: 4584 Marka Sayısı: 8168	Marka Sahibi: 2643 Marka Sayısı: 7967
 Adana	 Kayseri	 Denizli	 İçel
Marka Sahibi: 3182 Marka Sayısı: 5624	Marka Sahibi: 2979 Marka Sayısı: 5618	Marka Sahibi: 3078 Marka Sayısı: 4721	Marka Sahibi: 2507 Marka Sayısı: 3794

(Kaynak: <http://www.gumushanepatent.com/marka>)

Tablo 1'de görüldüğü gibi en çok markaya sahip olan şehir 189905 marka ile İstanbul'dur. İkinci sırada 26138 marka ile Ankara yer alırken; İzmir, sahip olduğu 22150 marka ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Gümüşhane ise sahip olduğu 75 marka ile 81 il içerisinde 73. sırasında yer almaktadır. Gümüşhane ilinde marka tescili yapılan sektörler ve bu sektörlerdeki marka sayıları Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Gümüşhane İlinin Sektörlere Göre Marka Dağılımı

(Kaynak: <http://www.gumushanepatent.com/marka>)

Tablo 2’de görüldüğü gibi Gümüşhane ilinde en çok marka tescili yapılan sektörler sırasıyla; Tarım ve Hayvancılık (66), Gıda ve İçecek (56), ve Hizmet Sektörüdür (23).

Gümüşhane ilinin sektörlere göre sahip oldukları bu marka sayılarının Türkiye’deki genel marka sayılarıyla karşılaştırılması ise Tablo 3’de görülmektedir.

Tablo 3. Sektörlere Göre Marka Dağılım Tablosu

SEKTÖRLERE GÖRE MARKA DAĞILIMI TABLOSU				
Sektör	Gümüşhane	Gümüşhane ilindeki payı	Türkiye	Türkiye'deki payı
Turizm ve Seyahat	11	% 3.4	126288	% 0.01
Tüketici Elektroniği	2	% 0.62	146805	% 0
Alışveriş ve Perakende	17	% 5.25	251758	% 0.01
Hizmet Sektörü	23	% 7.1	183528	% 0.01
İthalat - İhracat	17	% 5.25	107416	% 0.02
Kimya Sanayi	18	% 5.56	122518	% 0.01
Metal ve Makine	2	% 0.62	124838	% 0
Mobilya ve Ağaç İşleri	3	% 0.93	125193	% 0
Nakliye ve Lojistik	3	% 0.93	43868	% 0.01
Otomotiv Sanayi	4	% 1.23	116279	% 0
TÜM SEKTÖRLER »				

(Kaynak: <http://www.gumushanepatent.com/marka>)

Tablo 3’de görüldüğü gibi Gümüşhane ilinin sektörlere göre sahip olduğu markaların ülke genelindeki marka sayıları içerisindeki yeri yok denecek kadar azdır. Bu durum markalaşma konusunda Gümüşhane ilinin başarısızlığını göstermekle birlikte Gümüşhane ilinde faaliyet gösteren işletmelerin Marka konusuna verdikleri öneminde bir ifadesidir.

Bu çalışmanın da amacı Gümüşhane'nin markalaşma yolundaki durumunu tespit etmek, şehrin sahip olduğu markaları belirleyebilmek ve marka potansiyellerini gerçekleştirmek için gerekli görüş ve önerileri sunabilmektir. Bu amaçla bir SWOT analizi yapılmış ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

4. GÜMÜŞHANE İLİNİN MARKALARI VE MARKA DEĞERİNE DAİR SWOT ANALİZİ

4.1. Güçlü Yönler

- Tarihi ve kültürel miras varlıklarının zengin olması
- Coğrafi konumu itibariyle doğal bir güzelliğinin olması
- İl genelinde tescilli 405 tarihi eser bulunması
- İklim ve hava koşullarının alternatif turizm hizmetlerine ve markalaşmaya imkan sunması

4.2. Zayıf Yönler

- Ulaşım sorunun var olması. Tüm ulaşım araçlarının kullanılamaması
- Girişimcilik kültürünün gelişmemiş olması
- Mevcut işletmelerin marka ile ilgili bir çalışmalarının olmaması
- Mevcut işletmelerin tamamına yakınının markalaşma bilincine sahip olmaması
- Alternatif hizmet alanları için pazarın küçük olması
- Kurumsal yönetimde markalaşma ile ilgili bir çalışma ekibinin olmaması
- Mevcut markaların rekabetçi olmaması
- Ulusal ve uluslar arası piyasalarda herhangi bir markasının olmaması

4.3. Fırsatlar

- Kalkınmada öncelikli yöreler ve DOKAP içerisinde olması, DOKAP'ın markalaşma ya yönelik çalışmalarının olması
- Mevcut teşvik sisteminin girişimciliği özendirme ve desteklemesi
- Turizm bölgelerinde restorasyon ve yol çalışmalarının genişletilmiş olması, turizm tanıtım faaliyetlerinin artmış olması
- Şehir ulaşımı için alternatif kanallarının gündemde olması
- Üniversite bünyesinde pazarlama ve turizm bölümlerinin aktif olması
- Markalaşmaya uygun farklı ve alternatif ürünlere sahip olması

4.4. Tehditler

- Rekabet bilincinin yerleşmemiş olması
- Rekabeti arttırıcı büyük ölçekli firmaların şehirde olmaması
- Markalaşma konusunda şehir yöneticileri, sivil toplum kuruluşları, iş ve sanayi çevreleri ve halk iş birliğinin olmaması
- Marka şehir olmak için gerekli alt yapı ve şehir planlamalarının olmaması
- Şehrin sosyo-ekonomik yapısının markalaşma vizyonuna açık olmaması
- Mevcut teşvik sisteminde ilin markalaşmasına yönelik herhangi bir çalışmanın olmaması

KAYNAKLAR

Ak, Mehmet (t.y), “Şehirler Markalaşıyor”, <http://www.mehmetak.com/master-sehirler.html>, Erişim tarihi: (14.04.2010).

Dilsiz, Süleyman (2009), “Şehir Markalaşmasının Önemi ve Uşak’ın Markalaşması”, <http://www.karahalli3.somee.com/yazar.asp?yaziID=13>, Erişim tarihi: (14.04.2010).

Çilingir, Ali İhsan Özgür, “Marka Değeri ve Rekabet Gücü”, <http://www.markadegeri.com/icerikg2.asp?id=643>, (22.03.2010).

Eroğlu, A. Hüsrev (2007), “Şehirlerin Markalaşması”, 65-68, <http://www.yerelsiyaset.com/pdf/kasim2007/16.pdf>

Altunbaş, Hüseyin (2007), “Pazarlama İletişimi ve şehir Pazarlaması “Şehirlerin Pazarlaması”, Selçuk İletişim Dergisi, 156-162.

Eyüboğlu, Onur (t.y), “Marka şehir Olmanın Önemi”, <http://www.pazarlamarketing.com/makaleler/marka-sehir-olmanin-onemi>, Erişim Tarihi: (20.03.2010).

Gümüş, Hüsnü (2010), “Yer ve Mekan Tanıtımı ve Markalaşması”, <http://www.turizmgazetesi.com/articles/article.aspx?id=39983>, Erişim tarihi: (14.04.2010).

Iversen, M. Nina ve Hem, E. Leif; (2008), “Provenance Associations as Core Values of Place Umbrella Brands, A Framework of Characteristics”, European Journal of Marketing, 42(5/6), 603-626.

Jensen, S. Soren (t.y), City Branding, Medium Sized Cities in Dialogue around the Baltic Sea, An Interreg IIIB Project, 1-6, <http://www.mecibs.dk/brochures/05Branding.pdf>.

Pfefferkorn, Winfield Julia (2005), The Branding of Cities: Exploring City Branding and the Importance of Brand Image, Yüksek Lisans Tezi, Syracuse Üniversitesi.

Seisdedos, Gildo ve Vaggione, Pablo (2005), “The City Branding Processes: The Case of Madrid”, 41st ISoCaRP Congress, 1-10.

Stigel, Jorgen ve Frimann, Soren (2006), “City Branding – All Smoke, No Fire?”, Nordicom Review, 27(2), 245-268.

Zenker, Sebastian (2009), “Who’s Your Target? The Creative Class as a Target Group for Place Marketing”, Journal of Place Management and Development, 2(1), 23-32.

<http://www.erkurumlu.net/Yazi-562-dursun-ozturk-marka-sehir.html>, Erişim Tarihi: (12.03.2010).

<http://www.pazarlamarketing.com/makaleler/edirne-markalasmasi-icin-on-calisma>, Erişim Tarihi: (02.03.2010).

<http://www.turizmgaetesi.com/articles/article.aspx?id=39983>, Erişim Tarihi: (17.03.2010).

<http://www.DestinationBranding.com>, Erişim Tarihi: (10.04.2010).

<http://www.brandchannel.com>, Erişim Tarihi: (25.03.2010).

<http://muratsaylan.blogcu.com/marka-kent-nedir-ne-degildir/3855440>, Erişim Tarihi: (12.04.2010).

<http://www.markasehir.com>, Erişim Tarihi: (12.03.2010).

<http://markakent.com/sehir/amsterdamin-yeniden-markalasmasi>, Erişim Tarihi: (12.04.2010).

<http://www.pazarlamarketing.com/makaleler/amsterdamin-yeniden-markalasmasi>, Erişim Tarihi: (07.03.2010)

<http://markakent.com/sehir/oksijen-diyari-ordu>, Erişim Tarihi: (12.04.2010).

<http://markakent.com/haber/marka-kent-projesiyle-15-kente-750-milyon-ytl-yatirim-yapilacak>, Erişim Tarihi: (12.04.2010).

<http://www.izto.org.tr/portals/0/pusuladergisi/2009/07-08/4.pdf>, Erişim Tarihi: (16.04.2010).

<http://www.gumushanepatent.com/marka>, Erişim Tarihi: (22.03.2010).

